

અચ્છાદ લખાવા કરવાને છે.
તારા પરચરદિવાળી માં તરફ કલપણ તથા સારી લેખામણીથી
નેતર. મુદ્રા નંબર. ૧૧૭ ૧૨૫.

Page 38

મોનબ્બેહાત

તથા 15-12-1924

લુકમાન હકીમની આજ્ઞા

મુળ અરબી તથા ફારસી ઉપરથી બાધાતર કરનાર
મરહુમ મોલાના ગુલામ મોહમદ સાહેબ
જ્વાની પ્રસિદ્ધ કર્તા

અબદુર રહીમ બી. મોલાના ગુલામ મોહમદ સાહેબ
કેનેવર કેતુબખાના સાહેબીયદ.
મુ. રહિર જહલા મુરત.

રસીદ અવરજ	૧૨૬૬૬૬૬૬	{ બીજી આરતિ પ્રત. ૧૦૦૦.
વન ૧૩૪૩ હીબરી.	૧૩૪૩૬૬૬૬	

મુલ હમ પ્રસિદ્ધ કર્તાએ પોતાને સ્વામીન રાખ્યા છે.

મુલ અવરજી અમળ, કાલવાળી પોળમાં આવેલ મો. અનામિક બધુ
મો. પંચમ મોહમદ અમળમાં નાવડે છે.

ક્રિમત દ. જ્વાના.

૨૨૮૦૦

178

ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૧૮૦૦ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ મોન ગુજરાત

વિષય ક્ર. ૪:૫૭

અલ્લાહ તઆલા ફરમાવે છે.

તારા પરવરદિગારના માર્ગ તરફ હજીપણ તથા સારી શીખામણથી
નોતર. સૂરા નહલ. ૧૬; ૧૨૫.

મોનબબેહાત તથા લુકમાન હકીમની આજ્ઞા

મુળ અરબી તથા ફારસી ઉપરથી ભાષાંતર કરનાર
મરહુમ મૈલાના ગુલામ મોહમદ સાહેક
છપાવી પ્રસિદ્ધ કર્તા
અબ્દુર રહીમ બી. મૈલાના ગુલામ મોહમદ સાહેક
મેનેજર કુતુબખાના સાહેકીચહ.
મુ. રાંદેર જલ્લા મુરત.

રખીલ અબ્બલ
સને ૧૩૪૩ હીજરી. }

બીજી આવૃત્તિ
પ્રત ૧૦૦૦. }

સર્વ હક્ક પ્રસિદ્ધ કર્તાએ પોતાને સ્વાધીન રાખ્યાં છે.

મુરત બરાનપુરી બાગ, બાજવાળી પોળમાં આવેલા શ્રી 'અનાવિલ બધુ'
પ્રી. પ્રેસમાં ગોવિંદજી હાજીભાઈ નાયકે છાપ્યો.

કીંમત ૮ આના.

ક્રમ : ૧૭૩

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી કૉપીરાઈટ-સંગ્રહ
૧૧૮ નંબર

પ્રસ્તાવના

મોટો મહેરબાન રહમ કર્તા અઘ્લાહના નામથી.

સર્વ સ્તુતી અઘ્લાહ તઆલા માટે છે જેણે અમારી હિદાયત માટે તરેહ તરેહના માર્ગો ઠેરવ્યા અને કામિલ દોરૂદ હજરત મોહમ્મદ (સલ) માટે છે કે જેમણે તે માર્ગો પ્રગટ કર્યા અને તેમની આલ તથા અસહાય માટે છે કે જેમણે તે માર્ગોના ફેલાવવામાં તન, મન અને ધન વાપર્યાં. અને સઘળા મુસલમાનો માટે.

એ પછી શુલામ મોહમ્મદ ખી૦ હાજી હાફેજ સાહેબ કહે છે કે મોનખેહાત નામની કિતાબ જે ઘણી પ્રખ્યાત છે અને તે હિન્દુસ્તાનના ઘણા પ્રેસોમાં ઘણીવાર ઘણાં વર્ષોથી છપાતી આવે છે. એ કિતાબ અરબીમાં હતી તેનો તરજુમો ઉર્દુ, ફારસીમાં પણ અનેકવાર છપાયો છે. એટલુંજ નહીં પણ ઇંગ્લેન્ડમાં પણ એનો તરજુમો ગ્રાફિસર જે૦ ડગલ્યુ૦ રોકવેલ સાહેબે કર્યો છે અને તે ઘણી વાર છપાયો છે એ કિતાબ મોહમ્મદોના સરતાજ હાફેજ* અહમદ ખીન અલી પ્રખ્યાત ઇબને હજર અસકલાની (રહ) ની રચેલી છે જેવળુ મોહમ્મદોના ઇમામ તરીકે ગણાય છે. અને બોખારી શરીફની શરહ ફતહુલ ખારી તે પણ એમનીજ રચેલી છે ફરી એ કિતાબ માનીતી હોય તેમાં નવાઈ શી.

લોગજેગે મારા ખાનગી કામ માટે તા૦ ૧૫ મી ડીસેમ્બર સને ૧૯૦૭ માં માર્ચ ૨૩૫૦ (અક્ષા) જુલુ થયું ત્યાં મેં મારી કુરસતનો લાલ લઈ એનો તરજુમો કર્યો છે. ખોદા એને કબૂલ કરે. આમીન.

શુજરાતીમાં હીની કિતાબો નથીજ એમ કહું તો ચાલે કારણ કે જે છે તે ઘણીજ થોડી છે. નસીહતની કિતાબ જેમાં રસૂલુલાહ (સલ) ના પાક વચનો સહાબાના વાક્યો અને વલીઓના શબ્દોથી આધાર લેવાયો હોય તેવી એકે નથી અને આ કિતાબ એવીજ રીતે લખાઈ છે માટે મેં એનો તરજુમો કર્યો છે.

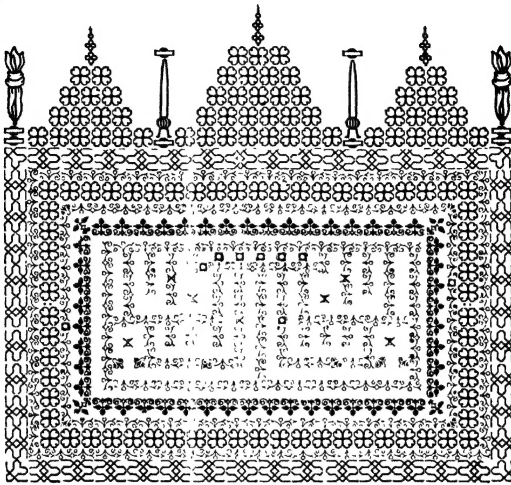
આ કિતાબમાં જે નસીહતો છે તે બાકેરમાં મુસલમાનોના લાલની છે એમ જણાય છે પરંતુ તેના ઘણા મજમુન એવા છે કે જેનો લાલ હિંદુ પારસી અને ખ્રિસ્તીઓ પણ લઈ શકે છે.

* હદીસવાળાઓના મહાવરામાં જેને લાખ હદીસ મોટે યાદ હોય તેને હાફેજ કહે છે, અને એવળુ મોહમ્મદોનાં હાફેજ ગણાય છે. શા. મો.

પણ એનો ખરો લાભ લે વાચો એવું ક્યારે ગણાય કે મુસલમાનોની સ્કુલોમાં છોકરાઓને ભણાવવામાં આવે કારણ કે બાળકો હજી નાના હોવાથી લીલી લાકડીની માફક જેમ વાળો તેમ વળે છે. અને નાનપણની ટેવ સારી રીતે જમી જાય છે. એજ માટે અરબીની કેટલીક નસીહતો બાળકોને મોઢે કરાવતા કેટલી જગ્યા અહ્લામા મુકરીનો કસીદો લામીયા તથા અહ્લામા સપ્રદીનો કસીદો લામીયા તથા અહ્લામા ઇબ્નુલ વરદી (રહ) નો કસીદો લામીયા મોઢે યાદ કરાવાય છે. જેની દરેક કડીમાં એક બે નસીહત છે અને હિન્દુસ્તાનના પ્રાદેશો વગેરેની હિંદુઓની સ્કુલમાં નસીહતોની વાતો દરરોજ પઠાણની જેમ મોઢે બોલાવતા હતા.

ઈંગ્લેન્ડ સ્કુલમાં ભણતા છોકરાઓ અને વિવેશ કરીને પારસીઓના છોકરાઓ અદબ અખલાકમાં ઘણા નકામા હોય છે તેનું કારણ મારી જાણ પ્રમાણે અખલાકના ઇલમની ખોટ છે. ઉંચી કેળવણી હોંશીઆરી આપનાર છે. ચાલાક બનાવનાર છે. એમાં કશો વાંધો નથી. પણ તેથી એને સુધારવાની કે નીતિની આશા રાખવી ફાકટ છે. એજ કારણથી ઇંગ્લાંડમાં એવી કેલવણી ઘણી ફેલાઈ છે, છતાં ફોજદારી કેસ નિર્વાજ શુનાહ ત્યાં એટલા બને છે કે તે પ્રમાણમાં હિંદુ સ્ત્રીઓના શુનાહ તેઓના અભણપણને તથા ઉંચી કેળવણીમાં પાછળ પડેલા રહેવાને બેતાં કંઈ ગણતરીમાં નથી અને નોવેલ અને કેટલાક કિરસાની ચોપડીઓ અને પુસ્તકો એવાં છે કે તેને વાંચવાથી અખલાકમાં ઘણો બગાડો ઉત્પન્ન થાય છે માટે એવાં પુસ્તકો વાંચવાથી છોકરાઓને રોકવા બેઠાં.

લુકમાન હકીમ (અલે)ની સો આજ્ઞા જે ઘણી પ્રખ્યાત છે અને પ્રારસી સ્કુલોમાં પઠાવવામાં આવે છે. તેને પણ મેં આ ચોપડી સાથે છાપી છે. એવી કિતાબો અરબી પ્રારસીમાં માનીતા બુન્દૂગોની રચેલી ઘણી છે. ઇનશા અહ્લાહ બીજી કિતાબોનો તરબુમો પણ બહાર પડશે. ખોદા મદદ કરનાર છે તેજ હિમ્મત આપનાર છે. સર્વ સાધન પૂરાં પાડનાર છે તેના વગર કોઈ નથી. પીર પેગમ્બર સઘળા તેના મોહતાજ છે તેજ જે આપે તે મળે અને તેજ જે રોકે તે રોકાય.

મોટો મહેરબાન રહમકર્તા ખોદાના નામથી

બજાએ વસ્તુનો અધ્યાય

હજરત નબી (સલ) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે બે ખસલતો (આદતો) એવી છે કે જેથી શ્રેષ્ઠ કોઈ નથી. અલ્લાહ ઉપર ઈમાન લાવવું. (૨) મુસલમાનોને લાભ આપવો. અને બે ખસલતો એવી છે કે તેથી ધુરી કોઈ નથી. [૧]
 • અલ્લાહ સાથે (કોઈને) શરીફ કરવો (૨) મુસલમાનોને હુખ આપવું.

રસૂલુલ્લાહે (સલ) ફરમાવ્યું કે (૧) આલેમોની પાસે બે સવાને અને (૨) હકીમોની વાત સાંભળવાને અગત્યનું જાણો.

બ્યાં (સલ) લખ્યું હોય તેને સલ્વાહો અલ્લાહે વમસ્લમ પઢવું.

કારણ કે અલ્લાહ તઆલા જેવી રીતે મરેલી જમીનને વરસાદથી જીવતી કરે છે તેવીજ રીતે મરેલા દીલને હિકમતના * નુરથી જીવતું કરે છે.

હજરત અબુ બકર સિદીકે (રહી)થી રિવાયત છે કે જે કોઈ કબરમાં વગર ભાથે (તોશે)× દાખલ થયો તે વગર નાવડીએ ફરિયામાં સવાર થવા સરખો છે.

હજરત ઓમર (રહી)થી રિવાયત છે કે દુન્યાની ઇબજત માલથી છે અને આખેરતની ઇબજત સારાં કામોથી છે.

હજરત ઉસમાન (રહી)થી રિવાયત છે કે દુન્યાનો ગમ તો દિલનું અંધારું છે. અને આખેરતનો ગમ તે દિલનો પ્રકાશ (નૂર) છે.

હજરત અલી (રહી)થી રિવાયત છે કે જે કોઈ ઇલમની શોધમાં છે, જનત તેની તલાશમાં છે અને જે કોઈ યુનાહની તલાશમાં છે દોજખ તેની તલાશમાં છે.

યહયા ખીન મોઆજ (રહી)થી રિવાયત છે કે કોઈ ખુઝર-ગ અલ્લાહની નાફરમાની કરતો નથી અને કોઈ હડાપણવાળો [હકીમ] આખેરતને બદલે દુન્યાને પસંદ કરતો નથી.†

આમશ (રહી)થી રિવાયત છે કે જેની પુંજ તકવો (પરહે-જગારી તથા ખોદાનો ભય) છે, તેના દીનના નફાના બયાનથી જીભ થાકેલી છે અને જેની પુંજ દુન્યા છે તેના દીનની નુકસાનીના બયાનથી ઝખાનો થાકી છે.=

* હિકમતની મતલબ શરીઆતના હુકમોના બેદો તથા ખુખીયો જાણવી. એટલે બહાર તથા બાતેનનો ઇલમ હાંસિલ થવો અને જેને એવી રીતનો ઇલમ મળે છે તેને હકીમ કહે છે. તો આ ચોપડીમાં જ્યાં હકીમ શબ્દ કહેા છે તેની આજ મતલબ છે.

× એટલે વગર સારા કૃત્યે (અમલે) કારણ કે તે કબરનું ભાથું છે.

÷ એટલે ફરીમ [ખુઝરગ]ને યોગ્ય નથી કે તે યુનોદ કરે, અને હકીમ (હડાપણવાળો)ને યોગ્ય નથી કે તે દુન્યાને અખત્યાર કરે. અને જે એની વિરુદ્ધ કરે તો જાણે કે તે ખુઝરગ નથી અને આ હકીમ નથી.

= એટલે એ નફો નુકસાન બે હિસાબ છે. ગુન મો

સુક્યાન સૌરી (રહ)થી રિવાયત છે કે દરેક ગુનોહ જે શ-
હવતથી છે તેની બખશીશ (માફી)ની આશા રહે છે પણ જે
ગુનોહ ગરરીથી થાય છે તેની બખશીશની આશા હોલી નથી.
કારણ કે ઇબલીસનો મુળ ગુનોહ તકબોરીથી હતો અને આદમ
(અલે)ની મુળ ભૂલચૂક શહવતથી હતી. **

એક અહિદથી રિવાયત છે કે જે કોઇ હસતી હાલતમાં
ગુનોહ કરે છે તો અલ્લાહ તેને રહતી અવસ્તામાં દોજખમાં
નાખશે અને જે કોઇ રહતી હાલતમાં ખોદાની બંદગી કરે છે
તો અલ્લાહ તેને હસતી હાલતમાં જનતમાં દાખલ કરશે.

એક હકીમથી રિવાયત છે કે તમે ગુનાહોને નાના નહીં
બાણો, કારણ કે તેનાથી મોટા ગુનાહોના પ્રાંટા નીકળે છે.†

હજરત નબી (સલ)થી રિવાયત છે કે નાનો ગુનોહ હંમેશ
કરવાથી નાનો રહેતો નથી અને મોટો ગુનોહ બખશીશ માગ્યા-
થી (ઇસ્તિગફારથી) મોટો રહેતો નથી. §

કહેવાયું છે કે આરિફની ઇચ્છા ખોદાની સ્તુતી કરવી છે
અને અહિદની ઇચ્છા દોઆ કરવી છે. કારણ કે આરિફની
મતલબ તેનો પરવરદિગાર છે અને અહિદની ગરજ તેનો આત્મા
(જીવ) છે.

** એટલે શૈતાનનો ગુનોહ બખશાવો નહીં. કારણ કે તે અહંકાર
(ગરરી)ના માર્ગથી થયો અને આદમ (અલે)ની ચૂક બખશાઇ, કારણ કે તે
ગરરી નહોતી.

† એટલે નાનો ગુનોહ હંમેશ કર્યા કરવાથી મોટો ગુનોહ થાય છે.
અથવા નાનો ગુનોહ કરા કર્યાથી મોટો પાપ કરવાની દિલેરી થાય છે.

§ એટલે જે કોઇ નહર યઝને નાનો ગુનોહ હંમેશ કર્યા કરે તે નાનો
ગુનોહ મોટો થાય છે. અને જે મોટા ગુનાહની સાથે તોળા ઇસ્તિગફાર
કરે તો તે કમીરો (મોટો ગુનોહ) રહેશે નહીં પણ તે માફ થશે. તોળાના
અર્થ આ છે કે કાંઈલા ગુનાહ ઊપર પશ્ચાતાપ કરવો અને હાલમાં ખોદા
તરફ વશી કરી આજેઝી કરવી અને આઇન્દા માટે નહીં કરવાનો મન્યુન
વિચાર બાંધવો શા. મો.

એક હકીમથી રિવાયત છે કે જે કોઇ એમ ધારે કે અલ્લાહથી વધુ ખ્યાલ તેનો કોઈ હોસ્ત છે તો અલ્લાહની પિછાણ તેને ઓછી છે. અને જે એમ ધારે કે તેના જીવથી વધુ તેનો કોઈ દુશ્મન છે તો જીવની ઓળખ તેને ઓછી છે.

અહરરૂ કસાદો ફિલ ખરે વલ્લ ખહરેની મતલબ હજરત અબુબકર સિદીક [રહી]થી થઇ છે, તેવજુ કહે છે કે શબ્દ ખરેની મતલબ જખાન છે અને ખહરની મતલબ દિલ છે* તો જ્યારે જખાન ખગડી તો તે પર જીવો રહે છે, અને જ્યારે દિલ ખરાબ થયું તો તે પર ફિરશા રહે છે.

કહેવાયું છે કે શહવત (ખાહેશે નફ્સાની) ખાદશાહોને ગુલામ બનાવે છે, અને સખર [ધીરજ] ગુલામોને ખાદશાહ કરે છે. શું તું યુસોફ તથા ઝોલૈખાનો કિસ્સો જ્ઞેતો નથી.+

કહેવાયું છે કે જે માણસની બુદ્ધિ હાકેમ હોય અને તેની મન ઇચ્છા [ખાહેશે નફ્સાની] કેદી હોય તેને માટે ખુશી છે. પણ જેની મન ઇચ્છા હાકેમ હોય અને તેની અક્કલ કેદી હોય તેને ધિક્કાર છે.

કહેવાયું છે કે જે ગુનાહોને તજે તેનું દિલ નરમ થાય છે. અને જે હરામને તજી ને હલાલ ખાય તેના વિચાર સ્વચ્છ થાય છે.

અલ્લાહે કોઈ નખી તરફ વહી મોકલી કે જે હું હુકમ કરું તેમાં તું મારી તાબેદારી કર. અને જે હું આજ્ઞા કરું તેમાં તું મારી નાપરમાની નહીં કર.

* એટલે અલ્લાહ તઆલાએ ફરમાયું છે જંગલ અને દરીયામાં આદમીઆના પુરા અમલોને લીધે ફસાદ પ્રગટ થયો છે. એની તફસીરમાં હજરત અબુ બકર સિદીકે ફરમાયું કે ખરે (જંગલ)ની મતલબ જખ છે કારણ કે જખ પર હજરો વાતો ચાલી જાય છે, અને ખહર (દરયા)ની મતલબ દિલ છે. કારણ કે દિલ પણ દરયાની જમ મોજા મારે છે, તો આ ખેનો ફસાદ ઘણો મોટો છે કેમકે શિર્ક તથા કુફર એઓથી થાય છે.

+ એટલે હજરત યુસોફ (અલે) ઝોલૈખાના ગોલામ હતા. તેવજુ સખર કર્યો તો ખાદશાહ થયા, અને ઝોલૈખા શહવતને લીધે આખરે તેમની તાબે થઇ.

કહેવાયું છે કે અક્ષાહ તઆલાની રખ [ખુશી]ને તાબે થયું તથા તેના ગુસ્સાથી બચતા રહેવું એ બુદ્ધિની સમ્પૂર્ણતા છે.

કહેતી છે કે ફાઝેલ [મહાવિદ્વાન]ને મુસાફરી (વિદેશ) નથી અને જાહેલને વતન નથી *

કહેતી છે કે જે કોઈ અક્ષાહની ઈબાદત કરીને નજીક થયો છે તે લોકોમાં એકલો ઢોકલો [મુસાફર સરખો] છે.

કહેતી છે કે જેવી રીતે દેહની હિલચાલ તે જાંઘીની નિશાની છે, તેવી રીતે બંદગીની હીલચાલ તે મારફતની નિશાની છે.

નખી સાંદળે [સલ] ફરમાવ્યું છે, સર્વ ગોનાહોતું મુળ દુન્યાની મોહખત છે, અને સઘળા કિતનાઓતું મુળ ઝકાત તથા દશાંદેશ (ઓશર) નહીં આપવાં છે.

કહેવાયું છે કે કસુરનો ઇકરાર કરનાર હંમેશ રતુતી પાત્ર છે, અને તકસીરનો ઇકરાર કરવો કબુલીયતની નિશાની છે.

કહેતી છે કે નેઅમતની નાશુકરી કરવી બખીલી છે અને જેવકુફની સંગત શામત છે.

કવીતા.

યા મન બે દુન્યા હુશતગલ ❀ કદ ગર્હુ તુલુસ અમલ
અવ લમ યઝલ ફી ગફલતીન ❀ હતા દના મિન્દુલ અજલ

* * * *

અલમૌતો યાતી બગતતં ❀ વલ કબરો સન્દુકલ અમલ
ઈસખિર અસા અહવાલેહા ❀ લામૌત ઈલા મિલ અજલ *

* એટલે આલિમ જ્યાં જાય છે ત્યાં ધલમને લાંબે લોક તેનાથી મોહ-ખત કરે છે ફરી તે જગ્યા વતનના જેવી થાય છે. એથી ઉલટો જાહેલ છે કે તેને વતનમાં પણ કોઈ પૂજનું નથી જાણે તે વિદેશી છે.

÷ જે અક્ષાહની બંદગી પર કાયમ છે તે આરિફ બિલાહ છે જેમકે બદન જેનું હાથે તે જીવતો છે યુ. મો.

* કવીતામાં અર્થ

અય દુન્યામેં હુવા હે મુરતગલ

ગર્હા તુજકો રખતાહે તુલે અમલ

ત્રણ ત્રણ ચીજોનો અધ્યાય.

હજરત નખી [સલ] થી રિવાયત છે કે તેવણે પ્રમખવુ' કે જે કોઈએ મુફ્ફેસી (ગરીબાઈ)ની શિકાયત કરતાં સવાર કરી તે બંણે પોતાના પરવરદિગારની શિકાયત કરે છે. અને જેણે દુન્યાની બાબતો માટે ગમગીન થઈને સવાર કરી તો તેણે અલ્લાહ પર ગુસ્સો કરતાં સવાર કરી. અને જે કોઈએ તવંગરની આગળ તેની તવંગરીને લીધે નમ્રતા બંડેર કરી તો તેનું બે તરતીયાંશ દીન જતું રહ્યું +

હજરત અબુબકર સિદ્દીક (રહી) થી રિવાયત છે કે ત્રણ વસ્તુ ત્રણ વસ્તુથી મળી શકતી નથી (૧) તવંગરી આશા કર્યાથી. (૨) જવાની ખીન્નબ કર્યાથી. (૩) તંદુરસ્તી દવાઓથી. *

ખોયા ગફતલ મેં હમેશાં ઉમરંકા
અખનો નઝદીક આન પોંહચી હય અજલ
મોન આવેગી અચ્ચાનક તેરે તઈ
કબર હોગી તેરા સન્દુકે અમલ
કબર કે હૌસોં પર અખ તુ સખર કર
હે નહીં મરના મગર વકને અજલ.

+ એટલે રોઝીની તંગીનો શિકવો કરવો બંણે પરવરદિગારની શિકાયત કરવી છે. કારણ કે રોઝીનું તંગ થવું કે બોહળી થવું એ પરવરદિગારના તરફથી છે અને દુન્યાવી બાબતમાં ગમગીન થવું તે અલ્લાહ પર ગુસ્સો થવા સરખું છે. કારણ કે દરેક કામનું બગાડવું કે સુધારવું અલ્લાહની કુદરતના કબજામાં છે અને તવંગરની તવાજો તેની દાસતને લીધે કરવાથી દીનના બે તરતીયાંશની નુકસાની છે કારણ કે દીનના ત્રણ ભાગ છે [૧] એતેકાદ [૨] ઇકરાર અને [૩] અમલ. તો જેણે હોલતમંદની તારીફ જીભથી કરી અને અચ્ચેવો (આગ)થી નમ્રતા [તવાજો] કરી તવંગરીને લીધે તો બે ભાગ જતા રહ્યા. માત્ર એતેકાદજ રહી ગયો. પણ જો કોઈ તવંગરની તવાજો તેની દીનદારી નેકખખતીને લીધે હોય તો કશો દોષ નથી.

*એટલે હોલંત, તંદુરસ્તી, અને જવાની જેટલી તકદીરમાં લખાઈ છે તેટલીજ મળે છે. જે કોઈ આ સખમોને આધારે શોધે તે નાદાન છે.

હજરત ઓમર (રહી) થી રિવાયત છે કે લોકોથી વધારે મોહખત રાખવી અડધી અક્કલ છે, અને સારી રીતે પૂછવું અડધો ઇલમ છે, અને સારી તદ્દખીરથી ચાલવું અડધું શુજ્જાન છે. x

હજરત ઉસમાન (રહી) થી રિવાયત છે કે જે કોઈએ દુન્યા તણ તેને અદ્વાદે મહબૂબ બનાવ્યો અને જેણે શુનાહોને તજ્યા તેને ફિરશ્તાઓએ પ્યારો બનાવ્યો અને જેણે મુસલમાનોથી લાલચ નહીં કરી તેને મુસલમાનોએ દોસ્ત બનાવ્યો.

હજરત અલી (રહી) થી રિવાયત છે કે ખચીત દુન્યાની નેઅમતોમાં તને ઇસ્લામની નેઅમત બસ છે, અને કામમાં લાગવા માટે બંદગીનો શુગલ તને બસ છે, અને ખડો લેવાની વસ્તુમાંથી મોતનો ધંડો તને બસ છે.

અબ્દુલ્લાહ બીન મસજિદ (રહી) થી રિવાયત છે કે કેટલાક લોકો માલ હોવાને લીધે શુનાહોમાં વધ્યા છે અને કેટલાકોની તારીફ થવાથી તેઓ ફિતનામાં પડ્યા છે અને કેટલાકોની એળ છુપવાને લીધે તેઓ ઘોકામાં પડ્યા છે. x

હજરત હાજિદ (અલે) થી રિવાયત છે કે તેવણે કહ્યું, ઝબુરમાં વહી થઈ છે કે યુષ્મિ માનને લાઝેમ છે કે ત્રણ કામમાં વળગેલો રહે (૧) આખેરત માટે લાશુ તૈયાર કરવામાં (૨) શુબરા માટે મેહનત કરવામાં (૩) હલાલની લિજજત હુંઢવામાં.

x એટલે જે કોઈ લોકો સાથે સારી મોહખત રાખે જે કે તેના બીજા કામ અકસના નહોય તો પણ આ કામ તેની અડધી અકસના પુરાવો છે. અને જે બીજા કામો પણ અકસના કરે તો તે પૂરો અકસવાળો છે. એજ પ્રમાણે સારી રીતે વાન પૂછવી તેના અડધા ઇલમની દલીલ છે. અને એવીજ રીતે સારી તદ્દખીરે ચાલવાથી અડધું શુજ્જાન થાય છે.

x એટલે ઘણી નેઅમતો મળવાને લીધે શુનાહમાં વધુ ફસે છે અને જણે છે કે જે અમો યુર કરનાર હોત તો અમને આ નેઅમતો કેમ મળતે. એવીજ રીતે ખુશામદ ચાહનારની તારીફ થવાથી તેઓ ફિતનામાં પડે છે અને તેઓ જણે છે કે અમો સારા છીએ. એવીજ રીતે એજ છુપવાથી તેઓ સમજે છે કે અમો એજ કરતા નથી.

અબુહોરૈરા (રફી)થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે ત્રણ વસ્તુ મુકિત આપનાર છે, અને ત્રણ વસ્તુ નાશ કરનાર છે. અને ત્રણ વસ્તુ દરજ્જા વધારે છે. અને ત્રણ વસ્તુ શુનાહોના કક્કારા છે. હવે મુકિત આપનાર વસ્તુઓ તે (૧) પોશીદા અને જાહેરમાં ખોદાનો ખોપ્રા રાખવો છે. (૨) ફકીરી તથા તવંગરીમાં દરમીયાની ચાલ ચાલવી છે. (૩) ખુશી તથા ગુસ્સામાં બરાબર રહેવું (અથવા અદલ કરવું) છે. અને નાશકારક વસ્તુઓ તે (૧) હઠથી વધુ બળીલાઈ છે. (૨) ખાહેયે નફસાનીની તાબેદારી કરવી છે. (૩) માણસનું ખુદ પસંદ થવું છે. (એટલે હું પણ કંઈ છું) અને દરજ્જા વધારનાર તે (૧) સલામ ઘણી કરવી* (૨) ખાણું ખવડાવવું (૩) લોક સુતા હોય ત્યારે રાતમાં નમાઝ પઢવી છે. અને કપ્રારો થાય તે (૧) ઠંડીમાં ખુરી રીતે વોળું કરવું. (૨) જમાઅતની નમાઝ માટે ચાલવું. (૩) નમાઝ પછી બીજી નમાઝની ઈનતેજરી કરવી છે.

હજરત જામરહલે (અલે) કહ્યું એ મોહમ્મદ (સલ) જેટલું તું ચાહે જવ પણ જરૂર એક દિવસ તું મરનાર છે. અને ચાહે તેની પ્રીતિ કર પણ બચીત તું તેનાથી બુદ્દો થનાર છે અને જે ચાહે તે કર પણ ખેશક તેનો બદલો જરૂર છે.

હજરત નબી સાહેબે (સલ) ફરમાવ્યું, જે દિવસે અલ્લાહ ના અરશના છાયા વગર ઢાંઘા છાયા હશે નહિ તેમાં તે ત્રણ શખ્સોને પોતાના અરશના છાયામાં રાખશે. [૧] તકલીફમાં વોળું કરનાર [૨] અધારામાં મસજીદ તરફ જનાર [૩] ભુખ્યાને ખવડાવનાર.

ઈબરાહીમ (અલે)ને પૂછ થઈ કે શા કારણથી અલ્લાહે તમને અલીલ [દોસ્ત] બનાવ્યા ? તેવણે કહ્યું કે ત્રણ ચીજને લીધે.

* સલામ ઘણી કરવી તે આ છે કે દરેક મુસલમાન દરેક મુસલમાનને સલામ કરે ફરી તેનાથી જાણુ પિઝાન હોય કે ન હોય.

+ એટલે ઠંડીમાં તથા પાણીની તંગીમાં વોળું કરનાર. શુ. મો.

[૧] બીજાના હુકમ ઉપર મેં અદલાહના હુકમને પસંદ કર્યો [૨] જે કામનો અદલાહ જામીન છે તેમાં મેં ફિકર કરી નહીં. [૩] મેમાન વગર મેં સવાર સાંજનું ખાણું ખાધું નહીં.

કોઈ હકીમથી રિવાયત છે કે ત્રણ વસ્તુ ગમને દુર કરે છે. (૧) અદલાહ તઆલાની યાદ (૨) તેના વલીયોની મુલાકાત (૩) હકીમોની વાતો.

હસન બસરી (રતી)થી રિવાયત છે કે જેને અદબ નથી તેને ધલમ નથી. અને જેને સખર નથી તેને દીન નથી. અને જેને પરહેજગારી નથી તેને ખોદાની નજદીકી નથી.

રિવાયત છે કે બની ઇસ્રાઈલનો એક પુરૂષ ધલમની હુંદ માટે નીકળ્યો, એ વાતની ખબર તેઓના નબીને પુગી. તેવણે તેની પાસે એક માણસ મોકલ્યો. તેણે આવીને તેને કહ્યું, આ જુવાન હું તને ત્રણ વાતોની આજ્ઞા કરું છું જેમાં ધલમુલ અવલીન વલ આખરીન (આગલા પાછલાઓનો ધલમ) છે ** (૧) છુપા તથા જાહેરમાં તું ખોદાથી ડર, (૨) તારી જીભને લોકાથી રોક, લલાઈ વગર તેઓને યાદ નહીં કર, (૩) જે રાંટલી તું ખાય છે તેને તું જો, કે તે હલાલથી હોય. પ્રરી તે જુવાન સફર કરતો અટક્યો.

રિવાયત છે કે રતી ઇસ્રાઈલના એક પુરૂષે એંચી પેટી ધલમની (કિતાબોની) ભેગી કરી પણ તે ધલમથી તેણે લાલ લીધો નહીં, ત્યારે તેઓના નબી તરફ અદલાહે વહી મોકલી કે આ સંગ્રહ કરનારને તું કહે કે જો તું ગમે તેટલો ધલમ ભેગો કરશે તો ત્રણ ચીજ ઉપર અમલ કર્યા સિવાય તે તને લાલ-કારક થશે નહીં. (૧) હું હુન્નાની મોહબ્બત નહીં કર, કારણ કે મુમેનોતું ધર નથી. (૨) રાંતાનની સંગત નહીં કર, કેમકે તે

** એટલે એમાં ધલનો સાર તથા જરૂરી વાતનો સમાવેશ સામટી રીતે થયો છે. એની એ મતલબ નથી કે દરેક વસ્તુનો ધલમ એથી આવી જાય છે. ગુ. મો.

મુમેનોનો રફીક (દોસ્ત) નથી. (૩) કોઈને દુઃખ આપ નહીં, કારણ કે એ મુમેનોની ચાલ નથી.

અબુ સૈદ્દીમાન દારાની (રહ)થી રિવાયત છે કે તેણે દો-આમાં કહ્યું એ મારા અલ્લાહ ! જો તું મારા શુનાહ દુન્દશે તો હું જરૂર તારી ખખશીશ હુંદીશ. અને જો તું મારી ખખીલીને દુન્દશે તો ખચીત હું તારી સખાવતને હુંદીશ, અને જો તું મને દોજખમાં નાખશે તો હું દોજખવાળાઓને ખખર કરીશ કે હું તારી મોહખત રાખું છું*.

કહેતી છે કે ઘણાં નેક ખખત તે માણસ છે કે જેનું દિલ આલિમ હોય અને બદન સખર કરનાર હોય અને હાથમાંની ચીજ પર સંતોષ કરનાર હોય.

ઇખરાહીમ નખઘ (રહ)થી રિવાયત છે, તમારાથી પેહેલાં જેઓ હલાક થયા તેઓ ત્રણ વસ્તુને લીધે હલાક થયા. (૧) વધુ વાતોથી, (૨) વધુ ખાવાથી, (૩) વધુ ઉઘવાથી.

યહયા બીન મોઆજ ર'ઝી (રહ)થી રિવાયત છે કે ખુશ ખખરી છે તે માણસને જે દુન્યાને ત્યાગ કરે તે પેહેલાં કે દુન્યા તેને છોડે. તથા તેને માટે જે કખરમાં જવા પેહેલાં પોતાની કખર ખનાવે તથા તેને માટે જે પોતાના રખથી મળવા પેહેલાં તેને રાજી કરે.

હઝત અલી (રહી)થી રિવાયત છે કે જે શખસની પાસે અલ્લાહને તથા તેના રસૂલને તથા તેના વલીઓને તરીકો નથી તો તેના હાથમાં કંઈ વસ્તુ નથી. પુછાયું કે અલ્લાહનો તરીકો કયો છે ? કહ્યું કે લેહ છૂપાવવો. ફરી પૂછાયું કે રસૂલનો તરીકો કયો છે ? કહ્યું કે લોકોની ખાતરદારી કરવી. + ફરી પૂછાયું કે

*એટલે હું દોઝખીઓને જાહેર કરીશ કે હું અલ્લાહનો દોસ્ત છું જેથી દોઝખીઓ દોસ્તનો આ હાલ જોઈને તસલ્લી [સંતોષ] પકડશે અને તેઓનો ગમ દૂર થશે. સારા લોકો હંમેશા લોકોના લાભનો ખ્યાલ રાખે છે. શુબ મોબ

+ ખાતરદારી તથા મોવાફકતની મતલબ આ છે કે સારા ખોલોક (સ્વભાવ)થી લોકોની સાથે મળે અને ખુશ સ્વભાવ રાખે નહીં એની આ

તેના વલીયોનો તરીકો કયો છે ? પ્રમાણ્યું કે લોકોની તક-લીક્ષા મટાડવી.

અમારાથી અગલા લોક ત્રણ વાતોની વસીયત કરતા, તથા તેને લખી આપતા હતા. (૧) જે કોઈ આખેસ્તનું કામ કરશે તો અલ્લાહ તેના દીન દુન્યાના કામમાં ખસ થશે. (૨) જે કોઈ પોતાના ભીતરને સુધારશે તો અલ્લાહ તેના બહારને સુધારશે. (૩) જે અલ્લાહની સાથે ઠીક મામલો રાખશે, તો અલ્લાહ તેની તથા લોકોની વચ્ચે સારું મામલો રાખશે.

હજરત અલી (રહી) થી રિવાયત છે કે તું અલ્લાહની નજીક સર્વે લોકોથી સારો થા, અને પોતાની નજીક સઘળા લોકોથી ખુશ થા, અને લોકોમાં એક (અદના) માણસ જેવો થા.

કહેવામાં આવ્યું છે કે અલ્લાહ તઆલાએ એઝર નખી (અલો) તરફ વહી મોકલીને કહ્યું, ઓ એઝર જ્યારે તું નાનો શુનોહ કરે તો તું તેના નાના થવાને નહીં જો, પણ જેનો શુનોહ કર્યો તેની તરફ જો, અને જ્યારે તને થોડી વસ્તુ મળે, તો તેના થોડાપણુને નહીં જો, પણ જેણે તને આપ્યું તેની તરફ જો, અને જ્યારે તને કોઈ ખલા પહોંચે તો તું મારી શિકાયત મારી મખલુક આગળ નહીં કર. જેવી રીતે મારા ફિરસતા તારો ખુરાઈ મારી તરફ લાવે છે અને હું તેઓ આગળ તારી શિકાયત કરતો નથી.

હાતેમ અસમ (રહ) થી રિવાયત છે કે હર સવારે શૈતાન મને કહે છે તું શુ ખાશે, શું પહેરશે, અને કયાં રહેશે ? તે હું કહું છું મોતને ખાઈશ, કફન પહેરીશ અને કબરમાં રહીશ.

હજરત નખી (સલ) થી રિવાયત છે કે જે કોઈ શુનોહ કરવાની જલ્લતથી નીકળી બંદગીની ઇઝત તરફ જશે તો અલ્લાહ

મતલબ નથી કે બદ-મજહબોથી તથા બેહરૂપી જેવાથી તેઓની બદીમાં મળતો રહે એવું કરવું હરામ છે તેઓની બદીથી ખુરા ચલણથી તથા રિવાજથી દૂર રહેવું જોઈએ. બદીમાં મળવાથી, બેહરૂપી જેવા સાથે મળવાથી દીનમાં ધણી નુકસાની આવે છે. શુ મો.

તેને વગર માલે ગની કરશે, અને વગર લશ્કરે તેની મદદ કરશે, અને વગર કુટુંબે (કળીલે) તેને ઇઝત આપશે.*

રિવાયત છે કે હજરત (સલ) એક દિવસે સહાબા પાસે પધાર્યા, ને કહ્યું કે તમે કેવી રીતે સવાર કરી ? સહાબાએ કહ્યું, અલ્લાહ પર ઇમાન લાવવાની હાલતમાં અમે સવાર કરી છે. હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે તમારા ઇમાનની શી નિશાની છે ? સાહબાએ કહ્યું, અમે બલાઓ પર સખર કરીએ છીએ. અને સુખી હાલતમાં શુકર કરીએ છીએ, અને તકદીર ઉપર રાજ રહીએ છીએ. ત્યારે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું, કાબાના પરવરદિગારની કસમ. ખચીત તમે મુમિન છો.

અલ્લાહે કોઈ પેગમ્બર તરફ વાડી મોકલી કે જે કોઈ મારાથી મોહખત રાખવાની હાલતમાં મારી મુલાકાત કરશે તો હું તેને જનતમાં લઈ જઈશ, અને જે કોઈ મારાથી દરવાની હાલતમાં મુલાકાત કરશે તો હું તેને મારી અગ્નિ (દોજખ) થી દૂર રાખીશ, અને જે કોઈ મારાથી શરમિન્દગીની હાલતમાં મારી મુલાકાત કરશે તો હું તેના ગુનાહને સંભાળ કરનાર ફિરશ્તાથી ભુલવીશ.

અબ્દુલ્લાહ ખીન મસઝિદ (રદી)થી રિવાયત છે કે અલ્લાહે જે કંઈ તારા પર ફરજ કર્યું તેને તું અદા કર, તો તું સર્વ લોકોથી અગ્રેદ થશે, અને અલ્લાહની હુકમ કરેલી વસ્તુથી તું બચતો રહે, તો સર્વ લોકોથી તું ઘણું આદેહ થશે, અને અલ્લાહે જે તારી કિસમતમાં લખ્યું છે, તે પર તું રાજ થા. તો સર્વ લોકોથી તું ઘણું ગની થશે.*

* એટલે જે તેની કોઈ કે કળીલો ન હોય અથવા હોય પણ તેને પુછતી નહોય તોએ અલ્લાહ તેને ઇઝત આપશે. પણ ગુનેહગારની તેને કુટુંબ કળીલો હોવા છતાં ઇઝત થશે નહીં પણ લોકોની નજરમાં હલકા પડતો જશે. ગુ. મો.

* ગનીના અર્થ એપરવાના છે. તો જ્યારે કોઈ પોતાની રોજ ઉપર સંતોષ પકડે તો તે ગની છે, અને એક લખપતી જ્યારે રાત દિવસ પૈસા મેળવવાની શીકરમાં રહે તો તે ગની નથી પણ ઘણો મોહતાજ છે. ગુ. મો.

સાલેહ મરકદી (રદી) થી રિવાયત છે કે કોઈ ઘર પર તેમનું જવું થયું તો તેવણે કહ્યું એ ઘર તારા પ્રથમવાળા ક્યાં છે ? અને તારા ગુજરેલા બનાવનાર ક્યાં છે ? અને આગલા રહેનાર ક્યાં છે ! ત્યારે ગેબથી પેકારનારે અવાજ કર્યો કે તેઓની નિશાન મટી ગઈ અને તેઓના ફેડ માટી નીચે ગળી ગયા અને તેઓના અમલોનો પટો તેઓની ગરદન ઉપર રહી ગયો. x

હજરત અલી (રદી) થી રિવાયત છે કે તું આહે તે પર એહસાન કર, તું તેનો હાકેમ છે, અને આહે તેનાથી માગ, તું તેનો કેદી છે અને આહે તેનાથી બેપરવા થા, તું તેના સરખો છે.

યહયા બીન મોઆજ (રહ) થી રિવાયત છે કે તદ્દન દુન્યાને છોડવી એ તેને પૂરેપૂરી લેવી છે. તો જેણે તદ્દન દુન્યા તણ તેણે પૂરેપૂરી દુન્યા લીધી, અને જેણે પૂરેપૂરી દુન્યા લીધી તેણે તદ્દન છોડી. તો તેનું લેવું તેના છોડવામાં છે અને તેનું છોડવું તે તેનું લેવું છે. +

ઇબ્રાહીમ અદહમ (રહ) થી રિવાયત છે કે તેમને કોઈએ કહ્યું કે તમને ઝાહદ કેવી રીતે મળ્યો ? તેવણે કહ્યું કે ત્રણ ચી-

x એટલે જેવા અમલ કર્યા હતા તેવો બદલો મેળવી રહ્યા છે. તેઓના અમલ ગળાનો હાર થયા, જેથી છુટકારો નથી.

+ એટલે દુન્યાને તદ્દન છોડવી તો અસંભવિત છે કારણ કે ગુજરાનના સાધનો દુન્યાથી મળે છે. તો જે કોઈ બીલકુલ દુન્યાને છોડવા આદર્શે તે ગુજરાનના સાધનો માટે દુન્યા સ્વીકારશે, અને આ તો બદ્દર છે કે તમામ દુન્યાનું મેળવવું કોઈ શખ્સથી બનવા યોગ્ય નથી, તો સિધ્ધ થયું કે જેણે તમામ દુન્યાને છોડી તેણે સધણી દુન્યાને સ્વીકારી અને જેણે કુલ દુન્યાને

- લીધી તેણે કુલ દુન્યાને છોડી, અથવા દુન્યા ગુજરાનનું સાધન છે એથી ગુજરા કરવાથી આરામ મળે છે. તો જેણે દુન્યાને છોડી અને ગુજરા ભોગી લીધી, જે નહીં લેવા સરખી છે તેણે તમામ દુન્યાને લીધી, કેમકે આરામમાં રહ્યા, પણ જેણે આખી દુન્યાને લીધી અને આખી દુન્યા લેવી તો અસંભવિત છે, તો તે હેરાન થશે અને આરામ નહીં મળશે એટલે સધણી દુન્યા છોડી. ગુ. મો.

જથી (૧) મેં કબરને જોઈ કે બીહામણી છે અને ત્યાં મારો કોઈ સાથી નથી. (૨) મેં માર્ગને જોયો કે તે લાંબો છે અને મારી સાથે લાથુ નથી. (૩) મેં અલ્લાહ જખખારને ચુકાદો કરનાર જોયો અને મારી પાસે પૂરાયો નથી.

શિખલી (૨૬) થી કે જેવણ મોટા આરેફેમાંથી હતા, રિવાયત છે કે તેવણે કહ્યું, ઓ મારા અલ્લાહ, હું આહું છું કે મારી તમામ નેકીયો મારા ગરજવાન તથા નિર્બળ હોવા છતાં તને બખશું, તો ઓ મારા મૈલા તારા ગની તથા બેપરવા હોવા છતાં તું શા માટે મારા તમામ ગુનાહોને નહીં બખશે ? અને તેવણે ફરમાવ્યું કે જ્યારે તને અલ્લાહની ઉનસતનો શોખ હોય તો તારા નફસથી તું નફરત કર, અને તેવણે ફરમાવ્યું, જો તું મેળાપ (વિસાલ) ની મીકાસને આખશે તોજ તું જુદાઈના કડવાસને ઓળખશે. +

સુફ્યાન સૈરી (૨૬) થી રિવાયત છે કે તેમને અલ્લાહની ઉનસત વિષેનો સવાલ થયો કે તે શું છે ? તેવણે ઉત્તર આપ્યો કે તું ખુબ સુરત ઉપર, સારા અવાજ ઉપર તથા મીઠી વાત ઉપર લોભાય નહીં.

ઈબને અખ્લાસ (૨૬) થી રિવાયત છે કે તેવણે કહ્યું, ઝોહદના થણ અક્ષર છે. ઝ, હ, અને દ. તો ઝ એ આખેરતનું આદ (લાથુ) છે, અને હ દીનને માટે હાદી (માર્ગ બતાવનાર) છે અને દ એ ઈબાદત ઉપર દવામ (હમેશગી) કરવી છે, અને તેવણે બીજાવાર ફરમાવ્યું. ઝોહદ ત્રણ અક્ષર છે, ઝ ઝીનતને તજવી છે. હ હવા (ખાહિશ)ને છોદવી છે અને દ દુન્યાને તજવી છે.

+ એટલે જેણે (મેળાપ) ની લેહજત જોઈ નથી તેને જુદાઈનું દુઃખ કંઈ જણાતું નથી, અને જેને વિસાલની મઝા મળી તે જુદાઈનો કડવાસ સારી રીતે ઓળખે છે.

શેઅર

જસને ઉસે એકબાર પાયા

તાઝિસ્ત નફિર કરાર પાયા

હામિદ લક્ષ્મી (રહ)થી રિવાયત છે કે તેવણે કહ્યું કે મારી પાસે એક પુરૂષ આવીને કહ્યું કે મને કંઈ આજ્ઞા કરો. તેવણે કહ્યું કે કુરઆન ઉપર ગિલાફ થાય છે તેવો ગિલાફ તારા દીન માટે બનાવ.* તેમને કહેવાયું કે દીનનો ગિલાફ કયો છે? તેવણે કહ્યું કે જરૂર વગરની વાત તજવી છે તથા જરૂર વગરની દુન્યા તજવી છે તથા જરૂર વગરનો લોકોનો મેળાપ તજવો છે.

ફરી તું બધું કે ઝોહફનું મુળ નાની મોટી હરામ ચીજોને તજવું, તથા સહેલું અને મુશ્કેલ તમામ ફરજોને અદા કરવું, તથા દુન્યાવાળાઓ માટે થોડી તેમ સઘળી દુન્યાને છોડવી છે.

હુકમાન હકીમ (અલે)થી રિવાયત છે કે તેવણે પોતાના દીકરાને ફરમાવ્યું, ઓ દીકરા! ખચીત લોકો ત્રણ તરતીઅંશ છે. (૧) તરતીઅંશ અલ્લાહ માટે છે, (૨) તરતીઅંશ પોતા માટે છે, (૩) તરતીઅંશ કીડાઓ માટે છે. તો જે અલ્લાહ માટે છે તે તેનો આત્મા છે અને જે તેને માટે છે તે તેની કરણી છે અને જે કીડાઓ માટે છે તે તેનું દેહ છે.

હજરત અલી (રહી)થી રિવાયત છે કે તેવણે કહ્યું, ત્રણ ચીજો યાદદાશત શક્તિ વધારે છે અને બલગમ ફર કરે છે. (૧) હાતથ કરવું, (૨) રોઝો રાખવો, (૩) કુરઆન પઢવું.

કઅમુલ અહબાર (રહી)થી રિવાયત છે કે મુમિનો માટે શૈતાનથી ત્રણ કિલ્લો છે. (૧) મસજીદ કિલ્લો છે, (૨) અલ્લાહની યાદ કિલ્લો છે, (૩) કુરઆન પઢવું કિલ્લો છે.

* એટલે જેવી રીતે કુરાને શરીફને જુઝદાનમાં સંભાળ માટે રાખે છે તેવી રીતે દીનની પણ સંભાળ જરૂર કરવી જોઈએ.

÷ એટલે આદમીના ત્રણ ભાગ છે. એક ભાગ રહ [આત્મા] છે તો તે અમર રહ્યો છે તેની હકીકત અલ્લાહજ્જાલે છે [ખીજો કોઈ બધુતો નથી,] બીજો ભાગ અમલ છે તે પોતાના જીવ માટે છે અને ત્રીજો ભાગ દેહ છે તો તે કબરમાં કીડાઓનો ખોરાક છે.

એક હકીમથી રિવાયત છે કે તેણે કહ્યું, ત્રણ ચીજ અલ્લાહના ખજાનાની છે. જેને અલ્લાહ દોસ્ત રાખે છે તેના સિવાય બીજાં કોઈને તે ચીજ આપતો નથી. (૧) ફકીરી, (૨) ખીમારી (૩) સખર. x

ઇબને અપ્પાસ (રહી) થી રિવાયત છે કે જ્યારે તેમને પૂછાયું કે સારો દાહડો, સારો મહિનો તથા સારું કામ કયું છે? તો તેવણે કહ્યું, દિવસોમાં બેહતર જુમઆનો દિવસ છે, અને મહિનામાં બેહતર રમજાનનો મહિનો છે, અને અમલોમાં બેહતર વખત ઉપર પાંચે નમાઝો પઢવી છે. ફરી એ વાતને ત્રણ દિવસ ગુજર્યા ત્યારે અલી (રહી) ને ખબર થઈ કે ઇબને અપ્પાસ (રહી) ને આ વાત પૂછવામાં આવી અને તેવણે આવી રીતનો જવાબ આપ્યો. ત્યારે અલી (રહી) એ ફરમાવ્યું કે પૂર્વ તથા પશ્ચિમના એલમા હોકમા તથા ફેકહાઓને જો આ સવાલ થાય તો ઇબને અપ્પાસના જવાબ જેવો જવાબ તેઓ આપી શકે નહીં, પણ હું કહું છું કે અમલોમાં સરસ તે છે, કે જેને અલ્લાહ તઆલા તારાથી કબૂલ કરે, અને સારો મહિનો તે છે કે જેમાં તું અલ્લાહ આગળ નિર્મળ (ચોખ્ખી) તોખા કરે. અને બેહતર દિવસ તે છે કે જેમાં દુન્યાથી અલ્લાહ તઆલા તરફ તું ઈમાનની હાલતમાં બાંધ.

એક શાએરે કહ્યું છે:—

શેઅરો.

અમા તરા કૈફે યુળલીનલ જહીદાની
વ નહનો નલઅયો ફી સિરરિંવ વ એઅલાની
લા તરકબંન એલદ દુન્યા વ નેઅમતેહા

x એટલે ફકીરી, ખીમારી. અને સખર કરવો. એ વસ્તુઓ પણ અલ્લાહના ખજાનાની હોય છે કારણ કે અલ્લાહ તઆલા ફકીરીને લીધે દુન્યાની આફતોથી બચાવે છે. અને ખીમારીને લીધે ગુનાહ બપરો છે. અને સખરને લીધે ફરજન પુલંદ કરે છે. તો આ વસ્તુઓ અલ્લાહ પોતાના દોસ્તોને આપે છે.

૫ ઈજ અવતાનહા લૈસત બે અવતાની
વઅમલ લે નફસેક મિન કબલિલ મમાતે પ્રલા
તગરૌરક કસરતો અસહાગિવ વ ઇખવાની+

કહેવાયું છે કે જ્યારે અલ્લાહ કોઈ ખંદા સાથે લલાઈનો
ઈરાદો કરે છે તો તેને દીનમાં સમજ આપે છે, દુન્યાથી બેઝાર
કરે છે, અને તેને પોતાના એબો દેખાડે છે.

રસૂલુલ્લાહ (સલ) થી રિવાયત થઈ છે કે તેવણે ફરમાવ્યું,
તમારી દુન્યામાંથી મને ત્રણ વસ્તુ ઘણી પસંદ છે. (૧) ખુશબો
(૨) સ્ત્રી* (૩) મારી આંખની ઠંડક નમાઝમાં કરી છે, અને આંખની
સાથે સહાબા બેઠા હતા, તો અબુ બકર સિદીકે (રહી) કહ્યું, ઓ
રસૂલુલ્લાહ આપે સાચું ફરમાવ્યું, અને મને પણ દુન્યાથી ત્રણ
ચીજ પસંદ છે. (૧) રસૂલુલ્લાહ (સલ)ના ચેહરા તરફ નજર
કરવી. (૨) રસૂલુલ્લાહ પર મારો માલ ખરચી નાખવો, અને
(૩) મારી દીકરી રસૂલુલ્લાહની ખિજમતમાં રહે, = ફરી ઓમરે
(રહી) કહ્યું, ઓ અબુબકર! તમે સાચું કહ્યું, અને મને પણ
દુન્યાથી ત્રણ ચીજો પસંદ છે. (૧) લલા કામંની આજ્ઞા કરવી,

+ એનો અર્થ કવિતામાં.

તુ દેખે કિસ તરફ યુજરહે દિન રાત * હમે યસ ખેજતે સખ પર અયાં હૈ. ?
તુ રગમત નેઅમતો દુનિયાકી મત કર * યેહ દુનિયા બે વફા કિસકા મકાં હૈ.
અમલ અપને લીએ કર ઝિન્દગીમેં * ન ખા ધોધ કે મેરા સખ જહાં હૈ.

* હજરતે [સલ] ઓરતને એટલા માટે પસંદ કરી કે દુનિયામાં
વંશનું રહેવું તથા ધરનું તમામ આરામ ઓરતથી છે. વળી ઓરતોને
લાગતા શરીરમતના તે મસઅકાને મરદોથી શીખવામાં શરમ આવે છે તે ઓર-
તોની મારફતે ઓરતોને શીખવાય. વળી ઓરત હોવાથી દિલ શાંત રહે છે
તથા અસ્લાહનું ફળ અને વરકત વધે છે. યુ. મો.

= એટલે મારી દીકરી હજરતના ખીબી રહે, કે જેથી હજરતની
સગાઈ હમેશ રહે. જે માણસ હજરત [સલ]ની સગાઈમાં હોય તે મોટો
નશીખદાર છે. હજરત ઓમરે (રહી) હજરત અલી (રહી)ની છોકરી
ફલસુમ સાથે એજ માટે ઘણી મોહર આપી નિકાહ કર્યા હતા. યુ. મો.

(૨) ખરાબ કામની મનાઇ કરવી, (૩) પુરાતું કપડું. ફરી ઉસમાને (રદી) કહું, ઓ ઓમર તમે સાચું કહું, અને મને પણ દુન્યાની ત્રણ ચીજ ધણી પસંદ છે. (૧) ભૂખ્યાઓને ખવડાવવું, (૨) નાગાઓને પેહેરાવવું અને (૩) કુરઆનની તિલાવત કરવી. ફરી અલીએ (રદી) કહું, ઓ ઉસમાન તમે સાચું કહું, અને મને પણ દુન્યાની ત્રણ ચીજ ધણી પસંદ છે. (૧) મેમાનની ખાત કરવી, (૨) ગરમીમાં રોઝો રાખવો. (૩) તલવારનો વાર કરવો. ફરી તેઓ એજ હાલતમાં હતા એવામાં જીખરધલિ (અલે) આબ્યા અને કહું કે અલ્લાહ તખારક વ તઆલાએ જ્યારે તમારી વાત સ્મિત સાંભળી તો મને મોકલ્યો અને તને હુકમ કર્યો કે તું મને પૂછે, જો હું દુન્યા વાળાઓમાંથી હોત તો કંઈ ચીજ પસંદ કરત ? ત્યારે રસૂલુલ્લાહે કહું કે જો તું દુન્યા વાળાઓમાંથી હોત તો શું ચીજ પસંદ કરત ? જીખરધલિ (અલે) કહું, (૧) ભટકેલાઓને માર્ગ બતાવવો, (૨) ધખાદત કરનાર ગરીબો [સુસાફેરો] ની ગમખાસી કરવી, (૩) અચાલદાર દરિદ્રીની મદદ કરવી. અને જીખરધલિ કહું કે અલ્લાહ તઆલા પોતાના બંદાઓથી ત્રણ ખસલતો પસંદ રાખે છે. (૧) તાકત ખરચ કરવી* (૨) પસતાવા વખત રોવું, (૩) પ્રાકાની વેળા સખર કરવી.

એક હકીમથી રિવાયત છે કે જે કોઈએ પોતાની અક્કલને થકડી રાખી [તે પર આલ્યો] તે ગુમરાહ થયો અને જે પોતાના

÷ એટલે કાફેરોથી બહાદુરી કરવી તથા ગરમીના દિવસોમાં રોઝા રાખવા ધણા મુશકેલ છે.

* એટલે અલ્લાહની બંદગીમાં શકિત વાપરવો. ફરી તે શકિત બદનની હોય કે માલની હોય, બંને રીતે અલ્લાહના માર્ગમાં કેસીસ કરવી.

÷ જંગરત અલી (રદી) કહે છે કે જો દીનનો મામલો અક્કલ ઉપર હોત હું મોઝાનો મસો પગ ઉપર નહીં પણ પગ નીચે કરવાનું કહેત એટલે જે શખ્શ દરેક વાતમાં અક્કલનો તાબે થયો તે શખ્શ ગુમરાહ થયો. કારણ કે શરીઅતનાં ધણા કાયદામાં અક્કલને જરાએ પેસારો નથી. તો ત્યાં

માલને લીધે બેપરવા થયો તે ઘટયો + અને જેણે મખલુકથી ધંજનત લીધી તે બે આખર થયો.

એક હકીમથી વિચાર્યું છે કે મારેપ્રતનું કળ ત્રણ ખસલતો છે. [૧] અલ્લાહ તઆલાથી શરમ કરવી, [૨] અલ્લાહને માટે દોસ્તી કરવી, [૩] અલ્લાહથી વલગણ રાખવી.

નખી (સલ)થી વિચાર્યું છે કે તેવણે પ્રમાણ્યું. મોહબ્બત મારેપ્રતનો પાયો છે, અને ગુનાથી બચવું ચકીનની નિશાની છે, અને ચકીનનું મુળ તકવો તથા અલ્લાહની તકદીર ઉપર રાજ રહેવું છે.

સુક્રાન ખીન ઓથૈના (રદી)થી વિચાર્યું છે કે તેવણે કહ્યું, જે અલ્લાહની મોહબ્બત કરે છે તે તેની સાથે મોહબ્બત રાખે છે; કે અલ્લાહ જે શખ્સથી મોહબ્બત રાખે છે અને અલ્લાહ જે શખ્સની મોહબ્બત રાખે તેની સાથે જે મોહબ્બત રાખે છે તે તે ચીજની મોહબ્બત રાખે છે જે અલ્લાહના માર્ગમાં તેને ખ્યારી છે* અને જે ચીજ અલ્લાહના માર્ગમાં તેને ખ્યારી છે તેની સાથે જે મોહબ્બત રાખે છે તે પસંદ રાખે છે કે લોક તેને ઓળખે નહીં.

નખી (સલ)થી વિચાર્યું છે કે તેવણે પ્રમાણ્યું, સાચી મોહબ્બતની ત્રણ નિશાની છે. (૧) ખીજની વાત ઉપર પોતાના

અક્કલને તાબે થવું ગુમરાહી છે. હા, જે જગ્યા અક્કલને દખલ છે ત્યાં અક્કલને પુકે લાગવું બેધએ. કારણ કે વગર અક્કલે કોઇ ચીજની ઓળખાણ થઈ શકતી નથી. ગુ. મો.

+ એટલે જે શખ્સ માલને લીધે બેપરવા થયો તો ઘટયો એટલે હકીર થયો.

* એટલે જે શખ્સ અલ્લાહના દોસ્તોની દોસ્તી રાખશે તો જે ચીજને અલ્લાહના દોસ્ત પસંદ રાખશે તેને એ શખ્સ પણ પસંદ રાખશે, કારણ કે મહબૂબનું મહબૂબ (ખ્યાર) પણ મહબૂબ થાય છે.

દોસ્તની વાતને શ્રેષ્ઠ રાખે. + (૨) બીજાની સાથે બેસવા કરતાં પોતાના દોસ્તની સાથે બેસવાને પસંદ રાખે, (૩) બીજાની રજા મંદી કરતાં પોતાના દોસ્તની ખુશીને અખત્યાર કરે.

વહુબ બીન મોનખેડા યમાની (૨૬) થી રિવાયત છે કે તારાતમાં લખાયું છે કે લોભી ફકીર છે, જો કે તે દુન્યાને માલિક હોય. અને ફરમાખરદાર હાકેમ છે, જો કે તે ગુલામ હોય, x અને સંતોષ પકડનાર તાલેવાન છે, જો કે તે ભૂખ્યો હોય.

એક હકીમથી રિવાયત છે કે જેણે અદલાહને ઓળખ્યો તેને મખલૂફ સાથે મઝા નથી, અને જેણે દુન્યાને ઓળખી તેની તેમાં ખાહેશ થશે નહિ અને જેણે અદલાહના અદલને ઓળખ્યો તેની આગળ દુશ્મન આવશે નહીં. +

+ મોહિબે રસૂલ આશેકે રસૂલ થવાનો કેટલાક લોકો ડોન ધાલી લોકોને કો છે. તેઓની પરીક્ષા તથા પહેચાન આ આગામાં કહેવાઈ છે. જો તેઓ સાચા છે તો રસૂલુલ્લાહની વાતને તથા તેમની રજા મંદીને મર્વની વાત તથા રજા મંદી ઉપર શ્રેષ્ઠ રાખી હજરતની તાબેદારીમાં મચ્યા રહે, નહીં તો તેઓ ગુણ છે. ગુ. મો.

x એટલે જે કોઈ અદલાહની તાબેદારી કરશે તો સર્વ ચીજ તેની તાબે થાય છે. જેમ કે કહેતી છે કે મન લટુલ મોલા ફલટુલ કુલ [જેના લાભમાં અદલાહ તેને લાભમાં સર્વે રહે છે] અથવા આ અર્થ છે કે જે કોઈ પોતાના સરદારની ઉસ્તાદની તાબેદારી કરશે. જેમ કે પ્રખ્યાત છે કે “હરકે ખિદમત કરદ આ મખદૂમ શુદ” [જે ખિજમત કરે તેની ખિજમત થાય]

÷ એટલે અદલાહના અદલથી ડરીને જે શખ્સ પોતાના દુશ્મનથી મામત્રો સાફ રાખશે તો ફરી દુશ્મન તેનાથી શા માટે અંધડશે? પણ અદેખાઈ વગર બીજી બાબતની દુશ્મની હોય તો દુશ્મન એમ કરવાથી અંધડતો અટકે છે પણ અદેખાઈવાળો દુશ્મન તો પોતાની હક્કાઈ થવા છતાં પણ બેદરખીતી જેમ ખણુખાત કર્યા કરે છે તો એવા દુશ્મન માટે એ વાકચના અર્થ આ છે કે “તે શરમિન્દો થયા કરશે સાહુકારથી વાત કરી શકશે નહીં.” ગુ. મો.

જન્નન મિસરી [રહ]થી રિવાયત છે કે દરેક ડરનાર નાસનાર છે અને દરેક ખાહેશ રાખનાર હુંદનાર છે અને દરેક અલ્લાહથી ઉનસત રાખનાર પોતાના જીવથી નફરત રાખનાર છે. *

વળી કહ્યું અલ્લાહને એજાખનાર કેદી છે+ અને તેનું દિલ જોનાર છે અને તેના અમલ અલ્લાહ માટે ઘણા છે.

વળી કહ્યું અલ્લાહને એજાખનાર વફાદાર છે. અને તેનું દિલ હોંશિયાર છે અને તેનો અમલ અલ્લાહને માટે સાફ છે.

ઇબને સોલેમાન દારાની (રહ) થી રિવાયત છે કે તેવણે કહ્યું, દુન્યા તથા આખેરતની દરેક બેહતરીનું મૂળ ખોદાનો હાથ છે, અને દુન્યાની કુંચી પેટ ભરવું છે. અને આખેરતની કુંચી ભૂખ છે.

કહેવાયુ છે કે ઇબ્રાહિમ કરવી ધંધો છે, અને તેની દુકાન એકલા રહેવું છે. અને તેની મુંડી (રાસુલમાલ) પરહેઝગારી છે, અને તેનો નફો જનંત છે. x

માલિક ખીન દીનાર (રહ) થી રિવાયત છે કે ત્રણ વસ્તુને ત્રણ વસ્તુથી શણગાર, કે જેથી તું મુમેનોમાંથી થાય. (૧) તકખ્ખોરી (ગરૂર) ને તવાજ્જે (નમ્રતા)થી. (૨) હોલ ને સતોષથી. (૩) અદેખાઈ ને નસીહતથી ÷

* જે માણસ કોઈથી ડરે છે તો તેનાથી ભાગે છે અને જેની ખાહિશ કરે છે તેને દુઢે છે તો જે મુસલમાન ગુનાહથી નાસતો નથી અને નેકાને દુઢતો નથી તો જણાઈ ગયું કે તે ગુનાહથી ડરતો નથી અને નેકાને તેની ખાહિશ નથી.

+ એટલે તે દુન્યાની કેદમાં છે. કેમકે દુન્યા મુમિનનું કેદખાનું છે.

x એટલે આખેરતનો નફો મેળવવા માટે ઇબ્રાહિમ ધંધો છે. જેવી રીતે ખીમ ધંધો કર્યાથી દુન્યાનો લાભ થાય છે તેમ એથી આખેરતનો લાભ મળે છે.

÷ અદેખાઈ કરનારે પોતાનું મન સુધારવા માટે આ ઉપાય કરવો જોઈએ કે જેનો હસદ કર્યો હોય તેની સાથે ભલાઈ કરે. પણ આ ઉપાય ઘણાજ કઠણ છે. કારણ કે બેહશી જેવો જ્યારે અદેખાઈને લીધે હમેશ મુશ્કેલી અને નુકસાની કરવાનાંજ ખીયાલમાં છે તો ફરી તે લાલ કરવા કેમ તૈયાર થાય ? આ ઉપાય માટે ખોદાની મહેરબાનીની ઘણી જરૂર છે. ગુ. મો. ૦

ચાર ચાર વસ્તુનો અધ્યાય.

રસૂલુલ્લાહ (સલ) થી રિવાયત છે કે તેવણે અબુબરક્ર ગેફારી (રહી) ને ફરમાવ્યું, ઓ! અબુબરક્ર ! તું વહાણને નવું બનાવ, કારણ કે દરયા ઉડે છે. અને પૂરતું લાંચુ લે, કારણ કે સફર લાંબી છે, અને બેજ હલકો કર. કારણ કે ઘાટી અઘરી છે. અને અમલને ચોકબો કર કારણ કે પારખનાર હોંશિયાર છે.

શેઅરો

ફરદુન અલનાસે અંચતૂખૂ
લાકિન્ન તરકજ જ્નેનૂખે અવજખૂ
વરસખરો ફીન્નાએખાતે સઅખુન
લાકિન્ન ફૈતસ સવાબે અસઅખૂ
વદ દહરો ફીસરફિહી અજખુન
લાકિન્ન ગફલતન્નાસે અઅજખૂ
વ કુલ્લો મા કદ યજ્જો કરીખુન
વલ! કેનિલ મૌત મિન જક અકરખૂ*

એક હકીમથી રિવાયત છે કે ચાર ચીજ સારી છે પણ (બીજી) ચાર તેનાથી સારી છે (૧) શરમ મરદોએ કરવી સારી છે, પણ તે ચોરતોએ કરવી ઘણીજ સારી છે. (૨) અદલ દરેકે કરવો સારો છે, પણ તે હાકેમોએ કરવો ઘણોજ સારો છે. (૩) તોખા બુદ્ધા માણસે કરવી સારી છે. પણ તે જુવાનથી થવી ઘણીજ સારી છે. (૪) સખાવત માલદારોએ કરવી સારી છે, પણ તે ફકીરોથી થવી ઘણીજ સારી છે.

એક હકીમથી રિવાયત છે કે ચાર વસ્તુ ખુરો છે, પણ

* એના અર્થ કવિતામાં છે.

અગરએ લોગોં પર તોખા હે વાજેજ * મગર તરકે ગુનાહ હૈ ઉસસે અવજખ
મસાએખ મેં અગર એ સખર હૈ સઅખ * મગર હૈ ફૈતે અજરે સખર અસઅખ.
ઝમાના અપની ગરદિશ મેંઅજખ હૈ * પર લોગોંકી હૈ ગફલત ધસ સે આજખ.
જો કુચ્છ હૈ પૈશ આનાહૈ વોહ નઝદીક * વ લૈફીન મૌતહૈ ઉસ સખસે અકરખ.

ખીજી ચાર વસ્તુ તેનાથી યુરી છે. (૧) જીવાને યુનેહ કરવા યુરો છે, પણ તે વૃક્ષથી ઘણોજ યુરો છે. (૨) જાહેલોને હુન્યામાં યુન્થાવું યુરું છે, પણ તે આલિમોને ઘણુંજ યુરું છે, (૩) ઇબાદત કરવામાં યુસ્તી કરવી સઘળા લોકોથી યુરી છે, પણ તે આલિમો તથા તાલેએ ઇલમથી ઘણીજ યુરી છે, (૪) તકખોરી (ગર) તવંગરોએ કરવી યુરી છે, પણ તે ફકીરોથી ઘણીજ યુરી છે.

હજરત નખીએ (સત્ર) ફરમાવ્યું, તારાઓ આસમાનવાળાઓ માટે અમન છે. જ્યારે તે પડશે તો આસમાન વાળાઓ ઉપર કબ્જા આવશે, અને મારી અહલે એત મારી ઉમ્મત માટે અમન છે * જ્યારે મારી અહલે એત મરી જશે, તો મારી ઉમ્મ ઉપર કબ્જા આવશે અને હું મારા સહાયા માટે અમન છું, તો જ્યારે હું જઈશ તો મારા સહાયા ઉપર કબ્જા આવશે, અને પહાડ જમીન વાળાઓ માટે અમન છે તો જ્યારે તે જતા રહેશે તો જમીન વાળાઓ પર કબ્જા આવશે.

હજરત અબુ બકર સિદીક (રહી)થી રિવાયત છે કે તેવણે કહ્યું, ચાર વસ્તુની સંપૂર્ણતા ચાર વસ્તુથી છે, (૧) નમાઝની સંપૂર્ણતા સહોના એ સિન્દાથી છે. (૨) રોઝાની સદકા ફિતરથી છે. (૩) હજજની ફિદયાથી છે. (૪) ઇમાનની જેહાદથી છે.†

અબ્દુલ્લાહ બીન મોબારક (રહ)થી રિવાયત છે કે જે કોઇએ દર રોઝ બાર રકઅત નમાઝ પઢી તેણે નમાઝનો હક્ક અદા કર્યો†

* એટલે મારી ઉમ્મત ઉપર મારી અહલે એતની બરકત છે તો જ્યાં સુધી અહલેએત રહેશે બરકત પણ રહેશે.

† કારણ કે ઇમાનની શરૂઆત કસેમા તોલીદથી છે, અને એ બોલ જેહાદથી મોલદ થાય છે. વળી માણસને પોતાનો જાન ધણો પ્યારો હોય છે, તેને અર્પણ કરવો ધણો મુશ્કેલ છે, પાકા ઇમાનવાળોજ એ પરિક્ષામાં પસાર થાય છે. માટે ઇમાનની સંપૂર્ણતા જેહાદ છે. ગુાં મોં

÷ એલેટ બાર સુનતો એ ફજર આગળ ચાર જોહર આગળ, એ જોહર પછી, એ મગરેબ પછી અને એ હશા પછી. ગુાં મોં

અને જેણે દર મહિને ત્રણ દિવસ રોઝા રાખ્યા, તો તેણે રોઝાનો હક્ક અદા કર્યો.* અને જેણે દર રોજ સો આયત પઢી તેણે કિરામતનો હક્ક અદા કર્યો અને જેણે જીમ્યાના એક દિરહમ સદકો કર્યો તેણે સદકાનો હક્ક અદા કર્યો.

હજરત ઓમરે (રહી) પ્રમાણ્યું, દરયા ચાર છે. [૧] મન ધમ્મા [ખાહેશે નક્સાની] ગુનાહોનો દરયો છે. [૨] જીવ શહવતોનો દરયો છે. [૩] મૌત ઉમરનો દરયો છે, અને [૪] કબર અફસોસ કરવાનો દરયો છે x

હજરત ઉસમાન [રહી]થી રિવાયત છે કે ઇબ્રાહીમની મીકાસ મેં ચાર ચીજમાં ભેળ છે. પેકેલી અલ્લાહની પ્રજા અદા કરવામાં, ખીજી અલ્લાહની હુરામ ચીજોથી બચવામાં, ત્રીજી અલ્લાહના સવાબની ગરજથી સારાં કામની આજ્ઞા કરવામાં, અને ચોથી અલ્લાહના ગુસ્સાથી બચવા માટે ખુરી ચીજની મનાઈ કરવામાં. નવળી કહ્યું છે, ચાર ચીજો એવી છે, જેનું જાહેર ફજલત છે અને ખાતેન ફરજ છે. (૧) સારા લોકોથી મળવું ફજલત છે અને તેઓની પુઠે ચાલવું ફરજ છે. (૨) કુરઆનની તિલાવત ફજલત છે અને તે પર અમલ કરવો ફરજ છે. (૩) કબરોની જુબારત

* એટલે તેરમી ચક્રદમી અને પંદરમીએ એને ઐયામે ખીજ કહે છે. અથવા ખીજ કોઈ દીવસોમાં રોઝા રાખે, હજરત (સલ) કદી દર દહાઈકામાં એક રોઝો રાખતા હતા.

x એટલે કબરોમાં પોતાના અમલો ઉપર ધણો પસતાવો થશે. પસતાવો વગર કંઈ બની શકશે નહીં.

÷ એટલે સવાબ મેળવવાની ઉમેદથી નેક કામ બતાવવું, અને શિક્ષાના બચથી ખુરા કામથી રોકવું ઇબ્રાહીમ છે, અને એ સિવાય બંદગી નથી.

+ પણુ આ ક્યારે અને કે લોકો કુરઆનનો તરજુમો અથવા તફસીર વાંચે અથવા કોઈની સાંભળે, પણુ અફસોસ કે મુસલમાનોએ કુરઆનને માત્ર તિલાવત માટે રાખ્યું છે, ગ્યાં મેં.

કરવી ફજલત છે અને તેને માટે તૈયારી કરવી ફરજ છે.* (૪) માંદાની ખબર લેવી (એયાદત) ફજલત છે અને તેનાથી વસીયત લેવી ફરજ છે.

હજરત અલી (રહી)થી રિવાયત છે કે તેવણે ફરમાવ્યું, જે કોઈ જનતનો શોખીન છે; તે નેકીયો તરફ દોડે છે. અને જે અગ્નિથી ડરે છે, તે શહીદતોથી દૂર રહે છે, અને જે માતનું ચક્રીન રાખે છે, તેની લેહજતો તુટે છે, અને જેણે દુન્યાને યોગળી તેના ઉપર મુસીબતો હલકી થાય છે.***

હજરત નખી (સલ)થી રિવાયત છે કે તેવણે ફરમાવ્યું, નમાઝ દીનનો થંભ છે અને ચુપ રહેવું શ્રેષ્ઠ છે, અને સદકો પરવરદિગારના ગુસ્સાને ઠંડો પાડે છે, અને ચુપ રહેવું શ્રેષ્ઠ છે, અને રોઝો અગ્નિથી ઢાલ છે. અને ચુપ રહેવું અફજલ છે, અને કાફરોથી જેહાદ કરવો દીનની ખુલ્લી છે, અને ચુપ રહેવું ધણું અફજલ છે.***

કહેવાયું છે કે, અલ્લાહ તઆલાએ બની ઇસાઈલના એક નખી તરફ વહી મોકલી અને કહ્યું, મારા માટે ખોટી વાતથી તારું ચુપ રહેવું રોઝો છે, અને હુરામ કામોથી મારે માટે તારી અવગરબાની સંભાળ કરવી નમાઝ છે, અને મારે માટે મખલૂકથી

* એટલે પોતાની માતને ધણી નજીક જાણીને સારાં કામો કરવાં અને આ જાણવું કે હવે અમો કયરોમાં વેહેલા જઈશું, અને ખીમારથી વસીયત લેવાની મતલબ તેનાથી નસીહત લેવી છે, અથવા તે જે કંઈ વસીયત કરે તેને યાદ રાખી અદા કરવી છે.

** એટલે તેને લેહજતોની ખાહેશ રહેશે નહીં. કારણ કે માતના ગમમાં કોઈ ચીજની મજા જાણીશે નહીં. એજ માટે રસમુલ્લાહે (સલ) માતને હાદેમુલ્લ-જન્મત ફરમાવી એટલે લેહજતોને તોડનાર.

*** એટલે આ સર્વ કામ સારાં છે. પણ ચુપ રહેવું ધણુંજ સારું છે. પણ જે જગ્યા ખોલવાની જરૂર પડે કે ચુપ રહેવાથી ફસાદ થતો હોય અથવા ગુનોહ થતો હોય ત્યાં અવશ્ય ખોલવું જોઈએ, ચુપ રહેવું નહીં જોઈએ.

તારે નિરાશ થયું સદકો છે.* અને મારે માટે મુસલમાનોની ઇબ્બને તારે રોકાવું જોહાદ છે.

હજરત અબ્દુલ્લાહ બીન મસઉદ (રદી)થી રિવાયત છે કે તેવણે ફરમાવ્યું, ચાર વસ્તુ દિલનાં અંધારાં છે. (૧) બેપરવાઈથી પેટનું ભરવું, (૨) જાહેમોની સંગત કરવી, (૩) આગલા ગુનાહોને ભૂલી જવા અને (૪) લાંબી ઉમ્મેદો ધાંધવી. અને ચાર ચીજો દિલની રોશની છે. [૧] ખોશી ભૂખ્યા પેટ ભરવું, [૨] નેક લોકોની મોહબત રાખવી, [૩] ગુજરેલા ગુનાહોનું યાદ રાખવું, [૪] આશા ટુકી કરવી.

હાતેમ અસમ [રહ] થી રિવાયત છે કે તેવણે ફરમાવ્યું, જેણે ચાર ચીજનો વગર ચાર ચીજે દાવો કર્યો તેનો દાવો જુઠો છે, (૧) જેણે અલ્લાહની મોહબ્બતનો દાવો કર્યો, અને અલ્લાહની હરામ કરેલી વસ્તુથી નહીં રોકાયો તેનો દાવો જુઠો છે, (૨) જેણે નખી [સલ]ની મોહબ્બતનો દાવો કર્યો અને ફકીરો= મીસકીનોને ના પસંદ કર્યા, તેનો દાવો જુઠો છે, (૩) જેણે જનતની મોહબ્બતનો દાવો કર્યો અને સદકો કર્યો નહીં તેનો દાવો જુઠો છે, (૪) જેણે દેજાઈથી ડરવાનો દાવો કર્યો અને ગુનાહોથી નહીં રોકાયો તેનો દાવો ખાતેલ છે.

હજરત નખી (સલ)થી રિવાયત છે કે બદખબતીની ચાર નિશાની છે. (૧) ગુજરેલા ગુનાહોને ભૂલી જવા, અને જુઓ તે! તે અલ્લાહની નજીક સંભાળેલા છે, (૨) થએલી નેકીયોને યાદ કરવી, અને તે બાણુતો નથી કે તે કબૂલ થઈ છે અથવા પાછી ફેરવાઈ છે. (૩) દુન્યામાં તેના કરતાં ચઢતા તરફ નજર

* કારણ કે તું અક્રાહને માટે લોકોથી નિરાશ થયો, તો જાણે તેં એક ચીજ અક્રાહને માટે આપી. તો આ નાકમેદ થયું જાણે સદકો કરવા જેવું થયું.

= એટલે જે કામ નખી સાહેબ (સલ)ની મોહબ્બતનો દાવો કરે અને ફકીરો તથા મીસકીનોથી મોહબ્બત નહીં રાખે તો તેનો દાવો જુઠો છે. કારણ કે રસૂલુલ્લાહ (સલ) ફકીરો તથા મીસકીનો પર ઘણી મોહબ્બત રાખતા હતા.

કરવી.* અદલાહ કહે છે કે મેં તેનો ઇરાદો કર્યો અને તેણે મારો વિચાર કર્યો નહીં, માટે મેં તેને છોડ્યો, અને નેકબખતીની ચાર નિશાની (૧) ગુજરેલા ગુનાહોને યાદ રાખવા. (૨) કરેલી નેકીયોને ભૂલી જવી. (૩) દીનમાં તેનાથી ઉતરતા તરફ નજર કરવી.

એક હકીમથી રિવાયત છે કે તેવણે ફરમાવ્યું, ઈમાનની ચાર નીશાની છે. પરહેઝગારી, શરમ, શુકર, અને સખર.

હજરત નખી (સલ)થી રિવાયત છે કે તેવણે ફરમાવ્યું, માઓ ચાર છે. (૧) દવાઓની મા. (૨) અદબોની મા. (૩) ઈબાદતોની મા. (૪) ચારખુઓની મા. તો દવાઓની મા તે ઓછું ખાવું છે. અને અદબોની મા તે થોડી વાત કરવી છે. અને ઈબાદતોની મા તે ગુનાહ ઓછા કરવા છે. અને આશાઓની માતા તે ધીરજ રાખવી છે.

હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે આદમ પુત્રની દેહમાં ચાર ઝવેરાત છે, જેને ચાર વસ્તુ દૂર કરે છે. હવે તે ઝવેરાત (૧) અઝલ, (૨) દીન, (૩) લાજ, (૪) સારાં કામો છે. તો ગુસ્સો અઝલને દૂર કરે છે. અને અદેખાઈ તે દીનને દૂર કરે છે. અને લોભ તે લાજને દૂર કરે છે. અને ગીબત (નિન્દા) નેક કામને દૂર કરે છે.

હજરત નખી (સલ) થી રિવાયત છે કે તેવણે ફરમાવ્યું, જનતમાં ચાર વસ્તુ છે જે જનતથી પાડે છે. (૧) જનતમાં હંમેશ રહેવું એ જનતથી ખેડતર છે. (૨) જનતમાં ફિરશતાઓની ખિજમતગારી એ જનતથી ખેડતર છે. (૩) જનતમાં પેગમ્બરોનો પાડોશ એ જનતથી ખેડતર છે. (૪) અદલાહ તઆલાની રજામન્દી તે જનતથી ખેડતર છે. અને દોઝખમાં ચાર વસ્તુ છે જે દોઝખથી ખુરી છે, (૧) દોઝખમાં હંમેશ રહેવું એ દોઝખથી ખુરું છે. (૨) દોઝખમાં કાફિરોને ફિરશતાઓનું ઝિડકવું એ દોઝખથી ખુરું છે. (૩) દોઝખમાં શૈતાનનો પાડોશ થવો એ દોઝખથી ખુરો છે. (૪) દોઝખમાં અદલાહ તઆલાનો ગજબ એ દોઝખથી ખુરો છે.

* એટલે દુન્યામાં જે એનાથી વધેલો હોય તેને બેઘ દુન્યાનો લોભ કરે અને જે એનાથી દીનમાં ઘટેલો હોય તેને બેઘને તકબ્બારી કરે.

એક હકીમથી રિવાયત છે કે જ્યારે તેને પૂછાયું કે તું કેવી રીતે છે, તો તેણે કહ્યું કે હું મૌલાની સાથે મળતાં પણ રાખું છું અને જીવની સાથે અણખનાવ રાખું છું અને મખલૂકની સાથે નસીહતની સાથે છું અને દુન્યા સાથે જરૂર જોગો છું.

એક હકીમે ચાર કિતાબોથી ચાર વાત પસંદ કરી. તૌરાતથી આ કે અલ્લાહના આપેલા ઉપર જે શપ્થસ રાજ રહ્યા, તેણે દીન તથા દુન્યામાં રાહત મેળવી. અને ઇનજીલથી આ કે જેણે શહવતો ને તોડી, તેણે દીન તથા દુન્યામાં ઇજ્જત મેળવી. અને અખૂરથી આ કે જે કાંઈ લોકોથી જુદો થયો, તેણે દુન્યા તથા આખેરતમાં સુકિત મેળવી. અને કુરઆનથી આ કે જેણે અમાનને સલામી તે દુન્યા તથા આખેરતમાં સલામત રહ્યો.

હજરત ઓમર (રહી)થી રિવાયત છે કે ખોદાની કસમ જો હું કોઈ પણ બલામાં સપડાઈું છું તો તેમાં મારા પર અલ્લાહની ચાર નેઅમતો થાય છે. પહેલી આ કે તે ગુનાહમાં નહીં થઈ. બીજી આ કે તેથી મોટી નહીં થઈ. ત્રીજી આ કે તેને લીધે હું ખુશીથી મહરૂમ નહીં થયો. ચોથી આ કે હું તેને લીધે સવામની આશા કરું છું.*

અબ્દુલ્લાહ બીન મોખારક (રહ)થી રિવાયત છે કે તેણે કહ્યું, કે એક હકીમ પુરૂષે હદીસોનો સંગ્રહ કર્યો તેમાંથી ચાલીસ હજાર ચુંટી, ફરી તેમાંથી ચાર હજાર પસંદ કરી, ફરી તેમાંથી

+ મૌલાથી મોવાફકત રાખું છું એટલે જે તેણે તકદીરમાં લખ્યું હોય તેના પર શુબર ફરૂં છું અને નફસથી વિરૂદ્ધ ફરૂં છું કેમકે તે ગુનાહ તરફ લઈ જાય છે હું ત્યાંથી બચું છું અને મખલૂકની ખેરખાહી કરું છું અને દુન્યાને જરૂર જોગી લઉં છું. જરૂર ઉપરાંત લેતો નથી.

* એટલે પહેલી નેઅમત આ છે કે મને ગુનાહમાં ફસાવ્યો નહીં. બીજી આ કે જેટલી છે તેથી વધુ થઈ નહીં. ત્રીજી આ કે તેની ખુશીથી અમાન્ય નહીં થયો. એટલુંજ નહીં પણ હું તેનાથી ખુશ છું. કારણ કે એ મૌલાની પસંદ કરેલી છે. ચોથી આ કે હું સખર કરું છું તો સવામની આશા કરનાર થાઉં છું.

ચારસો છાંટી, ફરી તેમાંથી ચાલીસ વીણી, ફરી તેમાંથી ચાર શબ્દો પસંદ કર્યાં. તેમાંનો એક આ કે કોઈ પણ હાલતમાં તું ચોરત ઉપર ભરોસો નહીં કર. ખીજો આ કે કોઈ પણ હાલતમાં માલ પર મગરૂર નહીં થા. ત્રીજો મેચદો (હાજરી) જેની શક્તિ નહીં. રાખે તેનો બાજ તેપર નહીં નાંખ. ચોથો જે ઇલમ તને લાભ નહીં આપે તે ભેગો નહીં કર.

મોહુમ્મદ ખીન અહમદ [રહ]થી અલ્લાહના કલમ વસૈયદેવ વ હસૂરવ વ નખીચમ મિનરસાલે હીનની તકસીર વિષે રિવાયત છે કે તેવણે પ્રમઃવ્યુ, અલ્લાહે અકરીયા [અલે]ને સૈયદ કહ્યા અને જુઓ તો તેવણે તેના બંદા છે. કારણ કે તેવણે ચાર ચીજ ઉપર જીતેલા હતા. (૧) ખાકેશ પર, (૨) શૈતાન પર, (૩) જખાન પર, (૪) ગુરસા પર.+

હજરત અલી (રહ)થી રિવાયત છે કે જ્યાં સુધી ચાર ચીજો છે ત્યાં સુધી હીન તથા દુન્યા કાએમ રહેશે. (૧) જ્યાં સુધી તવંગરો તેઓને મળેલી ચીજમાં બખીલી નહીં કરશે. (૨) જ્યાં સુધી ઓલમા પોતાના ઇલમ ઉપર અમલ કરશે, (૩) જ્યાં સુધી બહેલો પોતાના નહીં બણવા પર મોટાઈ નહીં કરશે. (૪) જ્યાં સુધી ફકીરો પોતાની આખેરતને દુન્યાને બદલે નહીં વેચશે.

હજરત નખી (સલ)થી રિવાયત છે કે તેવણે ફરમાવ્યું, કે અલ્લાહ તઆલા ક્રિયામતને દિવસે ચાર શખ્સોથી ચાર ભતના માણસો પર દાખલો લેશે. (૧) સોલૈમાન ખીન દાઉદ (અલે)થી તવંગરોપર, (૨) યુસોફ (અલે)થી ગુલામો પર, (૩) ઐયુબ (અલે)થી ખીમારોપર, (૪) ઇસા (અલે)થી ફકીરોપર.*

+ એટલે જે માણસ પોતાની ખાદિશ, શૈતાન, જખાન, અને ગુરસા ઉપર જીત મેળવી તથા તેના પર શક્તિવાન થયો તે સરદાર છે જે કે મહેરમાં હકીર (હલકો) હોય.

* એટલે હજરત સોલૈમાન (અલે) દોત્તમદ હોવા છતાં ખોદાની ફરમાંખરદારીનાં લાગેલા રબા એવીજ રીતે હજરત યુસોફ, હજરત ઐયુબ અને હજરત ઇસા (અલે) ગુલામી, ખીમારી અને દરિદ્રીની તકલીફ હોવા છતાં ખોદાની બંદગી કરતા રહ્યા.

સઅદ બીન બિલાલ (રહ)થી રિવાયત છે કે ખચીત ખંદો જ્યારે યુનોહ કરે છે, તો અલ્લાહ તેના પર ચાર તરેહના એહસાન કરે છે. (૧) તેનાથી શાહને શકતો નથી, (૨) તંદરૂસ્તીને તેનાથી શકતો નથી, (૩) યુનાહને તેનાપર પ્રગટ કરતો નથી, (૪) જલદી તેને શિક્ષા કરતો નથી.

હાતેમ અસમ (રહ)થી રિવાયત છે કે તેવણે કહ્યું, જેણે ચાર વસ્તુ ને ચાર વસ્તુ તરફ ફેરવી તેને જનંત મળી. (૧) સૂવાને કબર તરફ, (૨) મોટાઈને તરાબુ તરફ, (૩) શહતને પુલ સિરાત તરફ, (૪) શહવત ને જનંત તરફ.

હામિદ લખ્ખા (રહ)થી રિવાયત છે કે તેવણે કહ્યું, ચાર ચીજોને અમે ચાર ચીજોમાં શોધી જેથી અમને માર્ગમાં ભૂલ પડી. ફરી તેને બીજી ચાર ચીજોમાં મેળવી. (૧) તવંગરીને માલમાં હુંદી, પણ તેને સંતોષમાં મેળવી. (૨) શહતને દોલત મંદીમાં હુંદી, પણ તે થોડા માલમાં મળી. (૩) લેહજતોને નેઅમતોમાં હુંદી, પણ તે તંદરૂસ્તીમાં મળી. (૪) રિજકને જમીનમાં હુંદ્યો, પણ તે આસમાનમાં મળ્યો.

હજરત અલી (રહી) થી રિવાયત છે કે તેવણે પ્રમાણ્યું, ચાર ચીજો એવી છે કે થોડી તેમાંની ઘણી છે. (૧) દરદ (૨) ફકીરી, (૩) આગ (૪) દુશમની.

હાતેમ અસમ (રહ)થી રિવાયત છે કે તેવણે કહ્યું, ચાર ચીજોની કદર ચાર શખ્સોજ યુજે છે. (૧) બુવાનીની કદર ધરડા

+ એટલે જે શખ્સ આ ચાર કામ નહીં કર્યાં અને ચાર જગ્યા માટે તેને રહેવા દીધાં તે જનંતી છે. દુન્યામાં નહીં સતો અને ઇઆદતમાં જાગ્યો અને સવાત જવાગ પછી કબરમાં સવાતું રાખ્યું, એવીજ રીતે મોટાઈ તથા અમીમાનને અમલો તોલાવા ઉપર મુલતવી રાખ્યાં, એજ પ્રમાણે બાકી ચીજોને તો તે શખ્સ જનંત મેળવશે.

* કારણ કે ખોટાએ ફરમાવ્યું છે, “તમારો રિઝક આસમાનમાં છે” તો શાહીને જમીનમાં હુંદવી, તથા તકદીરે આસમાનીથી ગાફેલ થવું નજ નોઇએ.

બાણે છે, (૨) આરામની કદર તકલીફ વાળાજ બાણે છે, (૩) તંદર-
સ્તીની કદર માંદાજ બાણે છે, (૪) જીંદગીની કદર મુરદાંજ ખુબે છે.
અણુ નોવાસ શાએરે કહ્યું:—

શેઅરે

જેનૂખી ઇન ફક્કરતો પ્રીહા કસીરતુન
વ રહમતો રખી મિન જેનૂખી અવસજી
વ મા તમઇ ફી સાલેહિન ઇન અમલતો હુ
વ લા કિન્નની ફી રહમતિલ્લાહે અતમજી
હોવલ્લાહો મૌલાયલ્લહ હોવ ખાલેકી
વ ઇન્ની લહુ સખ્કુન અકરો વ અખદક
પ્ર ઇય ચકો ગુપ્તરાતુન ફજલેક રહમતુન
વ ઇન તકોનિલ ઉખરા પ્રમા અના અસનજી**

હજરત નખી (સલ)એ પ્રમાખ્યું, જ્યારે કેયામતનો દિવસ
થશે તો તરાબુ કાયમ થશે. ફરી નમાઝવાળા લવાશે અને તેઓને
તરાબુથી પૂરો સવાળ અપાશે. ફરી રોઝાવાળાને લવાશે, ફરી તેઓને
તરાબુથી પૂરો સવાળ અપાશે, ફરી હજજવાળાને લવાશે પ્રરી તેઓને
પૂરો સવાળ અપાશે. ફરી બલાઓવાળા લવાશે તેઓ માટે તરાબુ
રખાશે નહીં અને અમલનામું તેઓનું ખોલાશે નહીં. પ્રરી
તેઓને બેહિસાબ સવાળ અપાશે, તે એટલા સુંધી કે વધુ સવાળને
લીધે આરામવાળા આશા કરશે કે તેઓ તેમની જગાએ થાત.**

*ઓના અર્થ કવિતામાં

દેખતા હું મેં ખોલત મેરે ગુનાહ * લેકે ઉન સે રહમતે રખ્ય હે ફરુ.
કબ હે ઉમ્મેદ અપને અચ્છે કામ સે * આરઝુ અલાહ કી રહમત કી રખુ
મેરા મૌલા મેરા ખાલિક હૈ મોદદ * મેં હું બન્દા ઉસકા આજઝ ઓર ઝખુ
ફિર અગર બખશે તો રહમત ઉસકી હૈ * ઓર નહીં તો ફિર કહો મેં કયા કરું
** એટલે જ લોકોને દુન્યામાં તકલીફ પહોંચી અને તે પર તેઓએ
સખર કર્યો, તો તેઓને કેયામતમાં અગણીત સવાળ મળશે. પણ જો સખર
નહીં કર્યો અને અલ્લાહની શિકાયત કરી તો અગમ થશે.

એક હકીમથી રિવાયત છે કે બની આદમને ચાર સ્ત્રીઓ હુટની આગળ આવે છે. મલકુલ-માત તેની રૂઢને હુટે છે, (૨) વારસો તેનો માલ હુટે છે, (૩) કીડા તેની દેહને હુટે છે, (૪) દુશ્મનો કેયામતને દિવસે તેનો અસખાળ (એટલે અમલો) હુટે છે.

એક હકીમથી રિવાયત છે કે જે કોઈ શહવતોમાં લાગેલો રહે, તેને ઓરતો જોઈએ. ન અને જે માલ ભેગો કરવામાં લાગે, તેને હરામ જરૂરી છે. અને જે મુસલમાનોના લાભ માટે લાગેલો રહે, તેને મોહારાત [ખાતરહારી] જરૂરી છે, અને જે ઇખાદતનો શુગલ કરે, તેને ઇલમ જરૂરી છે.*

હજરત અલી [રદી]થી રિવાયત છે કે ધણી સખત કામો ચાર તરેહના છે. (૧) ગુસ્સા વખતે માફી આપવી, (૨) તંગીમાં

÷ એટલે જે શખ્સ ચાહે કે પોતાની ખાહેશોમા તથા શહવતોમાં લાગેલો રહે તો એ કામ સ્ત્રીઓ વગર બની શકતાં નથી. સ્ત્રીઓનું તેમાં હોવું અવશ્ય થયું. અને ઓરતો સાથે લાગેલાં રહેવું પુરૂં છે. સારાંશ આ છે કે શહવતોમાં ફસવું નહીં જોઈએ એથી પુરાપુરા ઉત્પન્ન થાય છે. એની આ મતલબ નથી કે જેને શહવતનો શુગલ કરવો હોય તેને ઓરતોમાં મશગુલ થવાની છુટ્ટી છે. એવીજ રીતે માલ ભેગો કરવો હરામ વગર થઈ શકતો નથી. પણ હરામથી બચવું અગત્યનું છે તો માલ ભેગો કરવો નહિ. જોઈએ. માલ જમા કરવા વિષે હકીમનો આ મત એટલા માટે છે કે ધણું કરીને એમજ થાય છે. નહીં તો હલાલથી પણ કદી જમા થાય છે એવા માલને સારી નૈયતથી ભેગો કરવો સારું કામ છે. શા. મો.

* કારણ કે જે જોઈલિમ આખેદ હશે તો પુનરુગોની મોહબ્બતમાં ઇખાદતનું કામ સમજી પુનરુગોના નામ જપવા લાગશે જેમકે કેટલાક જાહેસો હઝરત પીર (રહ) ના સો નામની તસખીહ પઢે છે. ફરી તેઓ જોહાલતથી પોતાની ગરજો પુનરુગોથી માગે છે. એ વગર જાહેલ આખેદને ધણી નુકસાનીઓ દીન દુન્યાની પહોંચે છે. સહાબાઓ રસલુલાહના નામની તસખીહ કદી પઢી નથી. તેમ હઝરતથી ગાયેબીમાં કે વફાત પછી કદી કંઈ માંગણી ફરી નથી. શા. મો.

સખાવત કરવી, (૩) એકાંતમાં પાકદામની, (૪) જેનાથી આશા કે ડર હોય તેને ખરી વાત કહેવી.*

અખૂરમાં છે, અલ્લાહ તઆલાએ દાઝિદ (અલે) તરફ વહી મોકલી કે અક્કલવાળો દાના ચાર ઘડીમાં ખાલી રહેતો નથી. એક ઘડીમાં તે પોતાના પરવરદિગારથી સુનાબત કરે છે, અને એક ઘડીમાં તે પોતાના જીવથી હિસાબ લે છે. અને એક ઘડીમાં પોતાના તે ભાઈઓ પાસે બાય છે, કે જે તેને તેની એમોની ખબર કરે છે. અને એક વખતમાં તે પોતાના નફસને હલાલ લગજતોમાં છોડે છે.

એક હકીમે કહ્યું, બંદગીની તમામ ઇબાદતો ચાર છે. (૧) કરાર (અહદ) પૂરો કરવો, (૨) હદો (કાયદાઓ)ની સંભાળ કરવી (૩) ગુમ થએલી ચીજ ઉપર સખર કરવો, (૪) જે હોય તે ઉપર રાજી રહેવું.÷

પાંચ પાંચ ચીજનો અધ્યાય.

હજરત નબી (સલ)થી રિવાયત છે કે જે કેઈપાંચચીજને હલકી બાણે તે પાંચ ચીજની નુકસાની પામે છે. (૧) જે ઓલ-માની હલકાઈ કરે તે દીનનું નુકશાન મેળવે, (૨) જે ઓમરા [હાકેમે]ની હલકાઈ કરે તે દુન્યાનું નુકશાન મેળવે, [૩] જે પાડોસીની હલકાઈ કરે તે લાલોનો ટોટો મેળવે, [૪] જે સગા-

* જેને ખોદ અને ડર હોય છે, તે પોતાના બચાવ માટે સત્ય વાત કહી શકતો નથી. અને જેનાથી કંઈ ઉમેદ હોય, તેને પણ સત્ય વાત કહેવી મુશ્કેલ છે. કેમકે તે જો નારાજ થશે તો આશા પૂરી પડશે નહીં. ધણા વાએએ આ બલામાં ફસાઈ સત્ય કહી શકતા નથી. અને શેહીયાઓને રાજી કરવા ઉત્તરા અર્થ કરી લોકોને બેહકાવે છે. અને તરેહ તરેહના ફિસાદો કરાવે છે. ગુ. મો.

÷ અહકામના હદોની સંભાળ કરે હરામથી બચે અને હલાલ કામ કરે. અને જે ચીજ ગુમ થઈ હોય તેના ઉપર સખર કરે અને જે ચીજ મોજુદ હોય તે પર રાજી રહે તથા શુકર કરે.

ઝોની હલકાઈ કરે તે મોહખખતમાં નુકશાન મેળવે, [૫] જે પોતાની ઘરવાળીની હલકાઈ કરે તે સારા ગુજરાનમાં નુકસાની મેળવે છે.

હજરત નખી [સલ] એ ફરમાવ્યું કે મારી ઉમ્મત ઉપર એવો વખત આવવાનો છે કે જેમાં તેઓ પાંચ ચીજની દોસ્તી રાખશે અને પાંચ ચીજને ભૂલી જશે. (૧) દુન્યાની મોહખખત રાખશે અને આખેરતને ભૂલી જશે, (૨) ઘરોની મહોખખત રાખશે અને કબરોને ભૂલી જશે, (૩) માલની મહોખખત રાખશે અને હિસાબને ભૂલી જશે, (૪) ઘરના લોકોની મોહખખત રાખશે અને હુરોને ભૂલી જશે, (૫) નફસની મોહખખત રાખશે અને અલ્લાહને ભૂલી જશે. તેઓ મારાથી ખેઝાર છે અને હું તેઓથી ખેઝાર છું.+

હજરત નખી (સલ) એ પ્રમાવ્યું. અલ્લાહ કેઇને પાંચ ચીજ આપે છે તેને માટે ખીજ પાંચ ચીજો તૈયારજ રાખે છે (૧) જેને શુકર આપે છે તેને માટે વધારે તૈયાર રાખેજ છે. (૨) જેને દોઆ કરવી આપે છે તેને માટે કબૂલીયત તૈયાર રાખેજ છે, (૩) જેને ઇસ્તીગ્પાર કરવી આપે છે તેને માટે બખશીશ તૈયાર રાખેજ છે, (૪) જેને તોખા આપે છે તેને માટે કબૂલીયત તૈયાર રાખેજ છે, (૫) જેને સદકો કરવાનું આપે છે તેને માટે કબૂલ થવું તૈયાર રાખેજ છે.

હજરત અબુ યકર સિદ્દીક (રદી)થી રિવાયત છે કે અધારાં પાંચ છે. અને તેના દીવા પાંચ છે (૧) દુન્યાની મોહખખત અધારાં

+ એટલે જ્યારે તે લોક અલ્લાહને ભૂલશે તો અલ્લાહના રસૂલથી શાની મોહખખત રાખે ? ખાલી મોંથી કહેવાની મોહખખતનો ઇતખાર નથી. તથા હજરતની મોહખખત તે અલ્લાહની મોહખખતની શાખા છે તો જ્યારે મૂળ ન હોય તો શાખા શાની ? માટે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે એ લોક મારાથી ખેઝાર છે, અને જ્યારે તેઓ હજરત (સલ)થી ખેઝાર થયા તો હજરત તેઓથી ખેઝાર થયા. શા. મો.

છે અને તેનો દીવો પરહેઝગારી છે,* (૨) યુનો અંધારૂં છે અને તેનો દીવો તોખા છે, (૩) કબર અંધારૂં છે અને તેનો દીવો લ.એલાહ ઇલ્લાહો મોહમ્મદુર રસૂલુલ્લાહ છે, (૪) આખેરત અંધારૂં છે અને તેનો દીવો નેક અમલ છે, (૫) પુલસિરાત અંધારૂં છે અને તેનો દીવો ચકીન છે.

હજરત ઓમર રહીથી રિવાયત છે. કે તેવણે મોકુફ રીતે અથવા નખી સાહેબ (સલ) સૂધી પોહોંચારીને=કહ્યું જો ગેબ જાણવાનો દાવો ન થાત તો હું પાંચ શખ્સો વિષે સાક્ષી આપત કે તેઓ જનતવાળા છે (૧) પ્રકીર અયાલદર, (૨) તે સ્ત્રી કે જેનાથી તેનો પતી રાજી હોય, (૩) પોતાની મોહર ખાવિન્દને બખશનારી, (૪) જેનાથી તેના માખાપ રાજી હોય, (૫) યુનાહોથી તોખા કરનાર.

હજરત ઉસમાન (રહી)થી રિવાયત છે કે પાંચ ચીજો મુતકીયોની નિશાની છે (૧) આ કે જે દીનને યુધારે તેનીજ પાસે બેશે અને નગનતા તથા જીલ ઉપર જીત મેળવે, (૨) જ્યારે તેને દુન્યાની કોઈ મોટી વસ્તુ મળે તો તેને વખાલ જાણે, (૩) જ્યારે દીનની કોઈ ચીજ સહેજ પણ મળે તો તેને ગનીમત જાણે, (૪) હરામ મળેલું હોય એવ! ડરથી હલાલથી પોતાનું પેટ ભરે નહીં, [૫] સઘળા લોકોને જુએ કે મુક્તિ પામ્યા અને પોતાને જુએ કે હલાક થયો.

હજરત અલી [રહી] થી રિવાયત છે, કે જો પાંચ આદત

* દુન્યા અંધારૂં છે કેમકે તે હરામ, મકરૂફ વગેરેથી મળે છે અને જો હલાલથી મળે તો પણ ગફલત ઉત્પન્ન કરે છે દરેક રીતે તેનો દીવો પરહેઝગારી છે. જે તેના અંધારાને મટાડે છે.

= એટલે આ વાત હજરત ઓમર (રહી) ની છે અથવા હજરત રસૂલુલ્લાહની છે. એ વિષે રાવીને શક છે.

÷ એટલે દુન્યાના વધારાને પોતાના હકમા વખાલ સમજે તેનાપર ખુશ નહીં થાય કારણ કે તેનો હિસાબ આપવો પડશે.

નહીં હોત તો સઘળા લોક નેક થાત. (૧) જેહાલત (અજ્ઞાનતા) ઉપર સંતોષ પકડવો. ^૧ (૨) દુન્યાપર હિરસ કરવો, (૩) વધારે ચીજ ઉપર બળીલી કરવી, (૪) અમલમાં રિયા (દેખાવ) કરવી, (૫) પોતાના મતને સારો બાણવો. (તથા તે પર ખુશી થવું.)

ઘણાં આલમોએથી રિવાયત છે કે અલ્લાહ તઆલાએ પોતાના નખીને (સલ) પાંચ ખુશુરગીઓથી માનીતા કર્યા છે. તેમને માનીતા કર્યાં (૧) નામમાં, (૨) પીન્ડ (જસમ) માં (૩) બખશીશમાં, (૪) ચૂકમાં, (૫) ખુશ થવામાં. હવે નામ તો હજરતને તેમની રિસાલતના ગુણથી યાદ કર્યા અને તેમનું નામ લઇને તમામ પેગમ્બરોની જેમ પોકાર્યાં નહીં. જેમ કે આદમ, નૂહ, ઇબ્રાહીમ વગેરે અને પિન્ડ તો જ્યારે નખી સાહેબે (સલ) કોઇ ચીજને પોકારી છે તો અલ્લાહે તેના તરફથી જવાબ વાળ્યો છે, બીજા પેગમ્બરો માટે એ કયું નથી. અને બખશીશ તો હજરતને વગર મારે આપી છે. અને ચૂક તો અલ્લાહે જ્યાં ફરમાવ્યું છે અફેલાહો અનકે ત્યાં તેમને! ગુનોહ થવા પડેલાં માફી બયાન કરી, અને રજમન્દી તો! અલ્લાહે તેમના ફિદયાને સદકાને, નફકાને કદી પાછો ફેરવ્યો નથી. જેમકે બીજા પેગમ્બરોના ફેરવ્યા છે.

અબ્દુલ્લાહ બીન અમર બીન આસ (રહી)થી રિવાયત છે, કે તમારામાંથી જેનામાં પાંચ ચીજો હશે તે દુન્યા તથા આ ખેરતમાં નેક બખત થશે. (૧) દરેક વખત લાએલાહ ઇલાહો મોહમ્મદુર રસૂલુલાહની x જીકર કરે, (૨) જ્યારે કોઇ બલામાં

૧ એટલે અજ્ઞાન રહેવું અને વિદ્યા નહી શીખવી.

* એટલે જેવી રીતે બીજા અબિયાઓને નામ લઇને પોકાર્યા છે તેવી રીતે અમારા હજરત (સલ)ને પોકાર્યાં નથી. તેઓને ફરમાવ્યું, ઓ ઇબ્રાહીમ, ઓ નૂહ, ઓ આદમ, ઓ મૂસા પણ અમારા પેગમ્બરને ફરમાવ્યું ઓ રસૂલ, ઓ નખી, ઓ મુઝમ્મએદ. અલેહેમુસ્સલામ.

x અર્થ—અલ્લાહ સિવાય કોઇ પુન્ય નથી. અને હજરત મોહમ્મદ ખોદાના મોકમેલા છે.

ફસાય તો ઈન્ના લિલ્લાહે વ ઈન્ના એલેહે રજેઉન x વ લા હવલ
વ લા કુવ્વત ઇલ્લા બિલ્લાહિલ અલીયિલ અલ્લમ કહે. (૩) જ્યારે
કોઈ નેઅમત અપાય તો તે નેઅમતના શુકરમાં અલહમ્દો લિલ્લાહે
રખિબલ આલમીન^૧ કહે. (૪) જ્યારે કોઈ કામ શરૂ કરે તો
બિસ્મિલ્લાહિર રહમાનિર રહીમ* કહે, (૫) જ્યારે તેનાથી શુનો
બહાર થાય તો અરતગફેરૂલ્લાહલ અલ્લમ વ અતુબો એલેફુ+ કહે.

હસન બસરી (રહ)થી રિવાયત છે કે તેવણે કહ્યું, તૌરાતમાં
પાંચ શબ્દો લખાએલા છે (૧) તવંગરી સતોષમાં છે, (૨) સલામતી
કોરે ખેસવામાં છે, (૩) માન શહવતે! છોડવામાં છે, (૪) લાલ
ઉઠાવવો ઘણા દહાડામાં મળે છે, (૫) સખર થોડા દહાડામાં છે. x

હજરત નબી (સલ)થી રિવાયત છે કે પાંચ વસ્તુને પાંચ
વસ્તુ પહેલાં ગનીમત બાણ (૧) તારી બુવાનીને ઘરડપણ પહેલાં,
(૨) તારી તંદુરસ્તીને ખીમારી પહેલાં, (૩) તારી તવંગરીને
મોહતાલ પહેલાં, (૪) તારી હાંદગીને મોન પહેલાં, (૫) તારી
ફરાગતને કંઈમાં શુંથાવા પહેલાં.

ચહયા બીન મોઆજ રાઝી [રહ]થી રિવાયત છે કે જે ઘણું
પેટ ભરે તેને માંસ ચઢે, અને જેને ઘણું માંસ ચઢે તેની શહવત
વધે, અને જેની શહવત વધે તેના શુનાહ ઘણા થાય અને જેના
શુનાહ ઘણા થાય તેનું દિલ સખત થાય અને જેનું દિલ સખત
થાય તે હુન્યાની આફતમાં તથા તેની ઝીનતમાં હુપ્યે.

x અર્થ--અમો અલ્લાહની નિલક છીએ અને અમો અલ્લાહના તરફ
ફરીશું અને અલ્લાહ મોસંદ, મોટા સિવાય ગોનાહોથી બચવાની તથા ખ્યાલત
કરવાની કુવ્વત નથી.

૧ અર્થ--સર્વ શુકર જહાનના પરવરદિગાર અલ્લાહ માટે છે.

* મોટો મેહરબાન દયાળુ અલ્લાહના નામથી.

+ હું મોટાઇવાળા અલ્લાહ પાસે બખશીશ માગું છું અને હું તેના
તરફ વળું છું.

x ખાદિશોના છોડવામાં યુગ્ગુરગી છે. કારણ કે ખાદેશ (ખદિશ)ની
દંદમાં હલકાઈ અખત્યાર કરતી પડે છે, અને જેણે ખાદિશ છોડી તે સર્વથી
મેગરજ થયો માટે તે યુગ્ગગ થયો.

સુક્રયાન સૌરી (૨૬)થી રિવાયત છે કે તેવણે કહ્યું ફકીરોએ પાંચ વાત પસંદ કરી અને તવંગરોએ પાંચ વાત પસંદ કરી. ફકીરોએ (૧) નફસની રાહતને, (૨) દિલની ફરાગતને, (૩) પરવરદિગારની ખંદગીને, (૪) હલકા હિસાબને, (૫) બોલંદ મરતબાને અને તવંગરોએ (૧) જીવના થાકવાને,* (૨) દિલ લાગેલું રાખવાને, (૩) દુન્યાની ખંદગીને, (૪) હિસાબની સખતીને, (૫) નીચા મરતબાને પસંદ કર્યા છે. અખ્તુલાહ અનતાકી (૨૬)થી રિવાયત છે કે પાંચ ચીજો દિલની દવા છે. (૧) નેકો સાથે ખેસતું (૨) કુરઆન પઢવું, (૩) પેટ ખાલી રાખવું, (૪) રાતના ઉઠવું, (૫) સવાર થતાં આજેઝી કરવી.

ધણા બોલમાથી રિવાયત છે કે ફિકર [વિચાર] પાંચ તરેહની છે. (૧) અલ્લાહની નિશાનીયોમાં ફિકર કરવી, આથી તૌહીદ તથા ચકીન ઉત્પન્ન થાય છે. (૨) અલ્લાહની નેઅમતોમાં ફિકર કરવી, આથી મોહબબત ઉત્પન્ન થાય છે, (૩) અલ્લાહના વાયદામાં ફિકર કરવી. આથી વલણ [રગબત] ઉત્પન્ન થાય છે. (૪) અલ્લાહના આપેલા ડર [વધદ]+માં ફિકર કરવી, આથી દેહશત ઉત્પન્ન થાય છે, (૫) અલ્લાહનું એહસાન હોવા છતાં તેની ખંદગીમાં કરેલી કમીમાં ફિકર કરવી, આથી શરમ ઉત્પન્ન થાય છે.

એક હકીમથી રિવાયત છે કે તકવા [પરહેઝગારી] ની આગળ પાંચ ઘાટીઓ છે. જે કોઈ તેથી વધે તોણે તકવો મેળવ્યો. (૧) એશ આરામ કરતાં સખતીને પસંદ કરવી, (૨) રાહત કરતાં મેહનતને પસંદ કરવી, (૩) ઈજ્જત કરતાં જીજ્જતને પસંદ કરવી, (૪) નકામા બકવા કરતાં ચૂપકીને પસંદ કરવી અને (૫) જીન્દગી કરતાં મૈતને પસંદ કરવું.

હજરત નખી (સલ)થી રિવાયત છે કે શુસપુસ વાત કરવી

* કારણ કે માલની શોધમાં ધણી તકલીફ પહોંચે છે.

+ અલ્લાહે જે બખશવાને ફરમાવ્યું તેને વાયદો કહે છે. અને જે અખ્તખ કરવાને ફરમાવ્યું તેને વધદ-કહે છે.

(સરગોશી) લેદને સંભાળે છે, અને સદકો માલને સંભાળે છે, અને ઇખલાસ [નિર્મળ ખંદગી] અમલોને સંભાળે છે, અને સચ્ચાઈ વાતોને સંભાળે છે, અને મશવરો અક્ષર (બુધ્ધિ)ને સાચવે છે.

હજરત નખી (સલ)થી રિવાયત છે કે માલ અંગ્રહ કરવામાં પાંચ વાતો છે. (૧) તેના ભેગા કરવામાં તકલીફ ઉઠાવવી, (૨) તેના સુધારવામાં અલ્લાહની ચાહથી બેપરવાઈ થવી, (૩) તેના લઈ જનારનો તથા ચોરનો ડર, (૪) પોતા માટે બખીલનું નામ ધારણ કરવું, (૫) તેને માટે નેક લોકોથી જુદાઈ કરવી, અને તેને જુદો કરવામાં પાંચ વાતો છે. (૧) તેની શોધથી જીવને રાહત, (૨) અલ્લાહની ચાહ માટે તેની સંભાળ કરવાથી ફરાગત, (૩) તેના લઈ જનાર તથા ચોરના ડરથી ચેન, (૪) પોતા માટે કરીમ [સખી] નું નામ ધારણ કરવું, (૫) તની જુદાઈથી નેક લોકોની સંગત.

સુફ્યાન સૈરી [રહ]થી રિવાયત છે કે આ વખતમાં પાંચ ખસલતો હોવા વગર માલ ભેગો થતો નથી, (૧) લાંબી ઉમેદો, (૨) ઘણાં લોકો, (૩) ઘણી બખીલાઈ, (૪) એાછી પરહેજગારી (૫) આખેરતને બુલી જવું. કોઈ કવિએ શેઅરો કહી છે.

શેઅરો

યા ખાતેબહ દુન્યા એલા નફસિહી
ઈન્ન લહા ફી કુલે યવમિન ખલીલા
તસ્તનકેહુલ બઅલ વ કહ વતેઅત
ફી મવ જેઇન આખર મિન્ડો બદીલા
મા અકબલહ દુન્યા લે ખુત્તાખેહા
લે કતલેહીમ કતીલ કતીલા
ઈન્ની લ સુગતફેવ વ અન્નલ બલાઅ
યઅમલો ફી જસમી કલીલ કલીલા

તજવવફ લિલ મોતે જાદં ફકદ

નાદલ મોનાદિર રહીલર રહીલા *

હાતેમ અસમ્મ (રહ)થી રિવાયત છે કે તેવણે કહ્યું, જલદી કરવું શૈતાનથી છે, પણ પાંચ જગ્યામાં નહીં. કેમકે તે રસુલુલ્લાહના તરીકા છે. (૧) જ્યારે મેમાન આવે તેને ખાણું ખવડાવવામાં, (૨) મરે ત્યારે મૈયતના કફન દફનની તૈયારીમાં, (૩) છોકરી જીવાન થાય ત્યારે તેની શાદી કરવામાં, (૪) દેણુ જ્યારે વાળખ થાય તેના અદા કરવામાં, (૫) જ્યારે તકસીર થાય અને ગુનોહ બને તેની તોખામાં.

મોહમ્મદ બીન ફઝી (રહ)થી રિવાયત છે કે પાંચ વાતોને લીધે શૈતાન બદખષ્ટ થયો. (૧) તેણે ગુનાનો ઇકરાર કર્યો નહીં. (૨) પશ્ચાતાપ કર્યો નહીં, (૩) પોતાને ડપકો આપ્યો નહીં, (૪) તોખાનો ઇરાદો કર્યો નહીં, (૫) અલ્લાહની રહમતથી ના ઊમેદ થયો.

* એના અર્થ કરિતામાં

જન લે ઐ ખસમે દુન્યા મિલ યક્રાં * વાસને ઇસકે હમેશાં હે ખલીલ.
હૈ નિકાહ ઇસકા ફિસીગ ખસમ સે * ઔર ક્રિયા પામાલ ઉસકા એક બદીલ.
ક્યા તવજજોહ રખતી હૈ ખસમેસે અમ * કતલ કરતી હૈ ચેહ પેદર પૈ કતીલ.
મેં ફરેખ ઇસકે મેં આયા ઔર બલા * જીસમ મેં મેરે ચેહ હોતી હૈ દખીલ.
મોત કે તોશે કા અમ સામાં કરો * ચેહ મોનાદિ દાએમ હૈ અર્હીલ.
સમજલે ખૂમ ઐ દુનિયાકે તાલિમ * કે ઇસકા રોઝ હોતા હૈ નયા યાર.
લગાતી હૈ ફિસીકો લે ચેહ જલિમ * ચુરાની હૈ ફિસીસે આંખ ઐચાર.
ઉસે ક્યા અપને યારેંશી હૈ પરવાહ * હરએક કો માર રખતી હૈ ચેહ મક્કાર.
ફરેખોં મેં મેં ઇસકે આ ગયા હુ * રગો પૈ મેં મેરે પોહોંચી હૈ ગદાર.
નેદાએ કુચ દેતા હૈ મોનાદી * કરો તુમ મોત કે તોશે કો તૈયાર.

+ રસુલુલ્લાહ (સલ) ફરમાવે છે કે જ્યારે તમારી પાસે નિકાહની માંગણી આવે શખ્સ કરે કે જેના દીન તથા સ્વભાવને તમે પસંદ કરો છો તો તેની સાથે નિકાહ કરી દો. જો તમો એ નહીં કરશો તો જમીનમાં કિતનો તથા મોટા ફસાદ થશે. મિશકાત, તીરમેજ. શા. મો.

અને પાંચ વાતોને લીધે આદમ (અલે) નેક બખત થયા. (૧) યુનાહનો ઇકરાર કર્યો. (૨) તેપર પસ્તાવો કર્યો, (૩) પોતાના જીવને ઇપકો આપ્યો, (૪) તોખા કરવામાં જલદી કરી, (૫) અલ્લાહની રહમતથી ના ઉમ્મેદ થયા નહીં. x

શકીક બલખી [રહ] થી રિવાયત છે કે તેવણે કહ્યું, તમે પાંચ ખસલતને પકડી રાખો અને તેપર અમલ કરો. (૧) અલ્લાહ તરફ તમારી જેટલી ગરજ છે તેના પ્રમાણમાં તેની ઇબાદત કરો. દુન્યામાં જેટલી તમારી ઉમર છે તેના પ્રમાણમાં તમે તેમાંથી લો. (૩) અલ્લાહના અબ્લખ ઉપર તમારી જેટલી શક્તિ હોય તેટલા યુનાહ કરો, (૪) કબરમાં તમારા રહેવા જેટલું તમે દુન્યામાં ભાથું ખનાવો, (૫) જનતમાં જેટલું રહેવાનું તમે ધારો છો તે પ્રમાણે અમલ કરો.*

હજરત ઓમરે (રદી) કહ્યું છે કે મેં તમામ હોસ્તોને જોયા પછી કોઈ હોસ્ત જીલને સંભાળવા કરતાં શ્રેષ્ઠ જોયા નહીં, અને મેં સઘળાં કપડાં જોયાં, પણ પરહેજગારીથી કોઈ કપડું અફજલ જોયું નહીં, અને મેં તમામ માલોને જોયા, પણ સંતોષ કરતાં

x એટલે જે માણસથી યુનાહ થાય તેને જોઇએ કે હજરત આદમ (અલે)નો માર્ગ સ્વીકારે, કે જેથી તેની અખશીશ થાય. એટલે યુનાહનો ઇકરાર કરે અને પસ્તાવો કરીને પોતાના જીવને ઇપકો આપે અને જલદીથી તોખા કરે અને અલ્લાહની રહમતથી નાઉમેદ થાય નહીં અને શૈતાનનો રસ્તો કદી પકડે નહીં. કેમકે તેની અખશીશ થશે નહીં, એટલે તકબ્બોરીની રૂએ તોખા નહીં કરે, યુનાહનો ઇનકાર નહીં કરે અને અલ્લાહની રહમતથી નાઉમેદ થાય.

* હાજરત પ્રમાણે અલ્લાહને પૂજવું જોઇએ અને માણસને તો હમેશ અલ્લાહથી ગરજ છે, માટે તેની હમેશ બંદગી કરવી જોઇએ, અને દુન્યામાં થોડું રહેવું છે, માટે દુન્યાને થોડી લેવી જોઇએ, અને અબ્લખ હિપાડવાની શક્તિ નથી, માટે યુના કરવો ન જોઇએ, અને કબરમાં કયામત સધી રહેવું છે તેટલું ભાથું લેવું જોઇએ, અને જનતમાં હમેશ રહેવું છે, માટે હમેશાં જનતના કામ કરવાં જોઇએ.

બેહતર માલ જોયો નહીં, અને મેં સઘળી નેકીયો જોઈ, પણ નસીહત કરવા કરતાં અફઝલ નેકી જોઈ નહીં, અને મેં તમામ ખાણું જોયાં, પણ ધીરજ (સખર) કરતાં લેહજતદાર ખાણું જોયું નહીં.

એક હકીમથી રિવાયત છે કે તેણે કહ્યું, જોહદ પાંચ વસ્તુ છે. (૧) અલ્લાહ પર ભરોસો કરવો, (૨) મખલૂકથી બેઝાર રહેવું, (૩) નિર્મળ અમલ કરવો, (૪) જુલમ બરહાસત કરવો, (૫) જે હાથમાં હોય તે પર સતોષ પકડવો.*

એક આબેહથી રિવાયત છે કે તેણે પોતાની મુનાબતમાં કહ્યું, ઓ અલ્લાહ લાંબી આશાઓએ મને ઘોડામાં નાખ્યો છે. ડુન્યાની મેહબબતે મને હલાક કર્યો છે, શૈતાને મને શુમરાહ કર્યો છે, યુરી વાતના હુકમ કરનાર જીવે [નફસ અમ્મારાએ] સત્ય વાતથી રોક્યો છે, અને યુરા સોબતીએ શુનાહ ઉપર મારી મદદ કરી છે. માટે ઓ ફરિયાદ કરનારાઓની ફરિયાદે પોહોંચનાર તું મારી ફરિયાદે પોહોંચ. જો તું મારા પર રહમ નહીં કરીશ તો તારા વગર કોણ મારા પર રહમ કરશે ?

હજરત નબીએ (સલ) ફરમાવ્યું કે મારી ઉમ્મત ઉપર એક એવો વખત આવનાર છે, જેમાં તેઓ પાંચ ચીજની મેહબબત કરશે અને પાંચ વાત ભૂલી જશે. (૧) ડુન્યાની મેહબબત કરશે અને આબેરતને ભૂલી જશે. (૨) જીન્દગીની મેહબબત રાખશે અને મૌતને ભૂલી જશે. (૩) મેહલોની મેહબબત રાખશે અને કબરોને ભૂલી જશે. (૪) માલની મેહબબત રાખશે અને હિસાબને ભૂલી જશે. (૫) મખલૂકની મેહબબત કરશે અને ખાલેકને ભૂલી જશે.

યહુયા બીન મોઆજ રાઝી (રહ)એ મોનાબતમાં કહ્યું, ઓ અલ્લાહ તારી મોનાબત કર્યા વગર રાત સારી લાગતી નથી.

* એટલે અમલ નિર્મળ (ખાલેસ) અલ્લાહ માટે કરે અને જુલમની બરહાસત કરે બદલો નહીં લેવો જોઈએ અને હાથમાં જે હોય તે પર સતોષ પકડે વધારેની દોષ નહીં કરે.

તારી બંદગી કર્યા વગર ફિવસ ભલે લાગતો નથી. તારી ચાદ વગર દુન્યા સારી દેખાતી નથી. તારી બખશીશ વગર આખેરત સારી લાગતી નથી. અને તારા દીદાર વગર જનંત સારી લાગતી નથી.

છ છ ચીજનો અધ્યાય.

હજરત નબી (સલ) એ ફરમાવ્યું, છ ચીજો તે છ જગ્યા ગરીબ (અબણી, મોસાફર સરખી) છે.* (૧) જે લોકો નમાઝ નહીં પઢે તેઓમાં મસજીદ ગરીબ છે. (૨) જે લોકો કુરઆન પઢતા નથી તેઓના ઘરમાં કુરઆન ગરીબ છે. (૩) બુરા ચલણુ-વાળાના પેટમાં કુરઆનના અર્થ (બણતો હોય તો) ગરીબ છે. (૪) જલેમ બુરા સ્વભાવવાળા પુરૂષના હાથમાં મુસલમાન નેક બખત ઓરત ગરીબ છે. (૫) બુરા સ્વભાવવાળી ખરાબ સ્ત્રીના હાથમાં મુસલમાન નેક બખત પુરૂષ ગરીબ છે. (૬) જે લોકો સાંભળે નહીં તેવાઓમાં આલિમ ગરીબ છે. પ્રરી હજરતે [સલ] ફરમાવ્યું કે બચીત અલ્લાહ તઆલા તેઓના તરફ રહુમતની નજરે કેયામતમાં જોશે નહીં.

હજરત નબી સાહેબે (સલ) ફરમાવ્યું કે છ માણસો ઉપર મેં લાનત કરી અને અલ્લાહ તઆલાએ [પણ] તેઓ ઉપર લાનત કરી. અને દરેક નબીની દોઆ કબૂલ છે.+ [૧] અલ્લાહ તઆલાની કિતાબમાં વધારો કરનાર. (૨) અલ્લાહ તઆલાની તકદીરને જૂઠ-વનાર. [૩] જખર દસ્તીથી હુકુમત કરનાર કે અલ્લાહે જેને જીલ્લતઆપી તેને ઇજ્જત આપે અને જેને અલ્લાહે ઇજ્જત આપી તેને જીલ્લત આપે. [૪] અલ્લાહ તઆલાના હુરામને હલાલ ઠેરવનાર. [૫] મારી ઓલાદથી જે ચીજ અલ્લાહે હરામ કરી તેને હલાલ

* એટલે આ છ ચીજ ગરીબ છે. જેવી રીતે મોસાફર અબણુ હોય છે. તેના હાલ કોઈ પૂછતો નથી. અને કુરઆન ફારસી હાફીજના પેટમાં મુસાફર જેવું છે ન તેને પઢે છે અને ન તેના ઉપર અમલ કરે છે.

+ એટલે મારી લાનત જરૂર પડશે. શા. મો.

કરનાર, [૬] મારી સુનંતને છોડનાર ખચીત અદલાહ તઆલા એઓની તરફ કિયામતના દિવસે રહમતની નજરે જોશે નહીં.

હજરત અબુ બકર સિદ્દીક (રહી) થી રિવાયત છે કે ખચીત ઇબલીસ (શૈતાન) તારી સામે ઉભો છે. અને નખસ તારી જમણી બાજુએ છે. અને ખાહિશ તારી ડાબી બાજુએ છે. અને હુન્યા તારી પાછળ છે. અને અવયવ (આત્મા) તારી આસપાસ છે અને જખખાર (અદલાહ) તારા ઉપર છે, (જખખારની રૂએ નહીં પણ કુદરતની રૂએ) * તો ઇબલીસ લખન તો તને દીન છોડવા તરફ દોરે છે. અને નખસ તને શુનાહો તરફ બોલાવે છે. અને ખાહિશ તને શહુવત તરફ તોડે છે. અને હુન્યા તને આખેરત કરતાં પોતાને પસંદ કરવા તરફ નોતરે છે. અને અવયવ તને શુનાહો તરફ પોકારે છે. અને જખખાર તને જનંત તથા મગફરત તરફ બોલાવે છે. અદલાહ તઆલા એ ફરમાવ્યું છે “અદલાહ જનંત તથા બખશીશ તરફ બોલાવે છે.” તો જેણે ઇબલીસની વાત

÷ અટકે મારી આલાદથી એવો વરતાવ કરે કે અદલાહે તે હરામ કર્યો હોય. જેમકે કતલ કરવું અથવા તેઓ પર જુલમ કરવો અથવા બીજી કંઈ તકલીફ આપવી. બીજા મુસલમાનોથી પણ આ કામો હરામ છે પણ રસજુલાહની આજ્ઞા જે આવો મામલો કરશે. તે જરૂર મક્કબીન થશે. રસજુલાહની આજ્ઞાની મોદખ્યત રાખવી તેમની સાથે એહસાન કરવું તેમને માન આપવું સારું કામ છે. પણ જે આવક હજરતની સુનંત ઉપર આકતી નથી, હમૈશ યુરા ચલણોમાં રહે છે, તેઓને કુરઆન શરીફ આલના માનથી કાઢે છે, તથા એઓને માન આપવું તે હજરતના દીનવું તથા તેમના ફરમાનનું અપમાન કરવું છે. વળી આવક હોવાને લીધે માન આપવામાં એક ગાદી નશીન સૈયદ અને બીખારી સૈયદ બંને ધરાયર છે. જે લોકો ગાદીએ બેઠેલા સૈયદને માન આપે છે. અને ગરીબ સૈયદને પૂછતા નથી. તેઓ ખરું જોતાં ગાદીને તથા રિવાજને માન આપનાર છે. શા. મો.

* એટલે અદલાહ તઆલા બંદાઓના ઉપર છે તે સર્વપર શક્તિ ધરાવનાર છે. દરેક તેની કુદરતની નીચે છે. કોઈ તેની કુદરતથી નીકળી શકતું જ નથી. શા. મો.

માની તેનાથી દીન જતું રહ્યું. અને જેણે જીવની વાત માની તેનાથી રૂઢ જતી રહી. + અને જેણે ખાદિશની વાત માની તેનાથી અક્કલ જતી રહી. અને જેણે દુન્યાની વાત માની તેનાથી આખેરત ગઈ. અને જેણે અવયવોની વાત માની તેનાથી જનંત ગઈ. અને જેણે અલ્લાહના બોલાવવાને કબૂલ કર્યું તેનાથી પુરાઈએ જતી રહી. અને તેણે તમામ લલાઈએ મેળવી.

હજરત એમર [રહી] થી રિવાયત છે, કે અલ્લાહ તઆલાએ છ ચીજને છ ચીજમાં છુપાવી છે. (૧) ખુશીને ખંદગીમાં છુપાવી છે. x (૨) ગજબને નાપૂરમાનીમાં છુપાવ્યો છે. (૩) ઇસમે આજમને કુરઆનમાં છુપાવ્યું છે. (૪) લૈલતુલ કદરને રમજનમાં છુપાવી છે. (૫) વુસના+ (વચલી) નમાઝને (પાંચ વખતની) નમાઝમાં છુપાવી છે. અને [૬] કયામતને દિવસોમાં છુપાવી છે. =

હજરત ઉસમાને (રહી) ફરમાવ્યું કે ઇમાનવાળો! છ તરેહના ખોફમાં છે. તેમાંનો એક અલ્લાહના તરફનો કે તે એનાથી ઇમાન લઈલે* ખીજે ફિરસ્તાઓ^૧ સંભાળ કરનાર તરફનો કે તેઓ એના વિષે એવું લખે કે જેથી કેયામતના દિવસે તે ફજેત થાય. ત્રીજો

+ એટલે જ્યારે નફસનું કહેવું માન્યુ તો તે રૂઢ ઉપર ગાલેય થશે અને રૂઢ આગ્રહ થશે. અને હલકી પડશે તો જાણું તે જતી રહી.

x એટલે અક્લાહની ખંદગી કરો તો તેની રમ્મ મન્દી પ્રગટ થાય છે. શા. મો.

÷ એટલે વચલી નમાઝ એ વિષે ઓલમા મતફર છે પણ ઘણા ઓલમાના મત પ્રમાણે તે અસરની નમાઝ છે. અલ્લાહની નઝીક એ નમાઝની ખુશુરગી છે માટે તેના વિષે કુરઆનમાં તાકીદ થઈ.

= એટલે તે ક્યારે થશે તેની ખબર કોઈ પેગમ્બરને કે ફિરસ્તા મોકલ્યાને પણ નથી. શા. મો.

* આદમીજે અક્લાહની નાફરમાની ઘણી કરે છે તો ઇમાન તેનાથી જતું રહે છે

૧ સંભાળ કરનાર ફિરસ્તા અમલ નામું પણ લખે છે. કેટલાક ઓલમાનો આ મત છે. પણ ખીજા કેટલાક ઓલમાનો મત છે કે અમલનામું લખનાર ફિરસ્તા ખીજા છે અને સંભાળ કરનાર ખીજા છે.

શૈતાન તરફનો કે તે એના અમલને ખાતેર કરે એથી મલકુલ-
મૌત તરફનો કે તે એને અચાનક ગફલતમાં પકડે. x પાંચમો
દુન્યા તરફનો કે તેને લીધે એ ધોકામાં પડે અને એને આખેરતથી
બૂલવી દે. છઠ્ઠો અહલ અચાલનો કે તેઓમાં લાગેલો રહે અને
તેઓ અલલાહની યાદમાં આડે આવે.

હજરત અલી (રફી) થી રિવાયત છે કે તેવણે કહ્યું, જેણે
છ ચીજને ભેગી કરી તેણે જનતની દુ'દને તથા અગ્નિથી બચા-
વને છોડ્યા નહીં. (૧) તેણે અલલાહને ઓળખ્યો ફરી તેની
બંદગી કરી. (૨) શૈતાનને ઓળખ્યો ફરી તેની નાપૂરમાની કરી.
(૩) આખેરતને ઓળખી ફરી તેની દુ'દ કરી. (૪) દુનિયાને
ઓળખી ફરી તેને છોડી. (૫) સત્યને ઓળખી તેની પુ'ઠે લાગ્યો.
(૬) ખાતેલને ઓળખી તેનાથી કિનારે રહ્યો.

વળી ફરમાવ્યું કે નેઅમતો છ ચીજો છે. (૧) ઇસ્લામ,
(૨) કુરઆન, (૩) મોહમ્મદ રસુલુલ્લાહ, (૪) આપ્રિયત, (૫) પરદા
પોશી (૬) લોકોથી બેપરવાઈ.

ચહુથા ખીન મોઆજ રાઝી [રહ] થી રિવાયત છે કે અમ-
લની દલીલ (માર્ગ) બતાવનાર ઈલમ છે. ઈલમનું વાસણ
સમજ છે. નેકી તરફ લઈ જનાર અકલ છે. શુનાહોની સ્વારી
ખાહિશ છે. તકખોરી કરનારાઓની ચાહર માલ છે. અને દુન્યા
આખેરતનું બજાર છે.

ખુલ્લુરચમહેરે કહ્યું કે છ ખસલતો તમામ દુન્યાની બરાબર છે.
(૧) ખાણું હજમ થનાર. (૨) નેક છોકરો. (૩) બાયડી મળતા
સ્વભાવની. (૪) મજબુત વાત. (૫) પુરતી અકલ, (૬) તનદુરસ્તી.

x અચાનક મૌત આવે, તો ન તૌબા કરી શકે ન લોકોના હક અદા
કરી શકે અને ન કંઈ વસીયત કરી શકે.

+ એટલે આ છ વસ્તુના કરવાથી જનતની શોધ ફરી ચૂક્યો અને
અગ્નિથી બચાવ કરી લીધો.

હસન ખસરી (૨૬) થી રિવાયત છે જે અખદાલો* ન હોત તો જમીન તથા જે તેમાં છે તે ઘસી જાત. અને જે નેક ખખતો નહોત તો ખદ લોકો હલાક થાત. અને જે ચોલમા ન હોત તો સઘળા લોકો જાનવરો સરખા થાત. અને જે ખાદશાહ ન હોત તો લોકો એક ખીજાને હલાક કરત. અને અહમકો (ખુખકો) નહોત તો દુન્યા ખરાબ થાત. અને જે હવા ન હોત તો દરેક વસ્તુ મદખોદાર થાત.

એક હકીમથી રિવાયત છે કે તેણે કહ્યું, જે કોઈ અદલાહથી ડરો નહિ તે જાલની લગઝિશ [સરી પડવા] થી નહીં ખચે. અને જે કોઈ અદલાહ પાસે આવવાથી નહીં ડરો તેનું દિલ હરામ તથા શુખ્હથી નહીં છુટયું. અને જે કોઈ મખલુકથી નાઉમેદ નહીં થયો તે લોભથી નહીં ખચે. અને જે કોઈ પોતાના કામને સંભાળનાર નહિ થયો તે રિયા (દેખાવ) થી નહિ ખચે. અને જે કોઈએ પોતાના દિલની સંભાળ માટે અદલાહની મદદ નહીં લીધી તે અદેખાઈથી નહીં ખચે. અને જે કોઈએ પોતા કરતાં ઇલામ અમલમાં એક તરફ નજર નહીં કરી તે ખુદ પસંદીથી નહિ ખચે.

હસન ખસરી [૨૬] થી રિવાયત છે કે તેવણે કહ્યું, દિલની સખતાઈ છ વસ્તુથી છે. (૧) તોખાની આશાએ શુનાહ કરે. (૨) ઇલામ શીખે અને અમલ નહીં કરે. [૩] જ્યારે અમલ કરે તો ઇખલાસથી નહીં કરે. (૪) અદલાહનું રિજક ખાય અને શુકર નહીં કરે. (૫) અદલાહની વહેંચણી ઉપર રાજી નહીં રહે. (૬) સુરઘંઓને દફન કરીને ઇખરત (ધડો) નહીં લે.

વળી તેવણે કહ્યું, જે કોઈએ દુન્યાને ચાહી અને આખેરત છોડીને તેને પસંદ કરી તેને અદલાહ છ શીક્ષા કરે છે ત્રણ દુન્યામાં અને ત્રણ આખેરતમાં. હવે ત્રણ જે દુન્યામાં છે તે (૧) આશા છે જેનો છેડો નથી. (૨) વધુ લોભ છે જેને માટે

* અખદાલ તે અદલાહના મકબુલ ખંદા છે, જેમની બરકતથી દુન્યા કાયમ છે. તેઓમાંથી જે કોઈ મરે છે, તો તેની જગ્યા ખીજે નીમાય છે.

સંતોષ નથી. (૩) તેને માટે ઇબાદતની મીઠાશ નથી. અને જે આખેતરમાં છે તે (૧) કિયામતનો ડર. (૨) સખત હિસાબ. (૩) લાંબો અફસોસ.

અહનપ્ર પીન કેસ (રદી) થી રિવાયત છે કે અદેખાને રાહત નથી. જુઠાને મરવત નથી. બખીલને હીલો નથી. બાદશાહને વપ્રાદારી નથી. ખુરા સ્વભાવવાળાને સરકારી નથી. અને અલ્લાહની તકદીરને કોઈ ફેરવનાર નથી.

એક હકીમને પુછવામાં આવ્યું કે બંદો જ્યારે તોબા કરે છે તો શું તેને જણાય છે કે તેની તોબા કયુલ થઈ અથવા નહીં કયુલ થઈ? તેણે કહ્યું કે હું એ વિષે કંઈ કહી શકતો નથી, પણ તેને માટે નિશાનીયો છે. (૧) તે પોતાને જુએ કે તે શુનાથી માનુષ્ય નથી. (૨) તે પોતાના દિલમાં છુપી ખુશીને અને દેખીત રીતે ગમ જુએ* (૩) નેક લોકોની નજીક થાય અને બદ લોકોથી દૂર થાય. (૪) દુન્યાના થોડાને ધણું જુએ અને આખેરતના ઘણા અમલને થોડું (૫) જે ચીજનો અલ્લાહથી જામીન થયો છે તેમાં દિલને લાગેલું રાખે અને જે ચીજનો અલ્લાહ જામીન થયો છે તેથી પોતાના દિલને પરાજી રાખે. (૬) જાખાનને સંભાળનાર હંમેશા વિચારનાર તથા હંમેશા ગમ પસતાવો કરનાર થાય.

યહયા પીન મોઆજે (રહ) કહ્યું, માફીની આશાએ શુનાહોમાં પડતા રહેવું, વગર બંદગી કરે અલ્લાહ તઆલાની નજદીકીની આશા કરવી, દોઝખના ખીજથી જનતની ખેતીની વાટ જોવી.

* એટલે અલ્લાહના અમલથી નિડર નહોં થાય બલકે હમેશાં ડરતો રહે.

એટલે બંદો જે ચીજનો અલ્લાહથી જામીન થયો છે, તેમાં તેનું દિલ લાગેલું રહે. બંદાને માથે અલ્લાહની તૌલીદ. શિક નહીં કરવું. ધરનામ કયુલ કરવું અને સારાં કામ કરવાં છે. તો તેમાં તેનું દિલ લાગેલું રહે. અને જે વસ્તુનો ખોદ જામીન છે તેથી પોતાના દિલને તે પરાજી તથા ખેરીકર રાખે. એટલે દુન્યામાં રિઝક આપવો તંદરસ્તી બખશવી અને આ ખેરતમાં જનતમાં દાખલ કરવું. આ વાતોનો અલ્લાહ જામીન છે એથી નર્ચીત રહે.

ફરમાખરદારે (નેકો) ના ઠેકાણાની ચુનાડો સાથે હું કરવી,
વગર કરણીએ બદલાની આશા કરવી. હૃદયી વધવા છતાં અહાહ
પાસે ખોટી આશા કરવી. એ મારી નજીક મોટા ધોકામાં પડવું છે.

શેઅર

યરબુન નંગત વસા યસલોકો મસલકહા

ઈન્નસ સરીનત લા તજરી અલલ યુબસી.+

અહનફ ખીન કેસને જ્યારે પૂછવામાં આવ્યું કે કંઈ ચીજ
બંદાને સારી અપાઈ ? તેણે કહ્યું કે પેદાએશી અક્કલ.* કહેવાયું
કે જો તે નહીં હોય તો ? તેણે કહ્યું, સારો અદખ (નેક માર્ગ.)
કહેવાયું કે જો તે નહીં હોય તો ? તેણે કહ્યું કે મળતા સ્વભાવનો
દોસ્ત. કહેવાયું કે જો તે નહીં હોય તો ? તેણે કહ્યું કે અદલાલથી
લાગેલું દિલ. કહેવાયું કે જો તે નહીં હોય તો ? તેણે કહ્યું કે
ઘણું ચુપ રહેવું. કહેવાયું કે જો તે નહીં હોય તો ? તેણે કહ્યું
કે મોત હાજર.

સાત સાત ચીજનો અધ્યાય.

અબુ હોરૈરા (રહીથી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું
કે કેયામતના દિવસે સાત શખ્સોને અદલાહ પોતાના અરશના
સાથા (છાયા) માં રાખશે, જે દિવસે તેના છાયા વગર કોઈ છાયા

+ એના અર્થ કવિતામાં

રખે ઉમેદ નંગત આર ન ઉસકી રાહ ચલે.

કહી બી ખુશકી મેં કિશતી કબી નિયાહ ચલે.

ખીગ્ગ કવિએ કહ્યું.

દિલ મેં તો હૈ તુમ્હારે તમન્ના નંગત કી

પર ઉસકી રાહ મેં નહીં રખતે કદમ કબી.

ક્યુંંકર નંગત પાઓ તુમ ઇન્સાફ તો કરો.

ખુશકી મેં બી કબી કોઈ કિશતી રવાં હુઈ.

* પેદાએશી અક્કલના આ અર્થ છે કે અદલાહે તેની પેદાએશમાં
અકકલ રાખી હોય આ અક્કલ ચણી સારી થાય છે.

નથી. (૧) આદેલ હાકેમ, (૨) જીવાન જે ઇબાદતમાં ઉછર્યો હોય. (૩) તે પુરૂષ કે જેણે એકાંતમાં અલ્લાહની યાદ કરી ફરી તેની આંખો અલ્લાહ તઆલાના ઉરથી વહી પડી. (૪) તે પુરૂષ કે જેનું દિલ મસજીદમાં આવનાં સુધી મસજીદ સાથે લાગેલું હોય+ (૫) તે પુરૂષ કે જેણે કંઈ સદકો કર્યો હોય, પણ તેના ડાબા હાથે બાણું નહીં કે જમણા હાથે શું કર્યું. (૬) તે જે પુરૂષો કે જેઓએ અલ્લાહને માટે દોસ્તી કરી. (૭) તે પુરૂષ કે જેને એક ખુબસૂરત સ્ત્રીએ પોતાની તરફ ખેંચાવ્યો, પણ તેણે નકાર કર્યો અને કહ્યું, હું અલ્લાહ તઆલાથી ડરું છું.

હજરત અબુ બકર સિદીકે (રહી) ફરમાવ્યું કે બખીલ આ સાત વાતથી કોરો નથી. (૧) કાં તે! તે મરે ફરી તેનો વારસા એવો નીકળે કે તેના માલને ઉડાવે અને ખોદાએ નહીં હુકમ કર્યો એવી જગ્યામાં ખરચ કરે, (૨) અથવા અલ્લાહ તેના ઉપર એવો હાકેમ નીમે કે જે જીલમ કરનાર હોય, ફરી તે તેને હલકો કરીને તેના માલ લઇ લે, અથવા તેની શહવત બેર કરે કે તેના માલને બગાડે, (૪) અથવા મકાન બનાવવાની કે પટેલી જગ્યામાં ઇમારતની તેને સુજ પડે, જેમાં તેના માલ જતો રહે. x (૫) અથવા દુન્યાની મોસીબતોમાંથી કોઈ મુસીબત જેમકે ડુબવું, બળવું ચોરાવું વગેરે તેને પહોંચે. (૬) અથવા તેને હમેશની કોઈ ખીમારી લાગે જેથી તે પોતાનો માલ તેના ઇલાજમાં ખરચ કરે (૭) અથવા તે તે પોતાના માલને કોઈ જગ્યાએ દાટે અને ફરી તે જગ્યા ભૂલી જાય અને તે મળે નહીં.

હજરત ઉમરે [રહી] કહ્યું છે કે જેની હસી વધારે હોય તેની હેબત ઓછી થાય. અને જે લોકોની હલકાઇ કરે તેથી

+ એટલે નમાઝ પઢીને મસજીદથી ઘેર આવ્યો પણ તેનું દિલ મસજીદમાં લાગેલું છે કે ક્યારે ખાંગ થાય કે હું મસજીદમાં જઈ અને નમાઝ પઢું.

x એટલે વગર જરૂરે મકાન બનાવવું અથવા વેરાન ઝમીન ઉપર આબાદી કરવી એ માલનો નાશ કરવો છે.

તેની હલકાઈ થાય. અને જે કોઈ વસ્તુ ઘણી કરે તેથી તેની ઓલખાણ થાય. અને જેની વાત વધારે તેની બેહુદાપાણું ઘણું, અને જેનું બેહુદાપાણું ઘણું તેને શરમ ઓછી થાય. અને જેને શરમ ઓછી થાય તેની પરહેઝગારી ઓછી. અને જેની પરહેઝગારી ઓછી તેનું દિલ મરે છે.

હજરત ઉસમાન (રઠી) થી રિવાયત છે કે તેવણે અલ્લાહ તઆલાના કોલ “**વકાન તહતહુ કન્ઝુલ લહોમા કાન વ અખૂ હોમા સાલેહા**” ની તફસીરમાં કહ્યું કે કન્ઝની મતલબ એક સોનાની તખતી છે જેના ઉપર સાત સતરો લખાઈ હતી. એકમાં જે શખ્સ મૌતને ઓળખે છે છતાં તે હસે છે તેથી હું તાબુબ કરું છું. જે શખ્સ દુન્યાને નાશવંતી ઓળખે છતાં તેની ખાડિશ કરે તેથી હું તાબુબ કરું છું. જે શખ્સ જાણે છે કે સઘળા કામ તકદીરથી છે છતાં તે કોઈ ચીજના જતા રહેવાથી ગમ કરે છે તેથી હું તાબુબ કરું છું. જે શખ્સ હિસાબને જાણે છે છતાં તે માલ ભેગો કરે છે તેનાથી હું તાબુબ કરું છું. જે શખ્સ અગ્નિને ઓળખે છે છતાં તે ગુનો કરે છે તેનાથી હું તાબુબ કરું છું. જે શખ્સ ખાતરીથી અલ્લાહને ઓળખે છે છતાં તે ખીજની યાદ કરે છે

÷ એટલે જે માણસ કોઈ ચીજમાં વધે છે તો તે ચીજની સાથે પ્રખ્યાત થાય છે. જેમકે હજરત અયુબકર સાય (સત્ય, સિદ્ધ) માં વધવાથી સિદ્ધીક અકબરના નામથી પ્રખ્યાત થયા. અને હજરત ઓમરે ખરા ખોટામાં સારી રીતે જુદાઈ કરવાથી ફારૂક (જુદાઈ કરનાર) નો લકબ મેળવ્યો. એજ તોલ પર.

* સાત લીટી હતી એક એક લીટીમાં એક એક વાત લખાયલી હતી પણ એ વાતની ગણતરી થઈ તો આઠ થઈ. તો કદાપી એક લીટીમાં બે વાત લખાઈ હશે. અથવા કોપી કરનારની ચુકથી એક વાત વધુ લખાઈ હશે અથવા સાતનો શબ્દ ભૂલથી લખાયો હશે અને ત્યાં શબ્દ આઠનો હશે. એટલે આઠ લીટી હતી. જો એમ હોય તો આ હદીસ આગલ અધ્યાયની થઈ.

(બીજાથી મદદ માંગે છે)* તેનાથી હું તાબુબ કરૂં છું. જે શખ્સ જનંતને ખાતરીથી આગળે છે છતાં તે દુન્યાની રાહતમાં સતોષ પકડે છે તેનાથી હું તાબુબ કરૂં છું. અને જે શખ્સ શૈતાનને પોતાને દુશ્મન જાણે છે ફરી તેની તાબેદારી કરે છે તેનાથી આશ્ચર્ય પામું છું.

હજરત અલી (રહી) ને પૂછાયું કે (૧) આસમાનથી કઈ ચીજ ઘણી ભારે છે? (૨) જમીનથી કઈ ચીજ ઘણી ચોડી છે? (૩) દરિયાથી કઈ ચીજ ઘણી તવંગર છે? (૪) પત્થરથી કઈ ચીજ ઘણી સખત છે? (૫) અગ્નિથી કઈ ચીજ ઘણી ગરમ છે? (૬) ઝમહરીરથી+ કઈ ચીજ ઘણી ઠંડી છે? અને (૭) ઝેરથી કઈ ચીજ ઘણી કડવી છે? હજરત અલીએ (રહી) ઉત્તર આપ્યો કે લોકોને તોહમત આપવી એ આસમાનથી ઘણી ભારે છે. અને સત્ય (હક વાત) એ જમીનથી વધુ કોશાદા છે. અને સંતોષ પકડનારનું દિલ દરિયાથી ઘણું તવંગર છે. અને મોનાફિકતું દિલ એ પત્થરથી વધુ સખત છે. અને જીલમકાર બાદશાહ એ અગ્નિથી વધુ ગરમ છે. અને બખીલ તરફ પોતાની હાજત લઈ જવી એ ઝમહરીરથી ઘણી ઠંડી છે. અને સખર કરવો એ ઝેરથી વધુ કડવો છે. અને એમ પણ કહેવાયું છે કે ચાડી ખાવી એ ઝેરથી વધુ કડવી છે.

* એટલે જે શખ્સ જાણે છે કે અલ્લાહ દરેક ચીજ પર શક્તિમાન છે. અમારી દરેક હાજત જાણે છે. તે દયાળુ રહમ કરનાર છે બખશીશ કરનાર છે. છતાં ખોદા સિવાય બીજાઓથી હાજત માંગે તેપર તાબુબ છે. કોઈ કવિએ કહ્યું છે “વેલ કયા શૈ હૈ જો નહીં હોતી ખુદાસે” જુસે તુમ માંગતે હો અવલેયા સે” ગુ. મો.

+ ઝમહરી ઠંડી હવાને કહે છે જેમાં ઠંડર હોય છે.

૧ જાલિમ બાદશાહ અગ્નિથી વધુ ગરમ છે. કેમકે તે એક દમમાં મખસુકને બાળી મૂકે છે. તથા અગ્નિથી બચાવ કરવો સહેલો છે પણ એનાથી બચાવ મુશ્કેલ છે.

હજરત નખીએ (સલ) ફરમાવ્યું કે દુન્યા જેનું ઘર ન હોય તેનું તે ઘર છે. અને જેનો માલ ન હોય તેનો એ માલ છે. અને જેને ખુશિ નહોય તે એને ભેગી કહે છે. અને જેને સમજ નહોય તે એની શહવતમાં લાગે છે. અને જેને ઇલમ નહોય તે એની પુઠે લાગે છે. અને જેને હાશીયારી નહોય તે એને માટે અહેખાઇ કરે છે. અને જેને ચકીન ન હોય તે એને માટે કોશીશ કરે છે.

બખેર (રહી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે જીખરઇલ (અલે) મને હંમેશ પાડોસી માટે આજ્ઞા કરતા રહ્યા તે એટલા સુધી કે મેં ધાયું કે તે તેને વારસા ઠેરવશે. અને હંમેશ મને સ્ત્રીઓ વિષે આજ્ઞા કરતા રહ્યા તે એટલા સુધી કે મેં ધાયું કે તે તેઓની તલાકને હરામ કરશે. અને હંમેશ મને શુલામો વિષે નસીહત કરતા રહ્યા તે એટલા સુધી કે મેં ધાયું કે તે વખુ તેઓ માટે એક વખત ઠેરવી તેમાં તેઓને આજ્ઞાદ કરશે. અને હંમેશ મને મિસવાક (દાતણ) વિષે આજ્ઞા કરતા રહ્યા તે એટલા સુધી કે મેં ધાયું કે તે ફરજ છે. અને હંમેશ મને જમાઅતથી નમાઝ પઢવા વિષે કહેતા રહ્યા તે એટલા સુધી કે મેં ધાયું કે જમાઅત વગરની નમાઝને અલ્લાહ તઆલા કબૂલ કરશે નહીં. અને હંમેશ મને રાતના ઉઠવાની નસીહત કરતા રહ્યા તે એટલા સુધી કે મેં ધાયું કે રાતમાં સુવાનું નથી. અને હંમેશ મને અલ્લાહની ચાદની વસીયત કરતા રહ્યા તે એટલા સુધી કે મેં ધાયું કે દરેક વાત જીકર સાથેજ લાલકારક છે.

હજરત નખી સાહેબે (સલ) ફરમાવ્યું કે સાત માણસો તરફ અલ્લાહ કેયામતના દિવસે જોશે નહીં અને તેઓને પાક કરશે નહીં અને તેઓને દોઝખમાં નાંખશે. (૧) ડોંડા બાજુ કરનાર તથા કરાવનાર. (૨) હાથથી વીચું કાઢનાર. (૩) ચોપગાથી વ્યભિચાર કરનાર. (૪) સ્ત્રીને પાછલે ભાગે અદફેલી કરનાર. (૫)

એક સ્ત્રીને તથા તેની છોકરીને ભેગી રાખનાર. (૬) પાટાસીની બાયડીથી ઝિના કરનાર અને (૭) પટાસીને દુઃખ આપનાર તે એટલાં સુધી કે તે તેના પર લાનત કરે *

હજરત નખી સાહેબે (સલ) ફરમાવ્યું કે અલ્લાહના માર્ગમાં મરાયલા સિવાય શહીદો સાત છે. (૧) પેટ ચાલેલો શહીદ છે. ÷ (૨) ડુબેલો શહીદ છે. (૩) બતુલ જન્મ (પાંસળીના દરદ) વાળો શહીદ છે. (૪) ખેગવાળો શહીદ છે. (૫) બળેલો શહીદ છે. (૬) દબાઇને નીચે મરનાર શહીદ છે. (૭) જે સ્ત્રી જણુતી વેળા મરે તે શહીદ છે.^૧

ઇબને અખ્બાસ (રદી)થી રિવાયાત છે, અકલવાળાને યોગ્ય છે કે તે સાત વાતોને સાત વાતો કરતાં પસંદ કરે (૧) ફકીરીને તવંગરી કરતાં (૨) જીલ્લતને ઇજ્જત કરતાં x (૩) તવાબે (નમ્રતા) ને તકખ્ખોરી (ગરૂર) કરતાં (૪) ભૂખને પેટ ભરવા કરતાં (૫) ગમને ખોશી કરતાં (૬) ઘટેલાને ચઢેલા કરતાં (૭) મોતને જીંદગી કરતાં.

* જે પુરૂષ બીજા પુરૂષથી બદકૂલી કરશે તો કરનાર તથા કરાવનાર બંનેને અગ્નય થશે. અને જે કોઇ કોઇ સ્ત્રીને તથા તેની છોકરીને ઘરમાં રાખશે એટલે બંનેને સાપે બાયડી બનાવશે તેને પણ અગ્નય થશે. એક બાયડીને નિકાહમાં લાવ્યા પછી તેની માની સાથે કદી પણ નિકાહ દુરસ્ત નથી. એવીજ તરેહ એક બાયડીને બાયડીપણામાં રાખ્યા પછી કદી પણ તેની છોકરીથી નિકાહ દુરસ્ત નથી. યા. મો.

÷ એટલે જેને દસ્ત આડા થયા કરતા હોય ને તેથી તે મરે તો તે પણ શહીદ છે.

૧ મોટા મરતબાવાળો શહીદ તો તેજ છે કે જે કાફિરોની લડાઇમાં મરાયો હોય. અને આ લોકોને હજરતે શહીદ કહ્યા એટલે એઓને પણ શહીદનો સવાબ મળશે પણ શહીદે અકબર તેજ છે.

x એટલે દુન્યાની જીલ્લતને તેની ઇજ્જત પર અને આખરતના ગમ્મને. દુન્યાની ખુશીપર.

આઠ આઠ ચીજનો અધ્યાય.

હજરત નખીએ (સલ) ફરમાવ્યું કે આઠ વસ્તુ આઠ વસ્તુથી ધરાતી નથી. આંખ નીહાળવાથી, (૨) પૃથ્વી વરસાદથી (૩) માદા નરથી, (૪) આલિમ ધલિમથી, (૫) માગનાર માગવાથી (૬) લોભી લેશું કરવાથી, (૭) દરિયા પાણીથી, (૮) અગ્નિ બળતણથી.

હજરત અબુ બકર સિદ્દીક (રહી)થી રિવાયત છે કે આઠ ચીજે આઠ ચીજે માટે શોભા શણગાર છે, (૧) પાકદામની (અથવા પરહે-ઝગારી) ફફીરીની ઝીનત છે. (૨) શુકર નંઅમતની ઝીનત છે. (૩) સખર બલની ઝીનત છે. (૪) હિલમ ધલમની ઝીનત છે. (૫) આજેઝી શીખનારની ઝીનત છે, (૬) ઘણું રડવું ખોદાના ખોપ્રની ઝીનત છે. (૭) એહસાન નહીં મૂકવું એહસાનની ઝીનત છે. (૮) ખોશુઅ (આજેઝી) નમાઝની ઝીનત છે.

હજરત ઓમરે (રહી) કહ્યું કે જે શખસ પ્રજુલ વાતને તજે તેને હિકમત (દાનાઈ) મળે. અને જે નકામી નજર કરવાને છોડે તેને દિલની આજેઝી અપાય. અને જે ઘણું ખાવાને છોડે તેને ઇબાદતની લજજત અપાય. અને જે નકામા હસવાને છોડે તેને હૈબત અપાય. અને જે દિલલગીને છોડે તેને રાશની મળે. અને જે દુન્યાની મોહખત છોડે તેને આખેરતની મોહખત અપાય. અને જે ખીબની એખોમાં લાગવાને છોડે તેને પોતાની એબ સૂધારવું અપાય. અને જે અહ્લાહની કૈફીયતની હુંદ છોડે તેને નિકાઈથી છુટકારો (અથવા અણગમો) અપાય.

હજરત ઉસમાન (રહી) થી રિવાયત છે કે તેવણે કહ્યું કે આરેફાની આઠ નિશાની છે. તેનું દિલ ખોદાના ખોપ્ર તથા આશાની

* એટલે શીખનારને આજેઝી કરવી જોઈએ. ત્યારે તેને ધલિમ મળે છે પણ જો મોટાઈ કરશે તો અમાગ્ય રહેશે. જેમકે કોઈએ કહ્યું છે “ હરકે ખુદરા દીદ ઉ મહરમ શુદ ” (જેણે પોતાને જોયો કે હું પણ કંઈ હું તે અમાગ્ય થયો.)

સાથે હોય છે. તેની જીભ હમ્મ તથા સનાની સાથે હોય છે, તેની ખંચે આંખો લાજ તથા રડવાની સાથે હોય છે, તેનો ધરાદો છોડવાની તથા રજાની સાથે હોય છે. એટલે દુન્યા છોડવાની તથા ખાલિકની ખુશી દુઢવાની સાથે હોય છે.

હજરત અલી (રહી) થી રિવાયત છે કે જે નમાઝમાં ખોશુઅ (આજેઝી) ન હોય તેમાં કંઈ બેહતરી નથી. અને જે રાઝામાં નકામી વાતોથી રોકાવું નથી, x તેમાં કંઈ બેહતરી નથી. અને જે કેરાઅતમાં વિચાર ન હોય* તેમાં કંઈ બેહતરી નથી. અને જે ધલ્લમમાં પરહેઝગારી નથી તેમાં કંઈ બેહતરી નથી. અને જે માલમાં સખાવત નથી તેમાં કંઈ બેહતરી નથી. અને જે લાઇ પણામાં સંભાળ નથી તેમાં કંઈ બેહતરી નથી. અને જે નેઅમત ખાકી રહેનાર નથી તેમાં બેહતરી નથી. અને જે દોઆમાં ઇખલાસ નથી તેમાં બેહતરી નથી.

નવ નવ ચીજનો અધ્યાય.

હજરત નખીએ (સલ) ફરમાવ્યું કે અલ્લાહ તઆલાએ મૂસા ખીન ઇમરાન (અલે) તરફ તૌરાતમાં વહી કરી કે યુનાહાનાં મૂળ ત્રણ છે (૧) તકબ્બોરી, (૨) અદેખાઈ, (૩) લોભ. પ્રરી તેથી છ વસ્તુ નીકળી છે. તો નવ થઈ. તે છ માંની (૧) ઘણું ખાવું,

x એટલે જે રાઝાના રાખવાથી બેહુદા વાતોથી રોકાયો નહીં તો તે રોઝો ઠીક નથી. કેમકે નફસની સરકશી હજી બાકી રહી છે.

* કેરાઅતમાં વિચાર તેના અર્થ તથા તરજુમો જાણવાથી થાય છે. તો વગર સમજે કેરાઅત પદવાથી મુળ લાભ મળતો નથી. શા. મો.

÷ એટલે જે ભાઈ બન્દામાં એક ખીજના મરતયાની સંભાળ નહીં રખાઈ તેમાં કંઈ બેહતરી નથી. કેટલાક લોકોને પોતાના દોસ્તોમાં સાલા સસરા વગેરે શખ્દોથી બોલવાની ટેવ પડી જાય છે એ ઘણી ખરાબ આદત છે. જ્યારે એ શખ્દો દુરમનો ઉપર વાપરવા ઠીક નથી તે દોસ્ત ઉપર વાપરવા ઘણાજ ખુરા થયા. શા. મો.

(૨) જીવ, (૩) આરામ લેવો, (૪) માલંની મોહખત, (૫) સાઈ કંડેવાડવાની મોહખત, (૬) હોકુમતની મોહખત.

હજરત અબુ બકર સિદ્દીકે (રહી) કહ્યું કે ઇબ્રાહિમ કરનાર ત્રણ પ્રકારના છે. અને દરેક પ્રકાર ત્રણ નિશાનીયોથી ઓળખાય છે. (૧) અલ્લાહના ડરને લીધે તેની ઇબ્રાહિમ કરે છે. (૨) અલ્લાહની આશાને લીધે તેની ઇબ્રાહિમ કરે છે. (૩) અલ્લાહની મોહખતની રૂએ તેની બંદગી કરે છે. હવે પહેલી માટે ત્રણ નિશાની છે. (૧) પોતાને નાચીજ નાણે. (૨) પોતાની નેકીયોને થોડી નાણે. (૩) પોતાની બહીયોને ઘણી નાણે. અને બીજી તરફ માટે ત્રણ નિશાની છે. (૧) સઘળી હાલતોમાં (નેકીયોમાં) તે લોકોનો આગેવાન થાય. (૨) દુન્યામાં સર્વ લોકોથી માલમાં વધુ સખી થાય. (૩) તમામ મખલુકથી અલ્લાહની સાથે સારો ગુમાન રાખનાર થાય. અને ત્રીજી માટે ત્રણ નિશાની છે. (૧) જે ચીજ પસંદ હોય તે આપે અને તેનો પરવરદિગાર રાજી રહેવા પછી કોઈ ચીજની પરવા કરે નહીં. (૨) પોતાના પરવરદિગારના રાજી રહેવા પછી પોતાના જીવને નાખુશ કરીને અમલ કરે. (૩) દરેક હાલતમાં પોતાના માલિકની સાથે થાય તેના હુકમમાં તથા તેની મનાઈ કરવામાં.

હજરત ઓમરે (રહી) કહ્યું કે શૈતાનની ઓલાહ નવ છે. (૧) ઝલીતુન, (૨) વસીન, (૩) લફૂસ, (૪) અઅવાન, (૫) હંફકાફ, (૬) સુર્ફ, (૭) મોસવેત, (૮) હાસિમ, (૯) વલહાન. હવે ઝલીતુન તે બખરોવાળો છે તેમાં પોતાનો ઝુટો ખડો કરે છે. અને વસીન તે સુસીખતો (વીપત્તીઓ) વાળો છે. અને અઅવાન તે બાદશાહનો સાથી છે. અને હંફકાફ તે શરાબવાળો છે. અને સુર્ફ તે મઝામીર (વાળ) વાળો છે, અને લફૂસ તે મજ્જસીના સાથી છે. અને મોસવેત તે બખરોવાળો છે, તે બખરોને લોકોના મોમાં નાખે છે. અને જુઓ તો તેનો કશો પાયો નથી. અને હાસિમ તે ઘરવાળો છે. જ્યારે કોઈ પુરૂષ ઘરમાં જાય અને સલામ

નહીં કરે તથા અલ્લાહનું નામ નહીં લે, તો તે તેઓમાં લડાઈ નાખે છે. તે એટલા સુધી કે તલાક, ખુલઅન તથા મારપીટ થાય છે, અને વલહાન તે વોળુ, નમાઝ અને ખીજી બંદગીમાં વસવસો નાખે છે.

હજરત ઉસમાને (રહી) કહ્યું કે જે શખ્સ પંચ વખતા નમાઝોની તેના વખતોમાં સંભાળ રાખશે (પઠયા કરશે) અને તેના ઉપર હુમેશગી કરશે તો અલ્લાહ તેને નવ બુબુરગી આપશે. (૧) અલ્લાહ તેનાથી મોહખત રાખશે. (૨) તેનું બદન તંદુરસ્ત રહેશે. (૩) ફિરશ્તા તેની સંભાળ કરશે. (૪) તેના ઘરમાં બરકત ઉતરશે. તેના મોં ઉપર નેક બખ્તોની નિશાની પ્રગટ થશે, (૬) અલ્લાહ તેના દિલને નરમ કરશે. (૭) ચમકતી વીજળીની જેમ તે પુલસિરાત ઉપરથી જશે. (૮) અલ્લાહ તેને અગ્નિથી છાંડવશે. (૯) અલ્લાહ તેને તે લોકોની પાડોશમાં રાખશે કે જેઓને ન ખોફ છે અને ન ડર.*

હજરત અલી (રહી)થી રિવાયત છે કે રડવું ત્રણ તરેહનું થાય છે. તેમાંનું એક અલ્લાહ તઆલાના અબ્બના ડરથી છે. અને ખીજું ગુસ્સાના ડરથી. અને ત્રીજું જીદાઈના ડરથી. હવે પેહેલું રડવું તે ગુનાહોનો કપારો છે. અને ખીજું તે એબોથી પાક થવું છે. અને ત્રીજું તે દોસ્તની ખુશીની સાથે દોસ્તી રાખવી છે. અને ગુનાહનો કપારો થવાનું ફળ અબ્બોથી છુટકારો છે. અને એબોથી પાક થવાનું ફળ હુમેશની નેઅમત તથા ખોલંદ મરતબા છે. અને મહુબની ખુશીની દોસ્તી તે અલ્લાહ તઆલાના ખુશ હોવાની સાથે તેના દીદારની, ફિરશ્તાઓની સુલાકાતની તથા વધુ બુબુરગીની બશારત છે.

÷ ખાવિન્દ ઓરતને છોડે એનું નામ તલાક અને ઓરત ખાવિન્દને કંઈ આપવાનું કહી તેને રાજ કરી જીદી પડે તેનું નામ ખોલઅ છે. અબ્બનાવથી આ મામલા બને છે.

* એટલે નખીઓ, શોહદા, સિદ્દીકીન અને સારા માણસોના પાડોશમાં રહેશે. આ. મો.

દશ દશ ચીજનો અધ્યાય.

રસુલુલ્લાહે ફરમાવ્યું કે :તમો દાતણ કરવાને લાજેમ (અગત્યનું) જાણો. કેમકે તેમાં દસ ફાયદા છે. (૧) મોને સાફ કરે છે. (૨) પરવરદિગાર રાજ થાય છે, (૩) શૈતાન ગુસ્સે થાય છે. (૪) રહમાન તથા નિગહ્યાની કરનાર ફિરશત તેની મોહખત કરે છે. (૫) અવાળાને મજબૂત કરે છે. (૬) બલગમ કાપે છે. (૭) મોંની બા સાફ કરે છે. (૮) પીતને ઠંડા પાડે છે. (૯) આંખોમાં રોશની આપે છે. (૧૦) મોંની બદબો દૂર કરે છે. અને તે સુનંત છે. ફરી હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું કે વગર દાતણની નમાઝથી દાતણ સાથેની નમાઝ સિત્તર દરજ્જા ચઢતી છે.

હજરત અબુ બકર સિદ્દીકે (રહી) કહ્યું કે કોઇપણ બંદાને અલ્લાહે દશ વાતો આપી તે આફતોથી તથા સઘળી સુસીબતોથી છુટયો, અને તે મોકરર્બીનના દરજ્જામાં થયો, અને તેણે મુત્ત-કીઓની પદવી મેળવી. તેમાંની (૧) હંમેશ સાચું બોલવું તેની સાથે દિલને સંતોષ હોય, (૨) પૂરતો સખર તેની સાથે હંમેશનો શુકર હોય, [૩] હંમેશની ફકીરી તેની સાથે ઝોહદ હાજર હોય, (૪) હંમેશા ફિકર તેની સાથે પેટ ભૂખ્યું હોય. [૫] હંમેશાં ગમ તેની સાથે ડર લાગેલો હોય, [૬] હંમેશાં કોશીષ તેની સાથે બઠન તવાજે કરનાર હોય. (૭) હંમેશાં નરમી તેની સાથે મહે-રબાની હાજર હોય. (૮) શરમની સાથે હંમેશાં મોહખત હોય, (૯) લાભકારક ઇલમ તેની સાથે પુરદોખારી (હિલમ) હંમેશ હોય. (૧૦) હંમેશ ઇમાન તેની સાથે અક્કલ કાયમ હોય.

હજરત ઓમરે (રહી) કહ્યું, દશ વાતો દશ વાતો વગર સુધરતી નથી. (૧) અકકલ પરહેઝગારી વગર. [૨] ખુબુરગી ઇલમ વિના. (૩) છુટકારો ખોફ વગર (૪) ખાદશાહી અદલ વગર [૫] હસબ અદબ વગર ÷ (૬) ખુશી અમન વગર

÷ એટલે ખાનદાની હોય પણ એઅદબ હોય તો તેનું ખાનદાનીપણ તેને શોખનું નથી. રસુલુલ્લાહની તાબેદારી કરનાર સૈયદનેજ માન છે. વગર તાબેદારીએ જરાએ માન નથી જો કે તે ગાદીવાળો હોય. શા. મો.

(૭) તવંગરી સખાવત વગર (૯) ફફીરી સંતોષ વગર (૯) ઉચો મરતખો નમનતાઈ વગર (૧૦) જેહાદ વગર તોફીકે (ખંદોખસ્ત કરે) x

હજરત ઉસમાને (રહી) કહ્યું, દશ વસ્તુ ઘણી નાશ થનારી છે. (૧) આલીમ જેનાથી મસલ પુછાય નહીં. (૨) ઇલમ જે પર અમલ થાય નહીં. [૩] ઠીક મત જે કબૂલ થાય નહીં. (૪) હથિયાર જે વપરાય નહીં. [૫] મસજીદ જેમાં નમાઝ પઢાય નહીં.* (૬) કુરઆન જેમાં કેરાઅત થાય નહીં, (૭) માલ જે ખરચાય નહીં. [૮] ઘેડો જે પર સ્વારી થાય નહીં. (૯) દરવે-શીનો ઇલમ દુન્યા ઇસ્છનારના પેટમાં (૧૦) લાંબી ઉમર જેમાં સફર મંટે લાથું તૈયાર થાય નહીં.

હજરત અલીએ (રહી) કહ્યું, ઇલમ સારો વારસો છે, અને અદબ સારો ધંધો છે. અને પરહેઝગારી સાફ લાથું છે. અને ઇબાદત સારી પુંજ છે. અને નેક અમલ સારો દોરનાર છે. અને નેક સ્વભાવ સારો સાથી છે. અને હિલમ સારો વઝીર છે. અને સંતોષ સારી તવંગરી છે. અને તોફીક સારી મદદ છે. અને મૈત સારી શીખામણ આપનાર છે.

હજરતે (સલ) પ્રમાણ્યું કે આ ઉમ્મતના દશ માણસો અલ્લાહ અજીમના કુદર કરનાર છે અને જીવો તો તેઓ ધારે છે કે મુમિન છીએ. (૧) નાહક કતલ કરનાર, [૨] બાદુગર, (૩)

x એટલે જેહાદ વગર તોફીકે ઠીક થતો નથી. અને તોફીકનો અર્થ અસખામ, સામાન તૈયાર કરવાં છે તો વગર અસખામે જેહાદ થવો અસંભવિત છે.

* ગમે તેવી મસજીદને શણગારી હોય પણ તેની ઝીનત નમાઝી માણસોથીજ છે. જે નમાઝ નહીં પઢાય તો તે નાશ થવા સરખી છે. અને તે શણગાર નકામો છે. શા. મો.

+ એટલે નેક કામ ખોદા તથા જનંત તરફ ખેંચનાર છે. નેકી કીધાથી દિલમાં નુર ઉત્પન્ન થાય છે. અને ખીજ નેક કામો કરવાનું સજે છે જેથી તે ખેંચનાર ગણાયુ શા. મો.

દૈયુસ જેને પોતાના ઘરવાળા ઉપર ગૈરત ન હોય* (૪) ઝકાત નહીં આપનાર, (૫) દારૂ પીનાર, [૬] હજ વાગેળ થઇ હોય છતાં હજ નહીં કરનાર, (૭) ફિતનામાં કોશીય કરનાર, (૮) હર-ખીઓને નહથિયાર વેચનાર (૯) સ્ત્રીને પાછલે માર્ગે સંલોગ કરનાર, (૧૦) છરહેમ મહરમ વાળીથી નીકાહ કરનાર જે આ કામોને હલાલ બાણે તે તેણે કુદર કર્યું.†

હજરત નબી સાહેબે [સલ] ફરમાવ્યું કે જ્યાં સુધી બંદો પુગનારો થાય નહીં ત્યાં સુધી તે આસમાનમાં કે જમીનમાં સુમિત થાય નહીં અને જ્યાં સુધી મુસલમાન થાય નહીં ત્યાં સુધી પુગનારો થાય નહીં. અને જ્યાં સુધી તેના હાથથી અને ઝખાનથી લોકો બચે નહીં ત્યાં સુધી તે મુસલમાન થાય નહીં. અને જ્યાં સુધી આલિમ થાય નહીં ત્યાં સુધી બચાવનાર થાય નહીં. અને જ્યાં સુધી ઇલમ ઉપર અમલ કરનાર થાય નહીં ત્યાં સુધી આલિમ થાય નહીં. અને જ્યાં સુધી ઝહિદ થાય નહીં ત્યાં સુધી ઇલમ ઉપર અમલ કરનાર થાય નહીં. અને જ્યાં સુધી પરહેઝગાર થાય નહીં ત્યાં સુધી ઝહિદ થાય નહીં. અને જ્યાં સુધી તવાજે કરનાર થાય નહીં ત્યાં સુધી પરહેઝગાર થાય નહીં. અને જ્યાં સુધી પોતાને ઝોળખનાર થાય નહીં તવાજે કરનાર થાય નહીં. અને જ્યાં સુધી વાત સમજનારો થાય નહીં ત્યાં સુધી પોતાને ઝોળખનાર થાય નહીં.

* એટલે જેને પોતાની બીબી ઉપર ગૈરત ન હોય પારકાઓથી વગર પરદે મુલાકાત કરતાં રોકતો ન હોય. તથા પારકાઓ સાથે હસવા બોલવાથી નહીં રોકે અથવા તેઓની હાથ દરાજી ચુમા વગેરેથી સંભાળ નહીં કરે.

† અમલકે હરખ તે લોકોને કહેછે કે જે મુસલમાનોને મુકાબલો કરે.

‡ એટલે જે આ કામોને હલાલ બાણે તથા તેના કરવામાં દિવમાં કંઈ ડર નહીં રાખે, તો તે શખ્સ કાફિર થયો. જે કે તે બહેરમા મુસલમાન કહેવાયતો હોય.

કહેવાયું છે કે યહયા ખીન મોઆજ રાજ્યે (૨૬) એક પ્રકીકુને દુન્યાની ખાહેશ કરતો જોયો તો કહ્યું, ઓ! ઈલમ તથા સુનતવાળા તમારા મહેલો કૈસર જેવા છે, અને તમારા ઘરો કિસરા સરખાં છે. અને તમારાં ઠેકાણાં કાફર જેવાં છે. અને તમારા દરવાજા તાલુત જેવા છે. અને તમારાં કપડાં જલૂત જેવાં છે. અને તમારો મજહુબ શૈતાન જેવો છે. અને તમારો અસખાબ સરકશી કરનાર જેવો છે. અને તમારી હોકુમત પ્રિર-ઓન જેવી છે. અને તમારા કાજ્યો દુન્યાદાર લાંચ લેનાર ખોટા છે, અને તમારું મૌત જાહેલીયતના વખત સરખું છે, તો તરીકે મોહમ્મદીયા કયાં છે? અને કહ્યું.

શેઅરો.

ઐયોહલ મોનાજ રખખૂ જે અનવાઈલ કલામી.
વત્તાલેખો મસકનહુ ફી દારિસ સલામી.
વલ મોતસવેફે લિ-તૌખતે આમમખઅદ આમિન
વમા અરાક મુન્સેફલ લે નફસેક ઐનલ અનામી.
ઈન્નક લવ રાફકત યવમક યા ગાફેલો ખિસ્સેયામી
વ અહથૈત તુલ લૈલેક ખિલ કેયામી.
વકતસરત ખિલ કલીલે મિનલ માએ વતઆમી
લકુન્ત અહરા અન તનાલા શરફલ મકામી
વલ કરામતલ અજમત મિર રખિલ અનામી
વર રિહવાનલ અકખર મિન જલ લેલે વલ ઇકરામી*

* અર્થ—ઓ તરેહ તરેહની વાતોથી પોતાના પરવરદિગારને પોકારનાર અને દારસ સલામ (જનત)માં પોતાનું ઠેકાણું દુન્દનાર, અને આ વર્ષે નહીં પેલે વર્ષે તોમો માટે લીલ કરનાર, કું તને લોકામાં પોતાના જીવ માટે ઇન્સાફ કરનાર જોતો નથી. ઓગફલત કરનાર ખચીત જો તું શેઅની સાથે તારા ફિવસની સંગત કરે અને તારી રાતને ઉભા રહેવાથી (નમાઝથી) જાગતી રાખે અને થોડા ખાણા ઉપર તું બસ કરે જરૂર પુ ઉઝી પદવી મેળવવાને, પરવરદિગાર તરફના મોટા માનને, અલ્લાહની મોટી રખમન્દીને લાયક થશે. ગુ. મો.

એક હકીમ કહ્યું, કે દશ વાતોને અદ્વાહ મુખહાનહુ તઆલા દશ શખસોથી ઘણી ના પસંદ રાખે છે. [૧] ખખીલી તવંગરોથી, (૨) તકખોરી ફકીરોથી, (૩) લોભ આલમાથી, (૪) ઓછી શરમ સ્ત્રીઓથી, (૫) દુન્યાની મોહખત ધરકાઓથી, (૬) સુસતી જુવાનોથી, (૭) જીલમ બાદશાહથી, (૮) નાહિમ્મતી ગાઝીઓથી, [૯] ખુદ પસંદી (અકુંકર) દરવેશોથી, (૧૦) રિયા આખેદોથી.

રસુલુલ્લાહે (સલ) ફરમાવ્યું આરામ દશ તરેહથી છે. પાંચ દુન્યામાં અને પાંચ આખેરતમાં. હવે જે દુન્યામાં છે તે ઇલમ, ઇબાદત, હલાલ દિગ્ગ, સખતી ઉપર સખર કરવો, અને નેઅમત ઉપર શુકર કરવો છે અને જે આખેરતમાં છે તે આ કે તેની પાસે મલકુલમાત રહમત તથા મહેર લાવે. અને મુનકર તથા નકીર કબરમાં તેને ઘભરાવે નહિ અને મોટા ગભરાટમાં તે અમનમાં થાય. અને તેના ગુનાહ મટાડવામાં આવે તથા તેની નેકી કબૂલ થાય અને ચમકતી વિજળીની જેમ પુલ સેરાતથી વટે અને સલામતીથી જંનતમાં જાય.

અબુલ ફજલે [રહ] કહ્યું, કે અદ્વાહે પોતાની કિતાબના દશ નામ લીધાં છે. [૧] કુરઆન (૨) કુરકાન (૩) કિતાબ (૪) તનઝીલ (૫) હોદા (૬) નૂર [૭] રહમત (૮) શિક્કા (૯) ફકુ (૧૦) જીકર હવે કુરઆન, કુરકાન, કિતાબ અને તનઝીલ એતો પ્રખ્યાત છે. અને હોદા, નૂર, રહમત અને શિક્કા તે અદ્વાહ તઆલાએ ફરમાવ્યું છે, “ઓ લોકો તમારી પાસે તમારા પર-વરદિગર તરફથી નસીહત આવી છે. અને તે જે સીનામાં છે તેનેમાટે શીક્કા* છે. તથા મુમિનો માટે હિદાયત તથા રહમત છે. અને ખચીત અદ્વાહ તરફથી નૂર તથા ખુદ્દી કિતાબ આવી છે.” અને ફકુ તે તેણે પ્રરમાવ્યું છે. “અને એવીજ રીતે અમે તારા તરફ ફકુની વહી મોકલી અમારા હુકમથી.” અને જીકર તે તેણે ફરમાવ્યું છે “અને અમે તારા તરફ જીકર ઉતાર્યું છે કે તું લોકો માટે ખયાન કરે.

* સીનામાં જે શક સદેહ છે તેને માટે શિક્કા છે.

હજરત લુકમાને પોતાના દીકરાને કહ્યું, ઓ મારા દીકરા ખચીત ડહાપણ આ છે કે તું દશ ચીજ કરે ÷ તેમાંની એક આ છે તું મરેલા દિલને જીવતું કરે + અને મીસકીનો પાસે બેસે. અને બાદશાહોની મીજલસથી બચતો રહે. અને હલકાને માન આપે. અને ગુલામોને આઝાદ કરે. અને મુસાફરોને જગ્યા આપે. અને ફકીરને તવંગર કરે. અને શરીફની શરાફતમાં અને સરદારની સરદારીમાં તું વધારો કરે. અને આ ચીજો માલથી શ્રેષ્ઠ છે, દહેશતથી બચાવ છે. લડાઈનો અસબાબ છે, નફો મેળવવાની પુંજ છે, જ્યારે ખીક લાગે ત્યારે એ ભલામણ કરનાર (શર્પી) છે, જ્યારે તેનું ચક્રીન જીવમાં પહોંચે ત્યારે એ માર્ગગતાવનાર છે, અને જ્યારે કપડું ઢાંકી ન શકે ત્યારે આ ઢાંકણ છે.

એક હકીમે કહ્યું કે, અઘ્લકવાળો જ્યારે તૌબા કરે, તો તેને દશ ચીજો કરવી યોગ્ય છે. (૧) જીભથી બખરીશ માંગવી. (૨) દિલથી પસ્તાવો કરવો. (૩) દેહથી બાઝ રહેવું. (૪) કદી નહીં કરવાનો પાકો વિચાર કરવો. (૫) આખરતની મોહખત કરવી. (૬) દુન્યાની દુશ્મની રાખવી. (૭) થોડી વાત કરવી, (૮) થોડું ખાવું પીવું. કે જેથી (૯) ઇલામ તથા ઇબાદત માટે તૈયાર રહે. (૧૦) થોડું ઉંઘવું. અલ્લાહ તઆલાએ ફરમાવ્યું છે “તેઓ થોડી રાત સૂવે છે અને સવારમાં બખરીશ માંગે છે.

અનસ ખીન માલિકે (રદી) કહ્યું, પૃથ્વી દરરોજ દશ શબ્દોથી પોકાર કરે છે અને કહે છે. (૧) ઓ આદમના પુત્ર તું મારી પીઠ ઉપર દોડે છે અને તારે મારા પેટમાં આવવું છે. (૨) તું મારી પીઠ ઉપર યુનો કરે છે અને મારા પેટમાં તને અબજ થશે. (૩) તું મારી પીઠ ઉપર હસે છે અને મારા પેટમાં તું રહેશે. (૪) તું મારી પીઠ ઉપર ખુશી કરે છે અને મારા પેટમાં તું ગમ કરશે. (૫) તું મારી પીઠ ઉપર માલ ભેગો કરે

÷ દશ ચીજો પૂરી નથી કદાપી કોપી કરનારની ભૂલ થઈ હશે.

+ એટલે ભોંકોને નિદાન કરે ઇસ્લામ ફેલાવે. અથવા અસ્લાહની યાદ કરતો રહે. શા. મો.

છે અને તું મારા પેટમાં પસ્તાવો કરશે. (૬) તું મારી પીઠ ઉપર હરામ ખાય છે અને મારા પેટમાં કીડા તને ખાશે. (૭) તું મારી પીઠ ઉપર ઇતરાય છે અને મારા પેટમાં જલીલ થશે. (૮) તું મારી પીઠ ઉપર ખુશી ખુશીમાં ચાલે છે અને તું મારા પેટમાં દુઃખી થઈને આવશે. (૯) તું મારી પીઠ ઉપર રોશનીમાં ચાલે છે અને મારા પેટમાં અંધારામાં તું આવશે. (૧૦) તું મારી પીઠ ઉપર સલાઓમાં બંધ છે અને મારા પેટમાં તું એકલો આવશે.

રસૂલુલ્લાહે (સલ) ફરમાવ્યું કે જે શખ્સ ઘણો હસે છે તેને દશ બતની શીક્ષા થાય છે. (૧) તેનું દિલ મરે છે. (૨) તેના મોંની રોનક (અથવા આબરૂ) બંધ છે. (૩) ચૈતાન તેના ઉપર ખુશ થાય છે. [૪] અલ્લાહ તેના પર ગુસ્સો કરે છે (૫) કેયામતમાં તેનાથી ઝગડાશે. (૬) કેયામતમાં હજરત (સલ) તેનાથી મોં ફેરવશે. [૭] ફિરશતા તેના પર લાનત કરશે. [૮] આસમાન તથા જમીનવાળા તેનાથી દુશ્મની રાખશે. (૯) તે દરેક ચીજ ભૂલી જશે. [૧૦] કેયામતના દિવસે તે ફજેત થશે.

હસન બસરીએ (રહ) એક દિવસે કહ્યું, હું બસરાની ગલીઓમાં તથા બજારમાં એક જુવાન આબેદ સાથે ફરતો હતો, એવામાં અમે એક તબીબ પાસે પુગ્યા. તે ખુરસી ઉપર બેઠેલો હતો. તેની આગળ પુરૂષો, સ્ત્રીઓ અને છોકરાં હતાં. તેઓની આગળ શીશીઓમાં પાણી હતું. અને દરેક તેને પોતાની બીમારીનું ઔષધ પૂછતાં હતાં. હસન બસરી કહે છે કે એક જુવાને તબીબની પાસે આવીને કહ્યું, ઓ તબીબ શું તારી પાસે એવું ઔષધ છે કે જે ગુનાહોને ધુએ અને દિલની બીમારીને સારી કરે ? તેણે કહ્યું કે હા, જુવાને કહ્યું કે લાવ. તેણે કહ્યું, તું મારી પાસેથી દશ વસ્તુ લે (૧) ફકીરીના ઝાડની જડોને તવાબેના ઝાડની જડો સાથે લે. (૨) તેમાં તૌબાની હરડે નાંખ, અને (૩) રબની કુંડી (હાવન) માં નાંખ, અને (૪) કેનાઅતના દસ્તાથી તેને કુટ. અને (૫) પરહેઝ-ગારીની હાંડીમાં તેને નાંખ. અને [૬] શરમતું પાણી તેમાં રેડ. અને [૭] મહુબ્બતની અગ્નિમાં તેને ઉકાળ. અને (૮) શુકરના

પ્યાલામાં તેને કાઢ. અને (૯) આશાના પંખાથી તેપર હવા નાખ. અને [૧૦] હમ્દની ચમચીથી તેને પી. જો તું આ કામ કરશે તે તને દુન્યા તથા આખેરતમાં દરેક ખીમારી તથા બલાથી લાભ થશે.

કહેવાયું છે કે એક બાદશાહે આલેમો તથા હકીમોના પાંચ શખ્સોને ભેગા કર્યા. પ્રરી તેઓને કહ્યું કે તમે દરેક ડહાપણની વાત કહો, તો તેઓમાંથી દરેક બે બે ડહાપણની વાત બોલ્યો, તો દશ થઈ. પહેલાંએ કહ્યું ખાલેક [અલ્લાહ] નો ભય એ અમન છે. અને તેનાથી નડર થવું કુદર છે. અને મખલૂકથી નડર થવું આઝાદી છે. અને તેઓનો ભય ગુલામ બનવું છે. ખીબ્તએ કહ્યું અલ્લાહથી આશા રાખવી એવી તવંગરી છે કે તેને કોઈ ફકીરી નુકશાન કરતી નથી, અને તેનાથી નિરાશ થવું એવી ફકીરી છે કે તેની સાથે કોઈ તવંગરી લાભકારક નથી. ત્રીબ્તએ કહ્યું, દિલની તવંગરીની સાથે થેલીની પ્રકીરી નુકશાન કરતી નથી અને દિલની ફકીરી સાથે થેલીની તવંગરી લાભકારક નથી. ચોથાએ કહ્યું, સખાવતની સાથે દિલની તવંગરી તવંગરીનેજ વધારે છે. અને થેલીની તવંગરી દિલની ફકીરી સાથે ફકીરીનેજ વધારે છે. પાંચમાએ કહ્યું, ઘણા શર [ખુરાઈ] ના છોડવા કરતાં થોડી ખેર (નેકી) કરવી સારી છે. અને સઘળા શરને છોડવું એ થોડી નેકી કરવાથી સારું છે.

ઇબને અબ્બાસે (રહી) હજરત (સલ) થી સિવાયત કરી છે કે મારી ઉમ્મતના દશ જાતના લોકો તૌબા કરનાર સિવાય જનતમાં જશે નહિ (૧) કલ્લાઅ, (૨) જોયુફ, (૩) કત્તાત, [૪] દબૂબ, (૫) દચુસ, [૬] અરતબાવાળો, (૭) કુબાવાળો, [૮] ઓતુલ્લ, (૯) ઝનીમ, [૧૦] માખાપનો આક. કહેવાયું કે ઓ રસુલુલ્લાહ (સલ) કલ્લાઅ કોણ છે? ફરમાવ્યું કે જે અમીરો પાસે અબ્બાસ રાખે. + કહેવાયું કે જોયુફ કોણ છે? ફરમાવ્યું, કે

* એટલે જેના દિલમાં તવંગરી છે તે તવંગરી બખ્શીશમાં ખરચ કરવા છતાં વધતીજ રહે છે. અને દિલની ફકીરી તે થેલીમાં ફોલત હોવા છતાં તે વધતીજ રહે છે.

+ એટલે મુગલખેરી માટે.

કદન ચેર. કહેવાયું કે કત્તાત કોણ છે? ફરમાવ્યું કે ચુગલ-
ખેર. કહેવાયું કે હબુબ કોણ છે? ફરમાવ્યું કે જે લોડીયોને
વ્યભિચાર માટે પોતાના ઘરમાં લેગી કરે. કહેવાયું કે દૈયુસ
કોણ છે? ફરમાવ્યું કે જે પોતાની સ્ત્રી વિશે ગૈરત રાખે નહીં.
કહેવાયું અસ્તખા વાળો કોણ છે? ફરમાવ્યું કે તખલા (ઢાલ)
વગાડે. કહેવાયું કે કુખાવાળો કોણ છે? ફરમાવ્યું કે જે તંબુરો
વગાડે. કહેવાયું કે ઓતુદલ કોણ છે? ફરમાવ્યું કે જે
ગુનો માફ કરે નહીં તથા ઉજર કબૂલ રાખે નહીં. કહેવાયું કે
ઝનીમ કોણ છે? ફરમાવ્યું કે ઝિનાથી જનમ્યો હોય અને સડક
ઉપર ખેતીને લોકોની ગીબત કરે. આકના અર્થ પ્રખ્યાત છે.*

હજરત નખી આહેમે (સલ) ફરમાવ્યું કે દશ માણસોની
નમાઝ અદલાહ તઆલા કદી કબૂલ કરતો નથી. (૧) તે પુરૂષ કે
જે એકલો વગર કેરાઅતે નમાઝ પઢે. (૨) તે પુરૂષ કે જે ઝકાત
નહીં આપે. (૩) તે પુરૂષ કે જે લોકોને પસંદ ન હોવા છતાં તેમનો
ધમામ બને. (૪) નાસી જનાર શુલામ. (૫) હમેશ દારૂ પીનાર માણસ.
(૬) તે સ્ત્રી જે એવી રીતે રાત કાઢે કે તેનો પતિ તેના પર ગુસ્સે હોય.
(૭) તે આહાદ સ્ત્રી કે જે વગર ઓદણીએ નમાઝ પઢે. (૮) વ્યાજ
ખાનાર. (૯) બાદશાહ જુલમકાર, (૧૦) તે પુરૂષ કે જેને તેની નમાઝ
ખેશરમી તથા ધુરાઈના કામોથી રોકે નહીં, એ અદલાહ તઆલાથી
દુરજ થતો જાય છે.

હજરત નખીએ (સલ) ફરમાવ્યું, મસજિદમાં દાખલ થનાર
માટે દશ વતો ચોગ્ય છે. (૧) તેના મોઝા અથવા બેડાને તપાસે
(૨) જમણા પગ સુકવાથી શરૂ કરે. (૩) જ્યારે દાખલ થાય તો
ખિસ્મિલાહે વસલામુન અલા રસુલિલાહે વ અલા મલાએક-

* એટલે આક તે છે કે જે પોતાના માથાપની નાફરમાની કરે.

x એટલે જે મોઝા કે બેડા પહેરેલા હોય, તો તેને જુએ. જે કંઈ
નાપાકી દળદાર લાગી હોય તો તેને ઘસી નાખવાથી તે પાક થાય છે. અને
પાક થયા પછી તે મોઝા કે બેડા સાથે પશુ નમાઝ પઢતી દુરત છે. અને
આ મોઝાથી મનલખ કપડાના મોઝા નથી. શુ. મો.

તિલ્લાહે અલ્લાહુમ્મ-ફતહ લના અબવાબ રહમતેક ઇન્નક અન્તલ વહલાય કહે. (૪) મસજીદવાળાઓ પર સલામ કરે. (૫) જ્યારે તેમાં કોઈ નહોય તો અસ્સલામો અલૈના વ અલા એબાદિલ્લાહિસ સાલેહીન કહે. અને અશહદો અલ્લાએલાહ ઇલ્લા-હલાહો વ અમ મોહમ્મદર રસુલુલ્લાહ કહે. (૬) નમાઝીની આગળથી નહીં જાય. [૭] દુન્યાની વાત કરે નહીં. (૮) બે રકઅત પઠયા વગર નીકળે નહીં. (૯) પોતુ સાથેજ દાખલ થાય. અને (૧૦) જ્યારે ઉભો થાય તો મુખડાનક-હલાહુમ વ બે હમ્દેક અશહદો અલ્લાએલાહ ઇલ્લા અન્ત અસ્તગ ફેરોક વ અતુબો એલૈક કહે.

અબુ હોરૈરા [રહી] થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું, નમાઝ દીનનો થંભ છે. અને એમાં દશ વાતો છે. (૧) મોંની ખુબસુરતી, [૨] હિલનું નૂર, (૩) બદનની સહત, (૪) કબરમાં ઉનસત, (૫) રહમતનું ઉતરવું, [૬] આસમાનની કુંચી, [૭] તરાબુનું ભારે થવું, (૮) પરવરદિગારની રબમન્દી, (૯) જનતની કીમત, [૧૦] દોઝખની આડ છે. તો જેણે એને કાયમ રાખી તેણે દીનને કાયમ કર્યું અને જેણે એને છોડી તેણે દીનને પાડ્યું.

હજરત આએશા (રહી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) ફરમાવ્યું, જ્યારે અલ્લાહ જનતવાળાઓને જનતમાં દાખલ કરશે તો તેઓના તરફ એક ફિરશતને મોકલશે, તેની સાથે હદીઓ તથા જનતી કપડું હશે. પ્રરી જ્યારે તેઓ તેમાં દાખલ થવા લાગશે તો તે ફિરશત! તેઓને કહેશે, તમો થોભો રખુલ આલમીન તરફને! એક હદીયો મારી પાંચે છે. તેઓ કહેશે કે તે હદીયો શું છે? ફિરશત! કહેશે કે તે દશ મોહુરો છે. એકના ઉપર લખેલું છે, સલામુન અલૈકુમ તિખતુમ પ્રદખોલુહાખાલેહીન. બીજી ઉપર લખેલું છે, તમારેથી દરદ અને ગમ ઉપાડાયો છે. ત્રીજીમાં લખેલું છે, આ જનત તમે અમલ કર્યો તેથી કરીને તમને વારસામાં મળી છે. ચોથીમાં લખેલું છે, તમને અમે પોશાક અને ઘરેણાં પહેરાવ્યાં. પાંચમીમાં લખેલું છે, તેઓના નિકાહ

અમે હુરે ઇન સાથે કર્યા છે ખચીત મેં તેઓને આજે તેઓના સખર કરવાને લીધે બહલો આપ્યો છે. ખચીત તેઓજ મનલખે પહોંચનાર છે. છઠ્ઠીમાં લખેલું છે, તમે બંદગી કરી તેના બહલામાં આજે આ બહલો તમને છે. સાતમીમાં લખાયું છે, તમે જીવાન થયા છો કદી વૃષ્ઠ થશો નહીં, આઠમીમાં લખેલું છે, તમે અમનમાં થયા છો કદી ડરસો નહીં. નવમીમાં લખાયું છે, પેગમખરે, સિદ્દીકો, શહીદો અને નેક લોકોની સંગતમાં તમે થયા છે. દશમીમાં લખેલું છે, અરશવાળા માનીતા રહમાન (અલ્લાહ) ના પાટોશમાં તમે રહ્યા છો. પ્રરી ફિરશતો કહેશે તમે સલામતીની સાથે ચેનથી એમાં જાઓ. ફરી તેઓ જનંતમાં જશે અને કહેશે, “સર્વ સ્તુતી અલ્લાહને માટેજ છે જેણે અમારેથી ગમને દૂર કર્યો. ખચીત અમારો પરવરદિગાર બખશનાર ઉપકારી છે. સઘળી તારીફ તે અલ્લાહ માટેજ છે કે જેણે અમને વારેમ કર્યા. જ્યાં અમે ચાહીએ છીએ ત્યાં જનંતમાં જગ્યા લઈએ છીએ. તો અમલ કરનારને તે કેવો સારો બહલો છે.” અને જ્યારે હોઝખ વાળાઓને હોઝખમાં નાખવાનો ઇરાદો કરશે તો અલ્લાહ તેઓ પાસે એક ફિરશતો મોકલશે અને તેની સાથે દશ મોહર હશે. પહેલીમાં લખેલું છે, તમે એમાં દાખલ થાઓ એમાં કદી તમે મરવાના નથી અને ન જીવતા રહેશો અને ન નીકળશો. બીજીમાં લખેલું છે, અબ્જમાં તમે ધુસો તમારે માટે રાહત નથી. ત્રીજીમાં લખેલું છે, તેઓ મારી રહમતથી નિરાશ થયા. ચોથીમાં લખેલું છે, તમે હંમેશાં ગમ અને દરદમાં પડો. પાંચમીમાં લખેલું છે, તમારું કપડું અગ્નિ છે અને તમારું ખાણું ઝકફૂમ છે અને તમારું પાણી છછળતું છે, અને તમારું બીજાણું અગ્નિ છે અને તમારું ઓઢવાનું અગ્નિ છે. છઠ્ઠીમાં લખેલું છે, તમે જે મારી નાફરમાની કરી તેને લીધે આજે આ તમને બહલો છે. સાતમીમાં લખેલું છે, મારો ગુરસો તમારાપર અગ્નિમાં હંમેશાં છે. આઠમીમાં લખેલું છે, મોટા ગુનાહો તમે બાણી જીજીને કર્યા અને તમે તૌબા કરી નહીં તથા પસતાવો કર્યો નહીં, તેથી તમારા પર આ લાનત છે. નવમીમાં લખેલું છે, તમારા સાથી શૈતાનો અગ્નિમાં

હંમેશાં છે. દશમીમાં લખેલું છે, તમે શૈતાનની તાબેદારી કરી દુન્યા ઇચ્છી અને આખેરત તણ છે તો આ તમારી શિક્ષા છે.

એક હકીમથી રિવાયત છે કે મેં દશ વસ્તુને દશ જગ્યામાં શોધી પણ તે બીજી દશ જગ્યામાં મળી. (૧) ઊંચી પદવીને મેં તકબ્બારીમાં શોધી તો તે મને તવાન્નેમાં મળી. (૨) ઇબ્રાહીમની શોધ મેં નમાઝમાં કરી તો તે મને પરહેઝગારીમાં મળી. (૩) રાહતને મેં લોભમાં ઢુંઢી તો તે મને દરવેશીમાં મળી. (૪) દિલ્લા નૂરને મેં દિવસની નમાઝમાં શોધ્યું તો તે છુપી રીતે રાતની નમાઝમાં મળ્યું. (૫) કેયામતના નૂરને મેં અખશીશ તથા સખા-વતમાં શોધ્યું તો તે મને રોઝાની તરસમાં મળ્યું. (૬) પુત્ર સિરાત ઉપરથી શુજરવાનું મેં કુરબાનીમાં શોધ્યું તો તે મને સદકામાં મળ્યું. (૭) અગ્નિથી છુટકારો મેં મોખાહ કામેમાં શોધ્યો તો તે મને શહવતો છોડવામાં મળ્યો. (૮) અલ્લાહની મોહબ્બત મેં દુન્યામાં શોધી તો તે મને અલ્લાહ તઆલાના જીવનમાં મળી. (૯) આફ્રિયતને મેં સલાઓમાં શોધી તો તે મને તનકાઇમાં મળી. (૧૦) દિલ્લા નૂરને મેં નચીહતો તથા કુરઆનના પદવામાં શોધ્યું તો તે મને ફિકરમાં તથા રડવામાં મળ્યું.*

“વ ઇબ્રાહીમ ઇબ્રાહીમ રખ્ખોહુ”ની તફસીરમાં હજરત અબ્દુલ્લાહ ખીન અખ્ખાસે (રદી) કહ્યું કે તે દશ કામે સૂનત છે. પાંચ માથામાં છે અને પાંચ બદનમાં છે. હવે જે માથામાં છે તે (૧) મિસવાક કરવી, (૨, ૩) મોંમાં તથા નાકમાં પાણી લેવું. (૪) મુછો કતરાવવી, (૫) માથું ઘોડાવવું છે=અને જે બદનમાં છે તે (૧) બગલના વાળ દુપવાન (૨) નખ લેવા [૩] ઢુંટી નીચેના વાળ ઘોડવાન (૪) ખતના કરવી [૫] ઇસ્તિનજો કરવો છે.

* નસીહત સાંભળવાથી તથા કુરઆન પદવાથી દિલનું ગર નહીં મળ્યું કારણ કે કુરઆન શરીફના અર્થમાં વગર વિચાર કરે પદવું તાસીર કરવું નથી અને ખોટાના ખોટી રડવું દિલમાં ગર ઉત્પન્ન કરે છે. કુરઆન તથા નસીહત અર્થના વિચાર સાથે હોય તો ઘણું સારું છે.

= અને બીજી રિવાયતમાં માથાનો સેતો પાડવો છે. અને સેતો વચમાં જાય છે તો ટેડાની જેમ બાબુમાં પાડે છે તે સુનત વિરદ છે. તથા કાફરોની મોશાઅહન છે. યા. મો.

+ ઓગાવવા પણ દુસ્ત છે. યા. મો.

÷ દવા લગાડી કાઢવા પણ દુસ્ત છે. યા. મો.

ઇખને ઇખ્યાસ (રદી) થી રિવાયત છે કે જે કોઇ નખી સાહેબ (સલ) ઉપર એક વાર દોડૂઠ પડે છે તો અલ્લાહ તેના પર દશ વાર રહમત મોકલે છે. અને જે તેમને એકવાર ખુર્ર કહે છે, તો અલ્લાહ તે પર દશવાર ખુરાઈ મોકલે છે. વલીદ ખીન મોગીરા (લાનતુલ્લાહ અલૈહ) વિષે તેં અલ્લાહનું કહેલું બેયું નથી ? તેણે નખી સાહેબ (સલ) ની એકવાર ખુર્ર કરી, તો અલ્લાહે તેની દશ વાર ખુરાઈ કરીને કહ્યું, તું તાબેદારી ન કર કોઈ પણ કસમ ખાનાર, બેકદર, મેણા મારનાર, ચુગલી ખાનાર, બલા કામથી રોકનાર. હદથી વધનાર, ગુનેહગાર, ઉજડેલો, એ પછી હરામનો, ન મ લ તથા છોડરાઓવાળો હોવાને લીધે જ્યારે તેની આગળ અમારી આવતો પઢાય છે તો તે કહે છે આ તો આગલાઓની કહાણી છે. એટલે તે કુરઆનને જુડવે છે.

ઇખરાહીમ અદહુમ (રહ) ને જ્યારે અલ્લાહનું કહેલું “ઉદજીની અસતજીબ લકુમ” ની મતલબ પૂછાઈ કે અમે દોઆ કરીએ છીએ પણ તે કળુલ થતી નથી. તો જવાબ આપ્યો કે તમારા દિલ દશ વસ્તુને લીધે મર્ચો છે. (૧) ખચીત તમોએ અલ્લાહને ઓળખ્યો પણ તેનો હક અદા કર્યો નહીં, (૨) તમે અલ્લાહની કિતાબ પઢી પણ તે ઉપર અમલ કર્યો નહીં. (૩) તમોએ ઇખ-લીસની દુશમનીનો દાવો કર્યો પણ તમોએ તેનાથી દોસ્તી કરી છે. [૪] તમોએ રસૂલુલ્લાહની મોહબ્બતનો દાવો કર્યો પણ તેમની તાબેદારી તથા યુનતને છોડી છે. (૫) તમે જનતની ઇચ્છાને દાવો કર્યો પણ તેને માટે અમલ કર્યો નહીં. (૬) તમોએ દોઝખના ડરનો દાવો કર્યો પણ ગુનાડોથી બાઝ રહ્યા નહીં. (૭) તમોએ દાવો કર્યો છે કે મોન સત્ય છે પણ તેને માટે કંઈ તૈયારી કરી નહીં. (૮) તમો ખીબ્બોની એખમાં લાગ્યા. અને પોતાની એખને છોડી. (વિચારી નહીં) [૯] તમો અલ્લાહના રિઝકને ખાઓ છો પણ તેનો શુકર કરતા નથી. (૧૦) તમો મુરદાં દફન કરો છો પણ તેથી તમો ધડો પકડતા નથી,

+ હરામથી જનમેલામાં શગરત તથા લડાવવાની ખાસીયત હોય છે. આ. મો.

હજરત નખી [સલ] એ ફરમાવ્યું કે કોઈપણ બંદો કે બંદી અરફાની* રાત્રે હજાર-વાર આ દોઆની સાથે દોઆ કરશે અને એ દશ શબ્દો છે તો સગાઈ તોડવાની તથા ગુનાહની માંગણી સિવાય જે માંગણી કરશે તે કબૂલજ થશે. (૧) સુખ્દાન-લ્લહ ફિલ-સમાએ અરશોહુ (૨) સુખ્દાન-લ્લહ ફિલ અરફે મુલકોહુ ૧ કુદરતોહુ (૩) સુખ્દાન-લ્લહ ફિલ બરે સખીલોહુ (૪) સુખ્દાન-લ્લહ ફીલ હવા ફહોહુ (૫) સુખ્દાન-લ્લહ પ્રીતારે મુલતાનોહુ (૬) સુખ્દાન-લ્લહ ફીલ અરફામે ઇલમોહુ (૭) સુખ્દાન-લ્લહ પ્રીલ કોખૂરે કબઓહુ (૮) સુખ્દાન-લ્લહ રફઅસ સમાઅ ખેલા અમદ (૯) સુખ્દાન-લ્લહ વદઅલ અરદ [૧૦] સુખ્દાન-લ્લહ લા મલજઅ વલા મન્જઅ મિન્હો ઇલ્લા એલેહ. x

ઇબને અબ્બાસ (રહી) થી રિવાયત છે કે હજરતે (સલ) એક દિવસે ઇબલીસ (અલૈહીલ લઅનત) ને કહ્યું મારી ઉમ્મતમાંથી તારા કેટલા દોસ્ત છે? તેણે કહ્યું કે દશ માણસો. (૧) જુલમકાર હાકેમ. (૨) ગફરી કરનાર. (૩) તે તવંગર કે જે પરવા નહીં કરે કે ક્યાંથી માલ કમાય છે અને શામાં ખરચે છે. (૪) તે આલિમ કે જે હાકેમને તેના જુલમ ઉપર સાચવે [૫] ખિયાનત કરનાર વેપારી. (૬) અનાજ રોકનાર. [૭] ઝાની, (૮) વ્યાજ ખાનાર. [૯] તે બખીલ કે જે માલ ક્યાંથી લેજો થાય છે તેની પરવા કરે નહીં, (૧૦) હંમેશા શરાબ પીનાર. ફરી નખી સાહેબે ફરમાવ્યું મારી ઉમ્મતમાંથી તારા કેટલાક દુશ્મન છે? તેણે કહ્યું કે વીશ માણસ. પ્રથમ આપ એ મોહમ્મદ કેમકે હું તમારી દુશ્મની રાખું છું. (૨)

* જલહજ્જની ૯ મી તારીખનું નામ અરફો છે. ગુજરાતમાં દર તહેવારના આગલા દિવસને અરફો કહે છે. એ જહાલત છે. શા. મો.

x આ દશ શબ્દો અક્ષાહની તસખીહના છે તેમાં છેલ્લા શબ્દના અર્થ “પાકી છે તેને માટે કે જેના વગર કોઈ ફકાણે પનાહ કે છુટકારો નથી,” દુન્યામાં જે કંઈ બલા કે મુસીબત પહોંચે છે તે અક્ષાહ તરફનીજ છે અને આ હદીસમાં કહેવાયું કે ખોદા વગર કેયે છુટકારો કે પનાહ નથી. તો ખોદા સિવાય બીજા પાસે બલાથી છુટકારો માંગવો એ શિક છે. તથા રસજુલાહના કહેવાથી ઉલટું કરવું છે. શા. મો.

ઇલમ ઉપર અમલ કરનાર આલિમ. (૩) કુરઆનનો હાફેજ જે તેપર અમલ કરે તો. (૪) અલ્લાહ વાસ્તે પાંચ નમાઝોની અજન કહેનાર. (૫) ફકીરો મીસકીનો અને યતીમો ઉપર મોહપ્પત રાખનાર. (૬) રહમ દિલ. (૭) સત્ય માટે નમનાર. (૮) અલ્લાહ તઆલાની બંદગીમાં ઉછરેલો જુવાન. (૯) હલાલ ખાનાર. (૧૦) અલ્લાહને વાસ્તે દોસ્તી રાખનાર જે જુવાનો. (૧૧) જમાઅતથી નમાઝ પઢવાનો લોભ રાખનાર. (૧૨) લોક સૂતા હોય ત્યારે રાતમાં નમાઝ પઢનાર. (૧૩) હરામથી પોતાને રોકનાર. (૧૪) ખેર ખાહી કરનાર. અને બીજી રિવાયતમાં છે ભાઈઓ માટે દોઆ કરનાર અને તેના દિલમાં કંઈ (કપટ વગેરે) ન હોય. (૧૫) હંમેશાં વોજુથી રહેનાર. (૧૬) સખાવત કરનાર. (૧૭) સારા સ્વભાવવાળો. (૧૮) અલ્લાહ જે ચીજનો તેને માટે જમીન થયો તેમાં પોતાના પરવરદિગારને સાચવનાર.* (૧૯) જેવા પરદાદાર સ્ત્રીઓથી ભલાઈ કરનાર. (૨૦) મૌત માટે તૈયાર રહેનાર.

વહબ ખીન મોનપ્પેહે (૨૬) કહ્યું, તૌરાતમાં લખાયું છે કે કોઈએ ભાથું (આખેરતનું) દુન્યામાં તૈયાર કર્યું તે કેયામતના દિવસે હખીબુલ્લાહ થયો. અને જેણે ગજબ (ગુસ્સો) છોડ્યો તે અલ્લાહના પાડોશમાં થયો. અને જેણે ઐશની મોહપ્પત દુન્યામાં છોડી તે કેયામતના દિવસે અલ્લાહના અજબથી અમનમાં થયો. અને જેણે હસદ (અદેખાઇ) તજ્યો તે કેયામતના દિવસે લોકોની આગળ સ્તુતી પાત્ર થયો. અને જેણે હોકુમતની મોહપ્પત છોડી તે મલિક જખ્ખાર (અલ્લાહ)ની આગળ ધજજતવાળો બન્યો. અને જેણે દુન્યામાં નકામું છોડ્યું તે સારા લોકોમાં આરામ પાનાર થયો. અને જેણે દુન્યામાં ઝગડો તજ્યો તે કેયામતના દિવસે મતલબ પાનાર થયો. અને જેણે બખીલીને દુન્યામાં તજ્યો તે લોકોની આગળ વણાયો. અને જેણે દુન્યામાં રાહત છોડી તે કેયામતના દિવસે પેગમ્બરોના પાડોશમાં થયો. અને જેણે હરામમાં નજર કરવી દુન્યામાં તજ્યો તેની આંખો ને કેયામતના દિવસે અલ્લાહ જનતમાં ખુશી કરશે. અને જેણે તવંગરીને દુન્યામાં તજ્યો અને ફકીરીને પસંદ કરી તેને અલ્લાહ કેયામતના

*અલ્લાહ રિઝકનો જમીન છે. તો જદો એવાતમાં અલ્લાહ ને સાચો બાણી રિઝકની શોધમાં ઉમર બરબાદ કરનાર નહોય તે.

દિવસે વલીયો અને નખીયો સાથે ઉઠાવશે. અને જે દુન્યામાં લોકોની હાજતો પુરી કરવા ઉઠશે અલ્લાહ તઆલા તેની હાજતો દુન્યા તથા આખેરતમાં પુરી કરશે. અને જે કોઈ ઇચ્છે કે તેની કબરમાં ઉનસતવાળો થાય તેને જોઈએ કે તે રાતનાં અધારામાં ઉઠે અને નમાઝ પઢે. અને જે કોઈ ચાહે કે તે અલ્લાહના અરશના છાયામાં થાય તેને જોઈએ કે તે ઝાંઝિદ બને. અને જે ચાહે કે તેને હિસાબ આસાન થાય તો તેને જોઈએ કે તે પોતાને તથા તેના ભાઈઓને નસીહત કરે. અને જે ચાહે કે ફિરશતા તેની મુલાકાત લેનાર થાય તેને જોઈએ કે તે પરહેઝગાર થાય. અને જે ચાહે કે જનતના મેદાનમાં રહે તેને જોઈએ કે રાત દિવસ અલ્લાહની યાદ કરનાર થાય. અને જે ચાહે કે વગર હિસાબે જનતમાં જાય તેને જોઈએ કે અલ્લાહ આગળ સ્વચ્છ પસ્તાવો (ખલિસ તૌબા) કરે. અને જે ચાહે કે તે ગની થાય તેને જોઈએ કે અલ્લાહે તેની કીસમતમાં જે ઠેરવ્યું હોય તેથી રાજ થાય. અને જે ચાહે કે અલ્લાહની આગળ ફકીહ થાય તેને જોઈએ કે તે નમ્રતાવાળો થાય. અને જે ઇચ્છે કે તે હકીમ (દાના) થાય તેને જોઈએ કે તે અલિમ થાય. અને જે ઇચ્છે કે તે લોકોથી ખચેલો રહે તેને જોઈએ કે તે દરેકને ભલાઈ વગર બોલે નહિ. અને તેને જોઈ કે તે દુન્યામાં ધડો દ્યે કે હું કયી ચીજથી ઉત્પન્ન થયો? અને શા માટે ઉત્પન્ન થયો? અને જે શખ્સ ચાહે કે તે દુન્યા તથા આખેરતમાં માન મેળવે તેને જોઈએ કે તે દુન્યા કરતાં આખેરતને પસંદ કરે. અને જે ફિરહોસને તથા પ્રના થનાર નેઅમતોને ચાહે તે પોતાની ઉમરને દુન્યાના ફસાદમાં ખરબાદ કરે નહિ. અને જે દુન્યા તથા આખેરતમાં જનત ઇચ્છે તેને માથે સખાવત કરવી જરૂરી છે. કારણ કે સખી જનતની નઝદીક છે, અને અગ્નિથી દૂર છે. અને જે ચાહે કે તે પોતાના દિલને પૂરતા નૂરથી રોશન કરે તે ફિકર તથા ઇખરત લેવાને લાજમ બાણે. અને જે ઇચ્છે કે તેનું બદન સખર કરનાર થાય અને જીખાન જીકર કરનાર થાય તેને માથે જરૂર મુમિન મુસલમાન પુરૂષ સ્ત્રીઓ માટે ધણી ઇસ્તીગફાર કરે. સમામ.

મહાન મહેરબાન રહમ કર્તા અહ્મદના નામથી
હુકમાન હકીમની પોતાના પુત્રની શીખામણ માટે
સો આજ્ઞાઓ.

- (૧) એ મારા વહાલા દીકરા ખોદા અઝઝ વ જલને ઓળખ
- (૨) તું જે કંઈ બોધ આજ્ઞા કરે પ્રથમ તે પર પોતે ચાલ
- (૩) પોતાની લાયકાત પ્રમાણે વાત કર
- (૪) લોકોના માન મરતબાને ઓળખ
- (૫) સઘળા મનુષ્યોના હકને પહેચાન
- (૬) પોતાના ભેદની સંભાળ કર
- (૭) તંગીની વેળાએ મિત્રની પરીક્ષા કર
- (૮) નફા નુકસાનમાં દોસ્તની પરીક્ષા કર
- (૯) મવાલી તથા નાદાન લોકોથી ભાગ
- (૧૦) હોશિયાર તથા દાના દોસ્તને પસંદ કર
- (૧૧) નેકીના કામમાં પ્રયત્ન અને મહેનત કર
- (૧૨) સ્ત્રીઓ પર ભરોસો નહિ કર
- (૧૩) સુધારા કરનાર રાઘા! લોકો સાથે તદબીર કર
- (૧૪) વાત દલીલ દાખલા સાથે કેહ
- (૧૫) જીવાનીને ગનીમત બાણુ
- (૧૬) જીવાનીના વખતમાં બંને જહાનનાં કામ ઠીક કર
- (૧૭) ચાર તથા દોસ્તો ઉપર પ્રીતિ રાખ
- (૧૮) દોસ્ત અને દુશ્મન સાથે હન્નમુખ રેહ
- (૧૯) મા બાપને ગનીમત બાણુ
- (૨૦) ઉસ્તાદને બાપથી ઉત્તમ બાણુ
- (૨૧) આવકના પ્રમાણમાં ખર્ચ કર
- (૨૨) સઘળા કામોમાં મધ્યમ ચાલે ચાલ
- (૨૩) જવાંમરદી અને બહાદુરીની ટેવ પાડ
- (૨૪) મેમાનની ખીજમત સંપૂર્ણ રીતે કર
- (૨૫) ઘરમાં આવે તે! આંખ તથા જીભની સંભાળ કર
- (૨૬) કપડાં તથા શરીરને પવિત્ર રાખ
- (૨૭) સમાજ [જમાઅત] સાથે લાગેલો રેહ
- (૨૮) ઓલાદને ઇલમ તથા અદબ શીખાડ

- (૨૯) જો બની શકે તો તીર ભારતાં તથા સ્વારી કરતાં શીખ
 (૩૦) મોઝાં તથા જોડા જ્યારે પહેરે તો જમણા પગથી
 શરૂ કર અને ડાબા પગથી કાઢ
 (૩૧) દરેક માણસ સાથે તેના ગળા જેટલું કામ કર
 (૩૨) રાત્રે જો વાત કરે તો ધીમેથી કેહ અને દિવસે
 જો વાત કરે તો ચોતરફ નજર કર
 (૩૩) થોડું ખાવાની, થોડું સુવાની અને થોડું બોલવાની ટેવ રાખ
 (૩૪) જે ચીજ પોતા માટે પસંદ કરે નહિ તે ખીજાઓ
 માટે પણ પસંદ નહિ કર
 (૩૫) કામોને તદ્દખીર તથા હોશિયારી સાથે કર
 (૩૬) નહિ શીખેલાને ઉસ્તાદ નહિ બનાવ
 (૩૭) સ્ત્રી તથા બાળકને બેઠની વાત નહિ કેહ
 (૩૮) કોઈની વસ્તુ ઉપર દિલ નહિ લગાડ
 (૩૯) કપુત નીચ જાતથી વફાદારીની આશા નહિ રાખ
 (૪૦) વગર વિચારે કોઈ કામમાં નહિ પડ
 (૪૧) નહિ કરેલાને કરેલું નહિ ગણ
 (૪૨) આજતું કામ કાલ પર નહિ નાખ
 (૪૩) પોતાથી મોટાઓ સાથે મશકરી નહિ કર
 (૪૪) મોટા માણસ સાથે લાંબી વાત નહિ કર
 (૪૫) સામાન્ય લોકને બેશરમ નહિ બનાવ
 (૪૬) હાજત વાળાને નિરાશ નહિ કર
 (૪૭) થઈ ગએલી લડાઈને ચાદ નહિ કર
 (૪૮) ખીજાની નેકીને પોતાની નેકી સાથે નહિ મેળવ
 (૪૯) પોતાના માલને દોસ્ત કે દુશ્મનને નહિ દેખાડ
 (૫૦) સગાંઓથી સગાઈ નહિ તોડ
 (૫૧) નેક લોકોની ગીબત [નિંદા] નહિ કર
 (૫૨) પોતાને નહિં જો [કે હું પણ કંઈ છું]
 (૫૩) એક ટોળું ઉભું હોય તો તું પણ તેઓની માફક કર
 (૫૪) આંગળીઓને આપસમાં બેરેલેલી નહિ રાખ
 (૫૫) લોકોની સામે ઢાંતને સાફ [ખેલાવ] નહિ કર
 (૫૬) થુંક કે લીંટ મોટા અવાજની સાથે નહિ નાખ

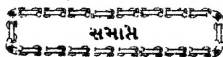
- (૫૭) બગાસું ખાતી વેળા હાથ મેં પર રાખ
 (૫૮) લોકોની સામે આજસ નહિ ખા
 (૫૯) નાકમાં આંગળી નહિ નાખ
 (૬૦) હસી ઠકાની વાત નહિ કર
 (૬૧) કોઈ માણસને બીજાની સામે ખશીયાણો નહિ કર
 (૬૨) આંખ કે ભવાંથી ઇશારો નહિ કર
 (૬૩) કંઠેલી વાત બીજી વાર નહિ ઇચ્છ
 (૬૪) જે વાતથી હસી આવે તેથી બચતો રહે
 (૬૫) પોતાની તથા ઘરવાળાની તારીફ કોઈની આગળ નહિ કર
 (૬૬) પોતાને સ્ત્રીઓ માફક નહિ શબ્દગાર
 (૬૭) ફરજન્દોની મતલબે નહિ રેહ
 (૬૮) ઝખાનની સંભાળ કર
 (૬૯) વાત કરતી વેળા હાથ નહિ હલાવ
 (૭૦) દરેક માણસના મરતબાની સંભાળ કર
 (૭૧) પુરાઈયો કરવામાં લોકોની સાથે નહિ થા
 (૭૨) મરેલાને પુરાઈથી ચાદ નહિ કર. કાચુ કે એમાં લાલ નથી
 (૭૩) બનતા સુધી લડાઈ ઝઘડો નહિ કર
 (૭૪) જોર અજમાવનાર નહિ થા
 (૭૫) પારખેલા માણસ વિષે સારીજ ધારણા કર
 (૭૬) પોતાની રોટલી બીજાના હસ્તરખાન ઉપર નહિ ખા
 (૭૭) કામોમાં ઉતાવળ નહિ કર
 (૭૮) દુન્યા માટે પોતાને દુઃખમાં નહિ નાખ
 (૭૯) જે કોઈ પોતાને ઓળખે તેને ઓળખ
 (૮૦) ગુસ્સાની હાલતમાં સમજને વાત કર
 (૮૧) આસતીન (ખાંચ)થી નાક સાફ નહિ કર
 (૮૨) સુર્યોદય વેળા સુધ નહિ રેહ
 (૮૩) લોકોની સામે નાહ ખા
 (૮૪) માર્ગમાં વડીલોની આગળ નહિ ચાલ
 (૮૫) લોકોની વાતમાં વચ્ચે નહિ પડ
 (૮૬) માથું ઘુંટણ ઉપર નહિ રાખ
 (૮૭) ડાબે જમણે નહિ જે પણ જમીન તરફ નજર રાખ

- (૮૮) બનતા સુધી ખુલ્લી પીઠે સ્વારી નહિ કર
 (૮૯) મેમાનની રૂબરૂ કોઇ ઉપર ગુસ્સો નહિ કર
 (૯૦) મેમાનને કામ નહિ સોંપ
 (૯૧) ગાંડા તથા છાકટા સાથે વાત નહિ કર
 (૯૨) નકામા તથા લુચ્ચાઓની સાથે મહોલ્લાને નાકે નહિ બેસ
 (૯૩) નફા નુકસાન માટે પોતાની આખરૂ નહિ ખો
 (૯૪) નકામા ખર્ચ કરનાર તથા અભિમાની (મોતકબ્બેર) નહિ થા
 (૯૫) લોકોની લડાઈ પોતા ઉપર વહોરી નહિ લે
 (૯૬) લડાઈ તથા ક્રિતનાથી દૂર રહે
 (૯૭) છરી, અંગુઠી અને પૈસા વિના નહિ રહે
 (૯૮) એટલી રીઆયત કર કે પોતાને હલકો નહિ પાડ
 (૯૯) નમ્રતા કરનાર થા

(૧૦૦) ખોદા તઆલા સાથે સત્યતાથી, નફસ સાથે જખરાઈથી મખલુક સાથે ધનસાપ્તથી, યુબુરગો સાથે ખીજમતથી, નાનાઓ સાથે મહેરબાનીથી, દરવેશો સાથે સખાવતથી, દોસ્ત ગિરાદરો સાથે નસીહત તથા ખેરખાહીથી, દુશ્મનો સાથે હિલમથી, બહેલો સાથે ખામોશીથી, આલેમો સાથે તવાબેથી પોતાનું જીવન ગાળ. અને આ માર્ગ ઉપર ચાલ્યો જા. કોઇના માલ ઉપર લોભ નહિ કર, અને બ્યારે આગળ આવે તો રોક નહિ. પણ આવી ગયા પછી સંચક નહિ કર.

અને તેમણે કહ્યું કે મેં ત્રણ હબ્બર શખ્તો નમીહતમાં લખ્યા છે. તેમાંથી ત્રણને ચુંટ્યા છે. તેમાંથી બેને ચાદ રાખ અને એકને ભુલી જા. એટલે અલ્લાહને તથા માનને ચાદ રાખ અને કરેલી નેકીને ભુલી જા.

વળી તેમણે પ્રમાણ્યું છે કે ચુપકા રહેવામાં સાત ગુણ છે, (૧) વગર ઘરેણે શણગાર છે, (૨) વગર હોકુમતે હેબત છે, (૩) વગર મહેનતે ઈમાદત છે, (૪) વગર દીવાલે કીલ્લો છે, (૫) વગર જબરે બેપરવાઈ છે, (૬) કિરામત કાતે ખીનને પુરસત થાય છે, (૭) એવો ઢંકાય છે.

સમાપ્ત

❧ બહાર ખખર. ❧

મશારેકુલ અનવાર-ગુજરાતી, આ અરબી તથા ઉર્દુ કિતાબનો તરજુમો છે. એમાં કતોચે જગત બાબીતી રાતખર અને ઉલમાઓમાં માન્ય હદીસની કિતાબો ખુબારી તથા મુજલિમ શરીફમાંથી એકમતે પ્રસાર થયેલી રરખર હદીસો લખી છે. અને દરેક હદીસો નંબરવાર લખી છે. તેમજ દરેક હદીસના નીચે ફાયદામાં તેનો ખુલાસો લખ્યો છે. કે જે કોઈ હદીસનો તરજુમો સમજી ન શકાય તો ફાયદાથી મતલબ સમજી શકે એમાં ભાષાંતર કરનાર માટેયે ગુજરાતી મહાવરાનો ખ્યાલ રાખ્યો છે. અરબી મહાવરા પ્રમાણે શબ્દો શબ્દોના તરજુમો કર્યો નથી, કે જેથી મતલબ સમજતાં સુગમ પડે વળી કેટલીક જગ્યામાં હજરત મોહાના મરહુમ શુલામ મોહમદ સાહેબે માટેયે ખુલા તેમની કબરમાં નૂર વમાવે, આમીન] મોટમાં ઘણા ખુલાસો પણ ગયાન કર્યો છે. જેથી દરેક હીની લાઠ-એને આ અમુલ્ય કિતાબને પોતાના ઘરમાં રાખવી યોગ્ય છે. ભાગ ૧ લો એમાં ૭૫૩ હદીસો છે. ભાગ ૨ નો એમાં ૭૨૬ હદીસો છે ભાગ ૩ નો એમાં ૮૧૨ હદીસો છે. દરેક ભાગની કીમત રૂા. ૧-૧૨-૦

ત્રણ ભાગ સાથે લેનાર પાંચેથી રૂા. ૫-૦-૦ લેવામાં આવશે.

અખબર રહીમ મેનેજર કુતુબખાના સાહેબીયત

રાહેર છ-સુરત.

